

Masteroppgave i sammenlignende politikk

Universitetet i Bergen

Vidar B. Norvalls

Institutt for sammenlignende Politikk

Våren 2014

Studentnummer: 193971

UK Independence Party

-

Ny politisk kraft i et definert politisk tomrom?

Et casestudium av partiets fremvekst i britisk politikk

Abstract

The European Parliament elections of May 2014 marked the first time since 1910 that a party other than Labour or the Conservatives topped the polls in Britain. With 27,5 % of the vote, the UK Independence Party (UKIP) and its leader Nigel Farage, could celebrate a triumph many would have considered impossible only a few years ago. Although this is not the first time that UKIP does well in a European Election, the party now seems to be in a much better position than before to build on this success. Opinion polls and results in various by-elections and local contests regularly show that the party is now challenging the Liberal Democrats as Britain's third party. The party has so far failed to make a breakthrough in Westminster, but it is hoping to change that at next year's General Election.

Despite the party's recent successes, UKIP is still relatively unknown. This study therefore aims to address some of the questions surrounding the party. Three aspects in particular are investigated in detail. First I look at whether UKIP has now developed into a full-fledged political party. This is done by using theory obtained from the growing literature concerning the niche party. Second, UKIP's ideology is put under the microscope. In particular I am interested in finding out to what extent it is correct to classify UKIP as a populist radical right party. The third, and final, aspect concerns the way UKIP is formally organised. In an earlier study Abedi and Lundberg (2009) suggested that the party would be forced to adopt a structure similar to the established parties. If it didn't do this, it was 'doomed to failure'. I therefore look closer at how UKIP is organised today and, in particular, to what extent it has developed a professional party apparatus similar to the mainstream parties.

In conclusion, I find that UKIP in the past few years has sought to broaden its political program. Judging from the party's Election manifestos it is, however, not self-evident that UKIP should be classified as a niche party. Second, I find that the party has adopted a message and a political style that is very close to the prototypical populist radical right party. When it comes to the party's internal organization, I find that it is moving towards a more professional and 'mainstream' structure. This process is not finished, however. UKIP still display many of the leader-oriented characteristics from the party's early days.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning og problemstilling.....	6
1.1 Innledning.....	6
1.2 Hvorfor studere Ukip? Oppgavens utgangspunkt og innfallsvinkel.....	6
1.3 Problemstilling og arbeidshypoteser.....	8
2. Metode og datagrunnlag.....	11
2.1 Casestudier.....	11
2.2 Idealtypenanalyse.....	14
2.3 Komparasjon.....	15
2.4 Kvalitativ innholdsanalyse.....	17
2.5 Datagrunnlag.....	19
2.6 Svakheter og begrensninger ved opplegget.....	20
3. Kontekst: Utviklingen av det britiske partisystemet 1945-2014.....	22
3.1 Storbritannia og to-partisystemet.....	22
3.1.1 1945-1970: Konsensusperioden i britisk politikk.....	22
3.1.2 1970-1997: Slutten på konsensuspolitikken.....	24
3.1.3 1997-2014: «De-alignment» og større muligheter for nye partier?.....	25
3.1.4 Nye muligheter for de små partiene?.....	27
3.2 UK Independence Party: En introduksjon.....	30
3.2.1 1993-1997: Ukips første år.....	30
3.2.2 1997-2010: Oppturer og nedturen.....	32
3.2.3 2010-2014: Nigel Farage tar styringen.....	36
4. Teoretisk grunnlag.....	38
4.1 Nisjepartiet som partitype.....	38
4.2 Høyrepopulisme som politisk ideologi.....	40
4.2.1 En høyrepopulistisk partifamilie?.....	41
4.2.2 Populisme.....	43
4.2.3 Nativisme.....	46
4.2.4 Autoritær verdipolitikk.....	49
4.2.5 Den høyrepopulistiske kjernen.....	50
4.3 Partiorganisasjon.....	51
4.3.1 Partiers organisatoriske struktur.....	52

4.3.2	Britisk partiorganisasjon.....	58
4.3.3	There is no alternative?.....	60
5.	Empiri, drøfting og analyse.....	62
5.1	Innledning.....	62
5.2	Ukip og nisjepartiet.....	62
5.3	Er Ukip et høyrepopulistisk parti.....	65
5.3.1	Populisme.....	66
5.3.1.1	Populistisk strategi.....	66
5.3.1.2	Populistisk ideologi.....	69
5.3.2	Nativisme.....	71
5.3.3	Autoritær verdipolitikk og streng kriminalpolitikk.....	73
5.4	Partiorganisasjon.....	75
5.4.1	Eneherkere, maktkamp og splittelser – Ukip etablerer seg.....	76
5.4.2	Ukips organisatoriske struktur i dag – en analyse.....	80
5.4.2.1	Inkluderingsindikatorer.....	80
5.4.2.2	Sentraliseringsindikatorer.....	85
5.4.2.3	Institusjonalisering.....	87
5.4.3	Ukip – på vei mot etablissementet.....	88
6.	Oppsummering og konklusjon.....	91
6.1	Kjent fenomen – nytt territorium.....	91
6.2	Et politisk tomrom som måtte fylles?.....	92
6.3	Tilbakeblikk på problemstillingen.....	93
7.	Litteratur.....	95

Forord

Jeg ønsker å rette en stor takk til alle som har hjulpet meg med ferdigstillelsen av denne oppgaven. Uten hjelp fra dere hadde det neppe blitt noen oppgave. Ingen nevnt, ingen glemt. Når det er sagt: Alle feil og mangler er selvsagt mitt ansvar alene.

Bergen, juni 2014

Vidar B. Norvalls

1. Innledning og problemstilling

1.1 Innledning

Storbritannia blir gjerne trukket frem som et av lærebokseksemplene på det klassiske to-partisystemet (Lijphart 1999). En bemerkelsesverdig stabilitet er noe av det første man legger merke til hvis man studerer partipolitikken i landet, og det britiske parlamentet har i hele etterkrigstiden vært dominert av to store partier på hver sin side av den politiske aksene og ett mindre parti i midten. Det finnes knapt eksempler på at andre har lyktes på den nasjonale politiske scenen de siste 70 år (se kapittel 3).

Det er imidlertid noen klare tegn i tiden som peker i retning av at utfordrerne til de etablerte partiene er i ferd med å bli mer relevante enn de har vært (Webb 2005). Et av disse utfordrerpartiene er det euroskeptiske partiet UK Independence Party (Ukip¹). Ukip er et relativt nytt politisk parti som ble stiftet så sent som i 1993. Partiet har siden stiftelsen aldri vært i nærheten av å sikre seg noen avgjørende maktposisjon i nasjonal britisk politikk. Faktisk har de fortsatt til gode å få sin første representant innvalgt i Westminster. Til tross for dette mener jeg bestemt at en casestudie av partiet vil være både teoretisk interessant og kunne bidra med ny kunnskap om utviklingen av det politiske landskapet i Storbritannia. Jeg vil i det følgende kort begrunne hvorfor.

1.2 Hvorfor studere Ukip? Oppgavens utgangspunkt og innfallsvinkel.

Det er flere aspekter ved Ukip som gjør at partiet er et interessant studieobjekt. For det første har partiet opplevd en formidabel vekst de siste par årene. Partiet kom nærmest fra intet, men ligger nå stabilt over 10 prosent på meningsmålingene². Det at et nytt parti har kommet på banen er i seg selv interessant, i og med at det finnes svært få eksempler på dette i Storbritannia. Ukips vei fra et ubetydelig mikroparti til et parti som en betydelig andel av velgerne faktisk vurderer å stemme på, er derfor verdt å se nærmere på.

Selv om Ukip har lite eller ingenting å vise til i parlamentsvalg, er det verdt å påpeke allerede nå at partiet lenge har levert sterke resultater i valg til Europaparlamentet. Partiet har vært kontinuerlig representert siden 1999, og ved årets valg sjokkerte de mange ved å bli Storbritannias største³. Men en oppslutning på 27,5 prosent sikret partiet seg dermed 24 av

¹ I litteraturen brukes både UKIP og Ukip som forkortelse for partiet. I denne oppgaven brukes kun sistnevnte.

² <http://www.electoralcalculus.co.uk/polls.html>

³ <http://www.theguardian.com/politics/2014/may/26/ukip-european-elections-political-earthquake>

Storbritannias 73 mandater i parlamentet. Dette var første gang siden 1910 at et annet parti enn Labour eller De konservative ble største parti i et nasjonalt valg i Storbritannia. Ukips leder Nigel Farage omtalte valgresultatet som et «politisk jordskjelv» som markerte partiets definitive gjennombrudd⁴ i britisk politikk.

Den andre grunnen til at Ukip utgjør en interessant case, er at partiet er vanskelig å plassere politisk og ideologisk. EU-saken har hele tiden vært partiets kjernesak, men utover dette er politikken deres lite kjent. Denne studien søker derfor å se nærmere på akkurat dette. Gjennom en kartlegging av partiets politiske og ideologiske grunnlag blir det mulig å utvikle en bedre forståelse av hva slags parti dette egentlig er.

I denne sammenhengen vil det også være relevant å undersøke partiets utvikling. Selv om partiet har en relativt kort historie, er det grunn til å tro at partiet slik det fremstår i dag er veldig forskjellig fra det partiet som ble stiftet i 1993. Et interessant utgangspunkt for en slik analyse er uttalelsene fra partiets grunnlegger, Alan Sked. Sked forlot partiet mot slutten av 1990-tallet etter interne uenigheter, og har i ettertid uttalt seg kritisk om retningen partiet har tatt (se kapittel 3). Han mener partiet i de senere årene har blitt høyrepopulistisk og fremmedfiendtlig⁵. Spørsmålet om hvordan partiet skal kategoriseres er derfor svært relevant.

Ukips forhold til de andre partiene er også noe som bør undersøkes nærmere. Dette gjelder kanskje spesielt forholdet til Det konservative partiet. Det virker å være en utbredt oppfatning at Ukip i bunn og grunn er enige med De konservative om det meste, men at EU-spørsmålet skiller dem. Det ville derfor vært interessant å undersøke nærmere hvor store likheter det egentlig er mellom disse to partiene. Når det gjelder Ukips relasjoner til andre partier kommer man heller ikke utenom partiets arbeid i Europaparlamentet. Gjennom partigruppen *Europe of Freedom and Democracy* har Ukip et formalisert samarbeid med partier fra andre EU-land. Hvordan dette samarbeidet konkret fungerer kunne også vært aktuelt å se nærmere på.

Et relatert poeng dreier seg om europapolitikken til den nåværende britiske regjeringen. Statsminister David Cameron går nå inn for å reforhandle Storbritannias avtaler med EU, og har tillegg lovet en folkeavstemning angående EU-medlemskapet dersom partiet hans får flertall etter neste valg. Disse endringene handler om å blidgjøre en sterk euroskeptisk fraksjon i eget parti, men kan også tolkes som en strategi for å demme opp for Ukips økende

⁴ http://www.huffingtonpost.co.uk/2014/05/25/european-elections-ukip-win_n_5390076.html

⁵ http://www.huffingtonpost.co.uk/2012/11/26/ukip-founder-alan-sked-morally-dodgy_n_2190987.html

popularitet. Ukips evne til å påvirke politikken indirekte på denne måten bidrar også til å gjøre partiet mer relevant.

Et siste poeng dreier seg om hvordan Ukip er formelt organisert. Partiet har etter hvert bygget opp en ganske stor organisasjon og har nå passert 37 000 medlemmer⁶, et tall som har vært jevnt økende de siste årene. Dette skjer på et tidspunkt hvor de andre partiene opplever en betydelig nedgang i medlemstallet. Ukip markedsfører gjerne seg selv som et annerledes politisk parti, som skiller seg avgjørende fra de etablerte partiene. Oppgaven tar derfor sikte på å undersøke nærmere hvor store forskjellene er mellom Ukip og de øvrige partiene når det gjelder partiorganisasjon.

I og med at Ukip er et relativt nytt politisk fenomen finnes det få akademiske studier som tar for seg partiet. De artiklene som finnes er stort sett skrevet de siste par årene, og tar for seg partiets velgergrunnlag og suksess i europaparlamentsvalgene. Det finnes så vidt meg bekjent ingen studier som grundig tar for seg partiets politikk og forsøker å plassere denne i en videre kontekst. Ett av mine mål med denne oppgaven er derfor å undersøke nettopp dette.

1.3 Problemstilling og arbeidshypoteser

I avsnittene over har jeg trukket ut noen faktorer ved Ukip som vil være relevante å undersøke nærmere. Rammene for en studie som dette gjør det imidlertid umulig å komme innom alle disse punktene. Jeg har derfor vært nødt til å velge ut noen tema som jeg ønsker å fokusere på. I det følgende vil jeg spesifisere disse nærmere.

Oppgavens viktigste formål er en grundig kartlegging av Ukip som parti. Målsettingen er å utvikle en bedre forståelse av hva slags ideologi og organisasjon partiet egentlig representerer. Jeg søker med andre ord å plassere partiet empirisk.

På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvilken politisk strømning representerer UK Independence Party, og hvordan kan partiet kategoriseres organisatorisk?

Denne problemstillingen er bevisst formulert åpent, og er selvsagt for vag slik den står nå. I det følgende vil jeg derfor spesifisere den ved å trekke frem tre «vedtatte sannheter» om Ukip som parti. Oppgavens mål vil så være å teste ut validiteten til disse påstandene. Tanken bak dette er todelt. Det første gjelder avgrensning. Ved å gjøre det på denne måten sikrer jeg at

⁶ http://www.ukip.org/ukip_membership_surges_to_yet_another_new_high

oppgaven får et overkommelig omfang. For det andre vil dette gi oppgaven en bedre og mer oversiktlig struktur. De tre «sannhetene» vil i utgangspunktet behandles relativt adskilt, og vil forhåpentligvis bidra til å gjøre fremstillingen så tydelig som mulig. For å gjøre det klart mulig for leseren hva som egentlig skal undersøkes, vil problemstillingen ovenfor spesifiseres i form av tre hypoteser som senere i oppgaven vil testes opp mot den tilgjengelige empirien.

Det første aspektet som vil bli undersøkt, er forestillingen om at Ukip er et «ensaksparti». «Ensaksparti» er en litt klønete oversettelse av det engelske begrepet «single issue party», som blir benyttet som betegnelse på et politisk parti som kun fokuserer på én enkelt sak. I akademiske studier virker man imidlertid å ha gått over til å bruke termen *nisjeparti* i stedet. Flere forskere har bidratt til å utvikle et teoretisk rammeverk som søker å operasjonalisere dette begrepet (Meguid 2008; Wagner 2012).

Når man leser artikler som omhandler Ukip oppdager man raskt at dette begrepet blir benyttet ganske ukritisk (Usherwood 2008; John & Margetts 2009; Hayton 2010; Lynch & Whitaker 2011; Lynch et. al. 2012). Min studie søker derfor å undersøke hvorvidt det er rimelig å karakterisere Ukip på denne måten. Denne delen av oppgaven handler kort sagt om hvilken type parti Ukip er, og grensene mellom politiske partier og andre organiserte grupper. Den første hypotesen min lyder dermed som følger:

H₁: UK Independence Party bør betraktes som et nisjeparti.

Den andre hypotesen handler om hvilken politikk Ukip forfekter, og i forlengelsen av dette hvilken ideologisk tradisjon partiet er et uttrykk for. Også her finner jeg det nyttig å benytte en konkret referanseramme for analysen. Ukip opplever ofte å bli omtalt som et høyrepopulistisk parti. Dette gjelder både i forskning (Abedi & Lundberg 2009; Art 2011; Driver 2011; Bale et. al. 2012) og i massemediene. I den senere gjennomgangen av Ukips partiprogrammer vil siktemålet derfor være å finne ut om dette gir et korrekt bilde av partiet.

Den andre hypotesen min blir derfor:

H₂: UK Independence Party bør betraktes som et høyrepopulistisk parti.

Det tredje aspektet ved Ukip som vil bli undersøkt handler om partiets organisasjon. Utgangspunktet for denne tredje hypotesen skiller seg litt fra de to ovenfor. Mens hypotese 1 og hypotese 2 tar for seg oppfatninger enkelte har rundt Ukip, baserer den tredje hypotesen seg på en konkret studie av partiet som allerede er gjennomført. I det som er en av de tidligste

akademiske studiene som tar for seg Ukip, analyserer Abedi og Lundberg (2009) nettopp partiets organisasjon.

Artikkelen har tittelen *Doomed to failure?* og stiller følgende spørsmål: Har Ukip en organisatorisk struktur som gjør at partiet er dømt til å mislykkes? Forfatterne slår fast at partier som Ukip appellerer til potensielle velgere ved å være annerledes. Dette gjelder både politikk og organisasjon. De argumenterer så for at alternative organisasjonsmåter ikke kan fungere i lengden, og at partiet i fremtiden vil bli nødt til å implementere en struktur som ligner den man finner hos de etablerte partiene. Gjør de ikke det, vil ikke partiet overleve.

Jeg skal ikke her begi meg ut på å besvare spørsmålet om hvorvidt Ukip er dømt til å mislykkes, men heller undersøke i hvilken grad Ukip har blitt presset inn i en struktur som er nokså lik den tradisjonelle britiske organisasjonsformen. Siktemålet er altså å undersøke i hvilken grad Ukip har profesjonalisert partiorganisasjonen sin.

Den tredje hypotesen min blir derfor:

H₃: UK Independence Party har beveget seg i retning av en organisatorisk struktur som ligner de andre britiske partiene.

En fellesnevner for de tre hypotesene er at de alle søker å belyse spørsmål knyttet til Ukips plass i floraen av politiske partier. Jeg ønsker altså å finne ut om partiet faktisk representerer noe kvalitativt nytt, eller om det er et uttrykk for en politisk retning som allerede er velkjent. Gjennom å undersøke disse tre aspektene vil vi bli bedre i stand til å gi et meningsfullt svar på dette spørsmålet.

Disse tre arbeidshypotesene danner grunnlaget for studien, og vil bli ytterligere spesifisert, forklart og begrunnet i kapittel 4. Før vi kommer så langt er det imidlertid nødvendig å si noe om metode og datagrunnlag. Dette er tema for neste kapittel.

2. Metode og datagrunnlag

Målet med dette kapittelet er å legge frem det metodiske rammeverket denne studien baserer seg på. Dette omfatter både datagrunnlag, strategier for informasjonsinnhenting og hvilken type kunnskap vi kan forvente å generere fra en studie som denne. Alle disse elementene vil bli behandlet etter tur. Jeg vil starte med det siste spørsmålet, altså hva denne studien kan bidra med i en større sammenheng. Deretter vil jeg presentere det opplegget som er valgt for å samle inn informasjon. Avslutningsvis følger en oversikt over de datakildene som vil benyttes.

2.1 Casestudier

Denne oppgaven vil ha form som et casestudium av UK Independence Party. Valget av denne typen forskningsdesign har konsekvenser både for hvilke teknikker som er best egnet til å gjennomføre undersøkelsen og hvilke slutninger vi vil være i stand til å trekke ved studiens slutt. Som ved alle andre typer opplegg er det styrker og svakheter forbundet ved et casestudium. Disse elementene vil bli vurdert under. Først er det imidlertid nødvendig å komme med noen avklaringer av hva som kjennetegner et studium av denne typen, og hvordan det skiller seg fra andre opplegg.

Det første (og mest åpenbare) kjennetegnet ved casestudier er antallet undersøkelsesenheter. Casestudier er per definisjon dybdeundersøkelser av noen få eller én enkelt enhet (Andersen 2013:14). En annen måte å si dette på er at det dreier seg om *intensive* studier. Studienes hensikt kan selvsagt variere, men det å utvikle en dypere forståelse av et fenomen for så å sette dette i en større sammenheng danner ofte utgangspunktet for studier av denne typen. Forklaring og fortolkning står dermed sentralt. Andersen (2013:14) uttrykker det på følgende måte: «Undersøkelsesenheten ses på som et komplekst hele, der mange underenheter og deres forhold til hverandre pensles ut i detalj». En vanlig strategi er altså å trekke ut noen aspekter ved et fenomen, og gå disse nærmere etter i sømmene.

Yin (2009) har forfattet det som sannsynligvis er den hyppigst siterte boken som omhandler casestudier. Et viktig poeng som blir trukket frem her er at man alltid må *begrunne* hvorfor man mener et casestudium vil være best egnet i en bestemt undersøkelse (Yin 2009: 5-8). Uavhengig av tema vil forskeren alltid ha valgt mellom flere aktuelle tilnærminger og metoder. Nettopp derfor er det viktig at man forklarer bakgrunnen for de valgene man har tatt. Et annet sentralt poeng hos Yin (2009:42) er for øvrig at man i enhver studie bør etterstrebe å

benytte flere metoder og (enda viktigere) flere og uavhengige datakilder. Dette er for å sikre at de slutningene man til slutt trekker har et så solid fundament som mulig. Jeg skal vende litt tilbake til denne diskusjonen senere når studienes *validitet* blir behandlet.

Når man skal begrunne hvorfor man har valgt en bestemt tilnærming bør man ifølge Yin (2009:8-14) fokusere på tre elementer. Det første er studiens problemstilling, og hvilke spørsmål man der stiller. Casestudier sies å være best egnet når man stiller spørsmål om «hvordan» og «hvorfor». De sentrale spørsmålene jeg stiller i min problemstilling handler om hvordan partiet organisatorisk kan kategoriseres og hvilken politisk strømning Ukip representerer. Dette må sies å være i samsvar med Yins teori. På et mer overordnet nivå søker jeg altså å si noe om *hvordan* Ukip kan forstås. Når forståelse av et fenomen står så sentralt bør casemetode være egnet.

Det andre punktet Yin trekker frem handler om et skille mellom historiske og kontemporære fenomener. Han argumenterer for at casestudier egner seg når man undersøker fenomener i nåtiden. Den avgjørende distinksjonen her dreier seg om hvorvidt de relevante aktørene og prosessene fortsatt er aktive. Hvis de er det, har man anledning til å ta i bruk teknikker som vanskelig kan benyttes når man forsker på den «døde fortiden». Ukip er i høyeste grad et kontemporært fenomen der de relevante aktørene fortsatt er aktive. De prosessene og endringene partiet har gjennomgått de siste par årene er sågar et viktig utgangspunkt for studien.

Den tredje avgjørende faktoren for å vurdere hvorvidt et casestudium er egnet, dreier seg om forskerens kontroll over studieobjektet. Casetilnærmingen bør hovedsakelig benyttes i de tilfellene hvor man har liten eller ingen mulighet til å påvirke de prosessene man studerer. Også på dette punktet kan man mer letthet forsvare bruk av casemetode når UK Independence Party er studienes undersøkelsesenheter. Jeg har ingen kontroll over eller innvirkning på hvordan Ukip utformer sin politikk eller håndterer spørsmål internt. Dette betyr selvsagt ikke at jeg som forsker kan betraktes som fullstendig objektiv og uavhengig. Forskernes rolle blir trukket frem som en potensiell svakhet ved all kvalitativ forskning. En mer utfyllende diskusjon rundt dette følger senere.

Ved hjelp av disse tre punktene kan man så formulere en enkel tommelfingerregel som sier noe om når et casestudium er egnet. Det er når man stiller spørsmål vedrørende et kontemporært fenomen hvor forskeren har liten eller ingen kontroll (Yin 2009:13).

Betraktningene ovenfor bidrar til å avklare hvorfor jeg mener en dybdestudie av Ukip vil være teoretisk interessant. Men det er like fullt nødvendig med en ytterligere spesifisering av hvilken type informasjon studien vil bidra med, og i forlengelsen av dette hvilke slutninger man kan trekke på bakgrunn av den. I denne sammenhengen kan Lijpharts (1971) typologi over seks typer casestudier være et nyttig startpunkt.

Lijphart konstruerer en tabell basert på to distinksjoner. For det første spør han hvordan den aktuelle enheten kan defineres. Her skiller det mellom de tilfellene hvor man har en gitt populasjon og der det er snakk om et teoretisk univers. Den andre distinksjonen dreier seg om hva som er hensikten med studien. Her skiller det mellom deskriptive hensikter på den ene siden og analytiske på den andre. Ved hjelp av dette rammeverket kommer han frem til følgende seks typer av casestudier: (1) Ateoretiske, (2) Fortolkende, (3) Hypotesegenererende, (4) Teoritestende, (5) Teorisvekkende og (6) Deviant case.

Dette er selvsagt snakk om idealtyper, og ingen studie passer nok perfekt inn under noen av disse alternativene. Likevel er det nok slik at enhver studie heller mot et av dem. Jeg mener min studie ligger nærmest det som her blir omtalt som et fortolkende casestudium. Det vil si at man har å gjøre med en studie som først og fremst har et deskriptivt formål og som samtidig konsentrerer seg om et teoretisk definert univers. Man kan argumentere for at en studie som min kombinerer trekk fra flere av disse typene, men konklusjonen blir likevel at dette hovedsakelig er en deskriptiv studie.

Det som fremfor alt kjennetegner de fortolkende casestudiene er at man anvender et konkret teoretisk rammeverk når man analyserer den aktuelle casen:

”In these studies, a generalization is applied to a specific case with the aim of throwing light on the case rather than of improving the generalization in any way” (Lijphart 1971: 692)

I kapittel 4 vil jeg derfor presentere tre idealtyper som Ukip vil analyseres opp mot. Disse er: (1) Nisjepartiet, (2) Det høyrepopulistiske partiet og (3) Partiorganisasjon. Lijphart peker også på at denne typen studier er veldig *caseorienterte*. Fokuset ligger altså på å øke forståelsen av den aktuelle casen. Flere av de andre typene har det motsatte siktemålet, altså å bygge videre på den eksisterende teorien. Da vil målet være å utvikle ny hypoteser eller videreutvikle gamle. I min studie ligger imidlertid teorien fast, og benyttes kun som et analytisk verktøy.

Statusen slike studier har innenfor disiplinen sammenlignende politikk har nok variert både over tid og etter hvilke miljøer man orienterer seg innenfor, og det er ikke nødvendig med noen lengre drøfting rundt dette her. Jeg vil derfor nøye meg med å trekke frem noen områder hvor slike studier sies å være godt egnet. Landman (2008:86-87) peker på fire eksempler. For det første egner de seg godt som forstudier, eller det som man på fagspråket gjerne omtaler som *pilotstudier*. Hvis et fenomen er lite studert, er det nødvendig med slike forstudier for å få klarlagt hva man konkret har med å gjøre. Selv om et pilotprosjekt definitivt kan stå på egne bein, ligger det også implisitt at dette handler om å berede grunnen for en senere (mer omfattende) studie.

For det andre er fortolkende casestudier godt egnet når hensikten er klassifisering. Landman viser til at noen fenomener vanskelig lar seg klassifisere automatisk innenfor rammene av etablerte begreper. I slike tilfeller kan grundige deskriptive analyser være nyttige for å finne ut hvordan disse fenomenene skal forstås. Som et eksempel trekker han frem O'Donnells (1973) klassiske studie av argentinsk politikk. Dette tilfellet hadde ingen direkte paralleller noe sted, og førte derfor til utviklingen av et bytt begrep, nemlig den såkalte «byråkratisk-autoritære staten». Selv om denne studien ikke har slike ambisjoner, er eksempelet aktuelt. Spørsmålet om hvordan Ukip skal forstås og klassifiseres har ikke noe åpenbart svar. Det finnes heller ikke, så vidt meg bekjent, studier som direkte beskjefter seg med dette.

Et tredje område som trekkes frem er hypotesegenerering. Gjennom intensive studier av enkelttilfeller kan man finne frem til hypoteser som potensielt har betydning for et større antall caser. Som enkelte har påpekt har flere av de mest kjente teoriene og begrepene i samfunnsvitenskapene sin opprinnelse fra slike deskriptive studier. Mitt siktemål dreier seg om å undersøke i hvilken grad Ukip kan forstås ved å ta i bruk eksisterende modeller fra partiforskningen. På denne måten blir det mulig å si noe om hvorvidt Ukip er et uttrykk for et allerede kjent fenomen (høyrepopulisme/nisjeparti), eller om partiet representerer noe nytt og ukjent.

Landmans fjerde punkt handler om prosessoring og utforsking av kausale mekanismer. Hvis det hersker stor usikkerhet rundt sammenhengen mellom to fenomener kan en intensiv studie av en enkeltcase bidra til å belyse dette. Denne typen undersøkelser er imidlertid lite relevant her.

2.2 Idealtipeanalyse

Som analyseteknikk vil jeg ta i bruk det som gjerne omtales som webersk idealtypanalyse. Dette er et samfunnsvitenskapelig begrep som vanligvis spores tilbake til den tyske sosiologen Max Weber. Idealtyper er sosiale konstruksjoner der man søker å finne frem til de mest fremtredende karaktertrekkene for å beskrive et gitt fenomen (Skirbekk 2014). Det er altså en måte å gruppere sammen fenomener som deler noen avgjørende karaktertrekk. Vi snakker ikke om en konkret beskrivelse av virkeligheten, men om et verktøy for å skaffe oss en bedre oversikt.

En annen måte å si dette på er at vi leter etter mønstre som skiller en klasse av fenomener fra en annen (Levin 1994:26-27). Det kanskje mest kjente eksempelet er Webers byråkratiidealtipe. Ved å trekke ut de egenskapene og karaktertrekkene som fremfor noe kjennetegnet byråkratiet, skapte man en felles referanseramme som hjelper oss å forstå denne styringsformen bedre, og skille den fra andre styringsformer (Skirbekk 2014). Dette er en svært vanlig tilnærming innenfor alle samfunnsvitenskapelige disipliner.

I tillegg til å være et nyttig verktøy for å kategorisere sosiale fenomener, kan idealtyper også danne grunnlaget for en analyseteknikk. Man bruker da en idealtipe som sammenligningsgrunnlag når man undersøker trekk ved en enkeltcase. Hensikten er å undersøke i hvor stor grad denne enkeltcasen samsvarer med den idealtypiske fremstillingen. De Vaus (2005: 251) beskriver teknikken på følgende måte:

”The analytic strategy is to use the ideal type as a template to guide the analysis of an actual case. We can use the template to see how closely our actual case fits the template”

Analysedelen i denne oppgaven legger seg tett opp mot denne fremgangsmåten. Hvis vi bruker min andre hypotese som eksempel kommer dette tydelig frem. I kapittel 4 vil jeg ved hjelp av litteraturen på feltet lage en idealtypisk fremstilling av det høyrepopulistiske partiet. Her vil jeg trekke ut det som regnes som de definerende kjennetegnene på denne partitypen. I tråd med de Vaus’ beskrivelse vil denne idealtypen utgjøre en mal for analysen i kapittel 5. Man foretar altså en direkte sammenligning mellom idealtypen og den faktiske casen. Den samme fremgangsmåten vil også benyttes på de to andre hypotesene.

2.3 Komparasjon

Rent intuitivt skulle man kanskje ikke tro at casestudier gikk hånd i hånd med aktiv bruk av sammenligninger. Casestudier innebærer som nevnt dyptgående og intensive undersøkelser av

en utvalgt enhet. Likevel er det slik at også casestudier har klare komparative trekk. Dette er delvis kontekstuellet betinget, men kan også være et aktivt valg fra forskernes side om å benytte en komparativ tilnærming. I det følgende vil det bli forklart hvordan dette kommer til uttrykk i denne studien.

Selv om det sentrale siktemålet her er å utvikle en bedre forståelse av en enkelt case er nødvendigheten av en bredere referanseramme helt opplagt. Den aktuelle casen er del av et større univers, og en forståelse av dette universet er påkrevd i enhver studie. Gerring (2007:13) sier det treffende i følgende utsagn: "To conduct a case study implies that one has also conducted cross-case analysis, or at least thought about a broader set of cases". Med andre ord kan man aldri studere et fenomen helt isolert. Man vil alltid studere den aktuelle casen i relasjon til andre beslektede caser.

Et eksempel på dette er den delen av denne studien som ser nærmere på Ukips partiorganisasjon. Før vi kan svare på spørsmålet om hvorvidt Ukip har utviklet en partiorganisasjon som ligner den man finner hos de etablerte partiene, må vi vite noe om hvordan politiske partier vanligvis organiserer seg. Mer spesifikt bør vi også kunne si noe om de britiske partiene og eventuelle særtrekk ved dem. Ukip vil i neste omgang måles opp mot dette. På denne måten vil beskrivelsen av Ukips partiorganisasjon ha et klart komparativt tilsnitt.

Det samme gjelder spørsmålet om klassifisering. Landman (2008:4) identifiserer sågar klassifisering og bygging av typologier som et av de sentrale siktemålene ved den komparative metode. Med tanke på den vesentlige plassen spørsmålet om kategorisering har i denne oppgaven, må også dette punktet vies litt oppmerksomhet her. I oppgavens problemstilling stilles det et åpent spørsmål om hvordan Ukip kan klassifiseres. Dette spørsmålet spisses så inn mot to konkrete aspekter ved partiet, nemlig saksmangfold og ideologisk grunnlag.

I teoridelen (kapittel 4) vil begrepene nisjeparti og høyrepopulistisk parti operasjonaliseres og gis et konkret innhold. Gjennom dette arbeidet skaper man en referanseramme som den senere analysen skal baseres på. Denne prosessen har klare komparative trekk. Gjennom å skape en idealtipe som skal representere de aktuelle begrepene vil det politiske innholdet i Ukips budskap kunne sammenlignes opp mot dette. Man bruker dermed et teoretisk definert univers som sammenligningsgrunnlag. Dette er også i tråd med den ovennevnte beskrivelsen av fortolkende casestudier slik de er definert av Lijphart.

Vi kan altså si at et element av komparativ metode ligger implisitt i casestudiedesignet. Likevel inneholder denne studien også mer konkrete komparative trekk. Dette kommer først og fremst til uttrykk gjennom bruk av såkalte diakrone data. Det vil si at man studerer et fenomen over tid. Selv om sammenligning kanskje først og fremst forbindes med at man sammenligner flere enheter, kan det like gjerne benyttes til å studere én enhet på flere over tid.

Tidsaspektet er av sentral betydning for alle de tre hypotesene som ble formulert i kapittel 1. Dette kommer kanskje klarest til uttrykk i hypotese 3 om partiorganisasjon, der jeg søker svar på hvorvidt partiet har utviklet seg i retning av de etablerte partiene. Den førende antakelsen er at partiet har gått fra en partistruktur som skilte seg betydelig fra de andre, til (ufrivillig) å nærmest kopiere den samme strukturen.

Det samme gjelder for de to andre hypotesene. Spørsmålet om ideologisk profil bygger på en forventning om at partiet har utviklet seg fra å være et rent euroskeptisk alternativ til et høyrepopulistisk parti som minner om det man finner i andre europeiske land. Ved å sammenligne partiets profil på flere tidspunkter vil det være mulig å spore en mulig utvikling over tid.

2.4 Kvalitativ innholdsanalyse

Avsnittene ovenfor har tatt for seg den overordnede formen på denne studien og klargjort noen av de sentrale målsettingene med den, altså tolkning og klassifisering. Neste steg er å beskrive hvilken type informasjon som skal benyttes, og hvordan denne informasjonen kan gi de svarene jeg er ute etter. Nedenfor vil jeg derfor gjøre rede for hvordan kvalitativ innholdsanalyse av utvalgte dokumenter kan være en velegnet teknikk for å oppnå nettopp dette.

Schreier (2012:1) definerer metoden på følgende måte:

«Qualitative content analysis is a method for describing the meaning of qualitative material in a systematic way. You do this by assigning successive parts of your material to the categories of your coding frame»

To aspekter ved denne definisjonen bør fremheves. Det første er fokuset på å beskrive meningen med det innsamlede materialet. Vi kan altså si at metoden er velegnet når analysearbeidet krever at forskeren selv tolker undersøkelsens datamateriale. I denne studien

består datamaterialet hovedsakelig av partiprogrammer, verbale utsagn og andre offisielle dokumenter som Ukip har gitt ut gjennom årene. Når denne typen data skal analyseres krever det at forskeren faktisk gjennomgår og systematiserer innholdet. Dette er imidlertid også en av metodens største svakheter. Mer om dette nedenfor.

Dette bringer oss naturlig over på det andre aspektet ved definisjonen som bør fremheves. For at analysen skal kunne gjennomføres på en mest mulig systematisk og faglig forsvarlig måte kreves det at man utformer et kodeskjema. Hensikten med dette kodeskjemaet er å kategorisere ulike elementer av den aktuelle teksten etter deres innhold. Man tar altså utgangspunkt i forhåndsdefinerte kategorier som man ut ifra en teoretisk begrunnelse tror vil fange opp tekstens sentrale meningsinnhold (Grønmo 2007: 193-94). Ved å benytte seg av disse forhåndsdefinerte kategoriene håper man samtidig å begrense noen av de potensielle feilkildene som slike studier kan være heftet med.

Det å trekke ut meningsinnholdet fra de aktuelle tekstene på denne måten gir også et godt grunnlag for det som er denne studiens primære siktemål, nemlig en grundig beskrivelse og kategorisering av UK Independence Party. Dette poenget blir også understreket av Elo & Kyngäs (2008:108):

“The aim [with qualitative content analysis] is to attain a condensed and broad description of the phenomenon, and the outcome of the analysis is concepts and categories describing the phenomenon”.

Håpet er altså komme frem til en tilfredsstillende og faglig fundert kategorisering av det aktuelle fenomenet.

I denne studien søker jeg å teste ut riktigheten av å klassifisere Ukip som en del av allerede eksisterende modeller i partiforskningen. Målet er altså ikke å utvikle nye kategorier. Dette er et spørsmål som omhandler det som er et viktig skille i all type forskning, nemlig distinksjonen mellom en *induktiv* og en *deduktiv* tilnærming. Også innenfor litteraturen som spesifikt tar for seg kvalitativ innholdsanalyse trekkes dette skillet frem som helt avgjørende (Elo & Kyngäs 2008; Schreier 2012).

På generelt grunnlag kan man si at dersom man benytter seg av en induktiv tilnærming tar man utgangspunkt i et empirisk fenomen og studerer dette uten noe eksplisitt teoretisk fundament. Målet med en slik tilnærming kan være nettopp å skape nye teorier eller begreper. Ved en deduktiv tilnærming starter man i den andre enden. Man tar altså utgangspunkt i en

konkret teori, og forsøker å forstå enkelttilfeller i lys av denne eksisterende teorien (Halvorsen 2008:24).

En studie kan godt ha både induktive og deduktive trekk, og man kan nok argumentere for at det er tilfelle også i denne studien. Jeg vil likevel hevde at den hovedsakelig har et deduktivt preg. Utgangspunktet for studien er tre konkrete hypoteser som jeg ønsker å teste validiteten av. Videre er det teoretiske grunnlaget hentet fra allerede eksisterende modeller i partiforskningen som datamaterialet skal analyseres opp imot. Generelle teorier benyttes med andre ord for å analysere et spesifikt tilfelle, nemlig Ukip.

2.5 Datagrunnlag

Dette er i all hovedsak en innholdsanalyse, og oppgavens datagrunnlag er dermed dokumenter med tilknytning til Ukip. Studiens siktemål er å kartlegge visse aspekter ved dette partiet for å undersøke hvordan disse stemmer overens med de forhåndsdefinerte kategoriene.

Datagrunnlaget består hovedsakelig av tre kilder. Disse er: (1) Ukips partiprogrammer, (2) Ukips konstitusjon og interne statutter og (3) Uttalelser fra partiets sentrale talsmenn. La meg derfor kort utdype hvordan disse kildene vil bli brukt.

Partiprogrammer: Hypotese 1 og 2 tar på hver sin måte for seg politikken Ukip forfekter. Hypotese 1 ser på bredden i partiets politikk, altså det som kan kalles *saksmangfold*. Hypotese 2 tar for seg politisk ideologi, eller det som kan kalles *partitype*. Begge disse hypotesene krever derfor at vi ser nærmere på den konkrete politikken Ukip faktisk ønsker å føre. Det er rimelig å forvente at partiprogrammene som blir utgitt i forkant av valgene partiet stiller opp i, kan belyse dette.

Partiprogrammers validitet når det kommer til dette formålet har blitt trukket frem av blant andre Budge et. al. (2001:215):

«Programmatic statements are central features of parties. In party programmes, the political ideas and goals of parties are put on record.»

Det er flere grunner til at slike programmer er velegnet når man skal analysere et partis politikk. For det første dekker de et bredt utvalg av saker, og bør dermed kunne gi et godt innblikk i partienes prioriteringer. For det andre gir programmene uttrykk for det som er *partiorganisasjonens* prioriteringer. I og med at programmene vanligvis ratifiseres av partiets konferanse /landsmøte, må de ha solid støtte i partiets rekke. Videre er det derfor slik at disse

dokumentene representerer *hele* partiet. Selv om det alltid vil være noen saker man strides om internt, er programmet noe man som parti stiller seg bak og gå til valg på. Sist men ikke minst: Partiene gir ut nye programmer i forbindelse med hvert valg. Dette gjør oss i stand til å undersøke utvikling over tid (Budge et. al. 2001:215-216)

Konstitusjon og interne statutter. Hypotese 3 tar for seg Ukips organisatoriske strukturer, eller det man gjerne kaller partiets *interndemokrati*. Jeg ønsker å belyse hvordan partiets interne prosesser fungerer, og på hvilke måter disse skiller seg fra de tradisjonelle britiske partiene. Vi er derfor avhengig av å undersøke de reglene partiet har vedtatt på dette området, og sammenligne disse med de andre partiene.

Til dette formålet har jeg analysert Ukips konstitusjon (The Party Constitution⁷) og partiets interne regler (The Party Rulebook⁸). Samlet gir disse to dokumentene en omfattende oversikt over hvordan partiets organiserer sin aktivitet og utarbeider politikken sin.

Uttalelser og skriftlige skildringer fra sentrale partifolk. Selv om analysen av partiets politikk i all hovedsak blir gjort ved hjelp av partiprogrammene, vil det i noen tilfeller også vises til taler fra Ukips ledende politikere. Dette vil hovedsakelig være aktuelt med hypotese 2. Jeg vil også trekke frem skriftlige kilder fra en del viktige aktører. Et godt eksempel på dette er selvbiografien til Nigel Farage.

2.6 Svakheter og begrensninger ved opplegget

Spørsmål vedrørende datakvalitet kan sorteres under samlebegrepene validitet og reliabilitet. Begrepene lar seg delvis forklare ved hjelp av de norske oversettelsene gyldighet og pålitelighet. Dataenes validitet greier seg om i hvilken grad de kan sies å være egnet til å svare på de spørsmålene som blir stilt. Reliabilitet handler derimot om i hvilken grad man kan stole på de datakildene som er benyttet.

Den fremste svakheten ved et opplegg som dette, som til en viss grad preger all kvalitativ forskning, gjelder forskerens rolle. Når man kommer så nær datamaterialet som man gjør her, er det umulig å gardere seg fullstendig for at egne perspektiver kommer i veien for en rimelig tolkning. Dette gjelder egentlig alle elementene i forskningsprosessen – helt fra valg av case til analyse. Faren ligger blant annet i at man på forhånd har lagt til grunn et bestemt

⁷ Tilgjengelig fra: <http://www.ukip-southbucks.com/constitution.pdf>

⁸ Tilgjengelig fra: <http://ukipscotland.files.wordpress.com/2011/05/ukip-official-rules-of-procedure.pdf>

perspektiv som man er fast bestemt på å få bekreftet. Man kan da fort risikere at man ikke er i stand til å ta høyde for alternative forklaringer og tolkninger (Grønmo 2007:192-193).

Det finnes ingen sikre grep man kan benytte seg av for eliminere disse problemene fullstendig. Det viktigste er sannsynligvis at man er dem bevisst. En nyttig tommelfingerregel i så måte kan være at man gjennom hele forskningsprosessen skal gjøre sitt ytterste for å motbevise de hypotesene som studien bygger på. Det er viktig å huske at et negativt resultat kan være like relevant som et positivt. Utover dette vil det å la andre lese gjennom og kritisk vurdere studiens datamateriale være viktig. Hvis man får tilbakemeldinger på at studiens forutsetninger og/eller slutninger bygger på urimelige tolkninger av det aktuelle fenomenet, er det grunn til å vurdere å tenke i nye baner.

Metoden har også blitt kritisert av kvantitativt orienterte forskere for å være en forenklet form for forskning som ikke egner seg til stort annet enn å beskrive allerede eksisterende data, og dermed vanskelig kan bidra til å utvikle ny kunnskap (Elo & Kyngäs 2008: 108). Det er utvilsomt riktig at metoden setter visse begrensninger for hvilken type slutninger man er i stand til å trekke. Den egner eksempelvis svært dårlig til å teste ut hypoteser om bestemte årsakssammenhenger.

Denne kritikken kan man til en viss grad komme seg rundt med å klargjøre hva som faktisk er målet med undersøkelsen, og hvilken kunnskap man søker å tilegne seg. Når målet er å utvikle en bedre forståelse av et lite studert fenomen, bør metoden kunne være egnet. Videre er det også slik at spørsmål rundt kategorisering sannsynligvis best kan besvares ved hjelp av kvalitative teknikker.

En siste potensiell svakhet ved undersøkelsen som skal trekkes frem her, er at datagrunnlaget muligens kan bli litt for tynt. De fire partiprogrammene fra valgene i 1997, 2001, 2005 og 2010 utgjør sammen med partiets konstitusjon og en del andre interne partidokumenter studiens primærdata. For å utvide datagrunnlaget noe blir det også tatt i bruk en del sekundærdata. Dette dreier seg blant annet om oversiktsverk som tar for seg partiets historie, samt en del personlige skildringer fra sentrale aktører. De sistnevnte datakildene er selvsagt heftet med en del problemer knyttet til objektivitet og representativitet. En fra en helhetsvurdering har jeg likevel valgt å benytte meg av dem, i og med at alternativet ville vært et enda tynnere datagrunnlag. Min konklusjon er uansett at dette ikke svekker studiens reliabilitet i altfor stor grad.

3. Kontekst: Utviklingen av det britiske partisystemet 1945-2014

Formålet med dette kapittelet er todelt. For det første søker det å beskrive utviklingen av partisystemet i Storbritannia i etterkrigstiden med hovedfokus på utfordrerne til to-partisystemet. Hensikten med dette er å skildre kort den konteksten Ukip opererer i, og finne ut i hvilken grad det har vist seg mulig for nye partier å bryte igjennom. Det andre formålet med kapittelet er å introdusere Ukip for leseren. Partiets historie og utvikling vil stå sentralt.

3.1 Storbritannia og to-partisystemet

Den britiske partipolitikken på nasjonalt nivå blir gjerne regnet for å ligge svært nær det klassiske to-partisystemet (Lijphart 1999:10-21). I et slikt system finner man gjerne to relativt jevnstore partier som kjemper om og veksler på å ha makten. Lenge sto kampen i Storbritannia mellom De liberale og De konservative. Dette endret seg gradvis utover på 1900-tallet etter hvert som Labour vokste frem som en betydelig maktfaktor i britisk politikk. De skjøv etter hvert De liberale utover sidelinjen og tok over rollen som hovedmotstander for De konservative.

Fra og med 1945 har kampen om regjeringsmakt stått mellom Labour og De konservative. De har vekslet på å sitte med makten og har stort sett regjert alene med flertall bak seg i parlamentet (ibid:11). Inneværende periode må i så måte betraktes som en unntakssituasjon. Ingen partier har flertall, og landet blir styrt av en koalisjonsregjering bestående av De konservative og Liberaldemokratene.

Selv om man ikke kommer utenom de etablerte partiene i en slik fremstilling har jeg forsøkt å legge så mye vekt som mulig på utfordrerne til to-partisystemet. Sagt på en annen måte: Jeg ønsker å undersøke hvilke partier (om noen) som har vært i stand til å utfordre det duopolet som Labour og De konservative har hatt.

Før jeg starter fremstillingen kan det være greit å avklare en ting: Storbritannia benytter en valgordning som slår dårlig ut for de mindre partiene. I hele den aktuelle perioden har man operert med flertallsvalg i enmannskretser. Det er ikke nødvendig med en lengre drøfting rundt denne valgordningen her. Det er tilstrekkelig å påpeke at den ikke nødvendigvis gir et resultat som speiler partienes oppslutning særlig godt. Jeg kommer tilbake til noen konkrete effekter av dette senere.

3.1.1 1945-1970: Konsensusperioden i britisk politikk.

Den perioden i britisk historie som strekker seg fra freden i 1945 og frem til 1970-tallet, blir gjerne omtalt som «the great post-war consensus» (Kavanagh & Morris 1994). Labour gikk noe overraskende av med seieren i parlamentsvalget som ble avholdt i 1945. Dette markerte starten på en rekke sosiale reformer og endringer i det britiske samfunnet som det var tverrpolitisk enighet om. Kavanagh og Morris (1994:4-6) trekker frem følgende punkter som de viktigste i denne etterkrigskonsensusen: (1) Blandingsøkonomi med en aktiv stat og statlig eierskap av viktige næringer, (2) full sysselsetting og (3) utviklingen av en moderne velferdsstat.

Det hersket stor enighet rundt dette og reformarbeidet fortsatte under de konservative regjeringene som satt ved makten fra 1951-1964. Dette må ikke tolkes i den retning at det var enighet om alle saker. Det fantes uenighet både innad i og mellom partiene. Det var imidlertid stort sett tverrpolitisk enighet om den overordnede retningen på politikken. Man opplevde en betydelig økonomisk fremgang gjennom hele perioden, noe som sannsynligvis bidro til at det var lettere å bli enig om de største sakene (Kavanagh & Morris 1994:25-27). Vi kan dermed si at disse første tiårene etter krigen i stor grad er preget av stabilitet og fremgang. Dette er et mønster som er kjent også fra andre land i Europa på denne tiden.

Det er også i denne konsensusorienterte perioden at det britiske to-partisystemet er mest markert. Som vi kan lese ut av tabell 3.1 har de to store partiene samlet sett en oppslutning på rundt 90 % i hele perioden frem til 1970. På 1950-tallet er den faktisk enda høyere. Labour og De konservative byttet på regjeringsmakten gjennom perioden, og var i realiteten helt uten konkurranse.

Tabell 3.1 Britiske parlamentsvalg 1945-2010. Angir andelen av stemmene for de ulike partiene. I parentes: Andelen av setene i parlamentet i prosent.								
År	Con	Lab	Con + Lab	Lib	Andre	ENEP	ENPP	VD
1945	39,8 (30,8)	48,3 (61,4)	88,1 (92,2)	9,1 (1,9)	2,7 (1,2)	2,52	2,07	72,8
1950	43,5 (45,1)	46,1 (50,4)	89,6 (95,5)	9,1 (1,4)	1,3 (2,6)	2,40	2,07	83,9
1951	48,0 (51,4)	48,8 (47,2)	96,8 (98,6)	2,5 (1,0)	0,7 (0,5)	2,13	2,05	82,6
1955	49,7 (54,8)	46,4 (44,0)	96,1 (98,8)	2,7 (1,0)	1,1 (0,3)	2,16	2,03	76,8
1959	49,4 (57,9)	43,8 (41,0)	93,2 (98,9)	5,9 (1,0)	0,9 (0,2)	2,28	1,99	78,7
1964	43,4 (48,3)	44,1 (50,3)	87,5 (98,6)	11,2 (1,4)	1,3 (0)	2,53	2,06	77,1
1966	41,9 (40,2)	47,9 (57,8)	89,8 (98,0)	8,5 (1,9)	1,7 (0,1)	2,42	2,03	75,8
1970	46,4 (52,4)	43,0 (45,7)	89,4 (98,1)	7,5 (1,0)	3,1 (0,9)	2,46	2,08	72,0
1974f	37,8 (46,8)	37,1 (47,4)	74,9 (94,2)	19,3 (2,2)	5,8 (3,6)	3,13	2,25	78,8
1974o	35,8 (43,6)	39,2 (50,2)	75,0 (93,8)	18,3 (2,0)	6,7 (4,2)	3,16	2,25	72,8

1979	43,9 (53,4)	37,0 (42,4)	80,9 (95,8)	13,8 (1,7)	5,3 (2,5)	2,87	2,14	76,0
1983	42,4 (61,1)	27,6 (32,2)	70,0 (93,3)	25,4 (3,5)	4,6 (3,2)	3,45	2,09	72,7
1987	42,3 (57,9)	30,8 (35,2)	73,1 (93,1)	22,6 (3,4)	4,4 (3,5)	3,33	2,17	75,3
1992	41,9 (51,7)	34,4 (41,6)	76,3 (93,3)	17,8 (3,1)	5,8 (3,6)	3,03	2,26	77,7
1997	30,7 (25,0)	43,3 (63,4)	74,0 (88,4)	16,8 (7,0)	9,3 (4,6)	3,21	2,11	71,5
2001	31,7 (25,2)	40,7 (62,5)	72,4 (87,7)	18,3 (7,9)	9,3 (4,4)	3,33	2,19	59,4
2005	32,4 (30,7)	35,2 (55,2)	67,6 (85,9)	22,0 (9,6)	10,4 (4,5)	3,61	2,51	61,4
2010	36,1 (47,1)	29,0 (39,7)	65,1 (86,8)	23,0 (8,8)	11,9 (4,4)	3,71	2,57	65,0

Hentet fra: webb 2000, s 6. ENEP=effective number of electoral parties ENPP=effective number of parliamentary parties VD=valgdeltakelse.

Når det gjelder de mindre partiene, er deres posisjon tilsvarende svak gjennom hele perioden. I realiteten fantes det ingen utfordrere til de store partiene. Det liberale partiet hadde som nevnt vært en av maktfaktorene i britisk politikk på 1800- og begynnelsen av 1900-tallet, men valget i 1945 markerer definitivt slutten på partiets glansperiode (Stevenson 1993:24-25). De beholdt riktignok en oppslutning på i underkant av 10 prosent ved valgene i 1945 og 1950, men dette ga liten gevinst i form av seter i parlamentet. Ved valget i 1945 fikk de for eksempel kun 12 seter. Dette utgjør under to prosent av totalen.

Blant øvrige partier er det få som er verdt å nevne i perioden før 1970. I tabell 3.1 er alle partier unntatt Labour, De konservative og De liberale, samlet i kolonnen «andre». Som vi ser greide ikke disse partiene samlet sett en oppslutning på mer enn et par prosentpoeng. Én utvikling er imidlertid verdt å nevne. Mot slutten av denne perioden blir de walisiske og skotske nasjonalistpartiene representert i Westminster for første gang. De walisiske nasjonalistene (Plaid Cymru) var først ute da de vant et suppleringsvalg i kretsen Carmarthen i 1966 (Webb 2000:26). Året etter ble det skotske nasjonalistpartiet (SNP) representert for første gang.

3.1.2 1970-1997: Slutten på konsensuspolitikken

Store deler av 1970-tallet huskes som en turbulent periode i britisk politikk, økonomi og samfunnsliv. Allerede tidlig i dette tiåret blir det tydelig at den britiske økonomien er på vei inn i en trøblete periode. Langvarige og konfliktfylte streiker, stadig høyere inflasjon, lavere vekst og økende arbeidsledighet, er blant utfordringene som møter landet (Kavanagh & Morris 1994:28-29). I møtet med disse utfordringene og en generell økonomisk tilbakegang forsvinner også mye av den konsensuspolitikken som preget den foregående perioden.

To-partisystemet som var så markert i den foregående perioden begynner også å slå litt sprekker på 1970- og 1980-tallet. Det er fortsatt slik at De konservative og Labour er de dominerende partiene, men tiden der disse til sammen fikk over 90 prosent av stemmene i parlamentsvalg er definitivt over. I tabell 3.1 er det laget en egen kolonne der jeg har summert oppslutningen til Labour og De konservative. Fra og med de to valgene i 1974 mottar de to store partiene omtrent tre fjerdedeler av de avgitte stemmene. Kanskje er det riktig å si at det er i dette tidsrommet man ser fremveksten av det som av noen blir kalt for «to-og-et-halvt-parti-systemet». Det vil si at man har to store og dominerende partier og ett vesentlig mindre som kjemper mot hverandre.

Når det gjelder De liberale markerer denne perioden et klart oppsving sammenlignet med 1950- og 60-tallet. Man kan si at man igjen får inn et tredjeparti med solid oppslutning bak seg – i underkant av 20 prosent av velgerne støtter de liberale i snitt. Likevel er det viktig å poengtere at denne støtten ga veldig liten innflytelse for partiet. De liberale forble svært underrepresentert, og partiet hadde som følge av dette liten innflytelse.

Ingen nye partier av betydning kommer til i perioden. Nasjonalistpartiene i Wales og Skottland konsoliderer sin stilling og er faste innslag i alle valgene fremover. SNP oppnår sitt beste resultat i oktober 1974 med hele elleve seter (Kavanagh et al 2006:356-57). Likevel er det en klar tendens til at velgerne i litt større grad er tilbøyelige til å stemme på andre partier enn de etablerte. I snitt er det 5,4 prosent som verken stemmer Labour, De konservative eller De liberale i denne perioden. Dette er en klar økning fra den foregående perioden. Dette tallet inkluderer riktignok partiene i Nord-Irland.

3.1.3 1997-2014: «De-alignment» og større muligheter for nye partier?

Selv om det fortsatt er de samme partiene som dominerer, er det hevet over tvil at den britiske partipolitikken har endret seg med årene. Flere britiske valgforskere har beskrevet en prosess der forholdet mellom velgerne og de politiske partiene har forandret seg betydelig (Webb 2000; Driver 2011; Dalton 2008). Denne prosessen omtales som '*de-alignment*'. Begrepet er vanskelig å oversette til norsk på en god måte, men det dreier seg altså om båndene mellom velgerne og de politiske partiene. Tidligere var det ofte en nær sammenheng mellom visse sosiale trekk hos velgerne (klasse, yrke, geografi) og hvilket politisk parti man stemte på. Over tid har disse båndene blitt svekket.

For å forstå denne prosessen kan det være nyttig å vende litt tilbake til perioden frem til 1970. Denne har blitt omtalt som «the era of alignment». De som har forsket på dette mener at folk flest på denne tiden hadde et nærere forhold til de politiske partiene enn det de har i dag. For å måle dette benytter man indikatorer som valgdeltakelse og medlemskap i politiske partier. I kolonnen lengst til høyre i tabell 3.1 har jeg rapportert valgdeltakelsen i britiske valg. Som vi kan se er tendensen klart synkende. Medlemstallene i de politiske partiene viser samme tendens.

Et annet sentralt begrep blant forskerne som har arbeidet med dette er *partiidentifikasjon*. I motsetning til valgdeltakelse og medlemstall er ikke dette noe som kan måles og tallfestes på en enkel måte. Det dreier seg om hvordan velgerne i større eller mindre grad identifiserer seg med ett bestemt parti. Man går ut ifra at folk, basert på variabler som yrkesbakgrunn, sosial status og generell politisk orientering, i utgangspunktet heller mot og identifiserer seg med ett av partiene. Hvis alt annet holdes konstant vil de derfor mest sannsynlig også stemme på dette partiet i valg (Webb 2000:51-52).

En sentral konklusjon i forskningen på dette har altså vært at disse båndene mellom velgere og partier har blitt klart svekket de siste tiårene. Grunnen til at dette er relevant her, er følgende: Når en betydelig andel av velgerne ikke lenger identifiserer seg klart med et av de etablerte partiene, åpner det seg muligheter for nye partier. Satt litt på spissen kan man si at det å stemme på enten Labour eller De konservative lenge var nærmest en instrumentell handling for mange. Slik er det ikke lenger. I en slik situasjon kan man se for seg at det er betydelig lettere for nye partier å rekruttere både velgere, medlemmer, tillitsvalgte og andre støttespillere.

I tidsrommet 1997-2010 er det omtrent ti prosent av velgerne som stemmer på et annet parti enn Labour, De konservative og Liberaldemokratene. Til sammenligning var dette tallet i gjennomsnitt 1,6 prosent fra 1945-1970 og 5,4 prosent mellom 1970 og 1992. Når det gjelder andelen av setene, er det imidlertid liten fremgang å spore blant småpartiene. Tallene her er ganske like som i den foregående perioden.

Hvis vi går inn og ser litt nærmere på de enkelte partiene, er det fortsatt slik at det stort sett bare er de regionale nasjonalistpartiene som greier å sikre seg representasjon i Westminster. Både SNP og Plaid Cymru har fortsatt nok støtte i sine respektive nasjoner til å vinne enkelte seter i parlamentsvalgene. Utover dette er lyspunktene få for småpartiene. I inneværende parlamentsperiode (fra 2010) er det to partier representert som ikke kan sies å være rene

regionale sammenslutninger. Disse har til gjengjeld kun ett mandat hver. Dette gjelder De grønne, som for første gang ble representert etter valget i 2010⁹, og det venstreradikale partiet Respect. Førstnevnte lyktes med å få sin partileder Caroline Lucas valgt inn fra den sørengelske byen Brighton. Respect på sin side er representert av den kontroversielle tidligere Labour-politikeren George Galloway, som vant et suppleringsvalg i Bradford i 2012¹⁰.

Situasjonen for småpartiene ser altså ikke så bra ut hvis man måler ut ifra seter i parlamentet. Derimot ser det noe lysere ut hvis man ser på antall stemmer de mottar i valgene. Ukip har endt som det fjerde største partiet i de to seneste valgene. I 2005 fikk partiet i overkant av 600 000 stemmer (2,2 prosent). Dette steg til 920 000 (3,1 prosent) i 2010. Disse tallene ser kanskje ikke spesielt imponerende ut isolert sett, men i britiske parlamentsvalg har det altså hørt til sjeldenhetene at et av utfordrerpartiene har samlet så mange stemmer.

3.1.4 Nye muligheter for de små partiene?

Britisk politikk har siden 1945 vært fullstendig dominert av de to store partiene. Den konklusjonen gjelder også for den seneste tidsperioden fra 1997, til tross for at Liberaldemokratene har hatt fremgang og for tiden er en del av den britiske regjeringen. Likevel har den politiske situasjonen endret seg på disse årene, og de to store partiene kan ikke lenger føle seg like trygge. Avslutningsvis skal jeg oppsummere den utviklingen vi har sett i etterkrigstiden, og forsøke å se litt fremover. Finnes det virkelig en mulighet for at et fjerdeparti kan bryte gjennom?

Som startpunkt vil jeg gå tilbake til tabell 3.1. Der finner man to kolonner under titlene ENEP og ENPP. Det er forkortelser for henholdsvis «effective number of electoral parties» og «effective number of parliamentary parties». Dette er to ulike (men beslektede) mål på fragmentering i et partisystem. Førstnevnte tar utgangspunkt i antall stemmer de ulike partiene har bak seg, mens sistnevnte blir beregnet ut ifra antall seter partiene vinner (Lijphart 1999:68-69).

Begge målene tar utgangspunkt i hvor mange partier som finnes i et partisystem, og vektet dem ut ifra deres styrke. Naturlig nok vil det derfor være slik at et stort parti som Labour veier langt tyngre enn Ukip eller Liberaldemokratene (ibid). Dette kan derfor være et interessant utgangspunkt hvis man ønsker å studere utvikling over tid.

⁹ <http://www.theguardian.com/politics/2010/may/07/greens-historic-win-brighton>

¹⁰ <http://www.theguardian.com/politics/2012/mar/30/george-galloway-bradford-west-byelection>

La oss starte med ENEP, altså det målet som tar utgangspunkt i antall stemmer. Vi kan se at tallene stiger ganske jevnt gjennom hele det aktuelle tidsrommet. Fra 2,52 i 1945 til 3,71 i 2010. Gjennomsnittet for perioden 1945-1970 ligger på 2,36. Tilsvarende for 1974-1992 er 3,16. For den seneste tidsperioden er tallet 3,47. Det er med andre ord mulig å observere en trend mot at britiske velgere er mer tilbøyelige til å stemme på et av småpartiene i dag enn de var tidligere. Man skal være forsiktig med å lese for mye ut av denne typen tall, men det er ingen tvil om at de to store partiene har en lavere andel av velgerne bak seg i dag enn for 50 år siden.

Hvis man sammenligner ENEP og ENPP, kan dette si oss noe om i hvilken grad disse forskyvningene i velgermassen gir utslag i fordelingen av seter mellom partiene. Her er bildet litt annerledes. Riktignok kan man observere en jevn stigning også her. Tallet for inneværende periode er 2,57, noe som er betydelig høyere enn for bare noen få år siden. Vi ser at Storbritannia lenge hadde et nesten perfekt to-partisystem basert på dette målet. Frem til 1970 lå indeksen svært nær 2. I 1959 ligger den sågar under 2 (!). Men tendensen er den samme gjennom hele perioden: Selv om de to store partiene har en stadig lavere andel av velgerne bak seg, holder de stand i parlamentet. ENPP er alltid lavere enn ENEP.

Men selv om systemet gjør det vanskelig for småpartiene er det nesten oppsiktsvekkende hvor få partier som har greid å bli representert opp gjennom årene. Tabell 2 viser antall seter som er vunnet av andre partier enn Labour og De konservative. De Liberale (i alle sine former) er skilt ut i en egen kolonne. Man kan ha i bakhodet at det totale antall valgkretser er omtrent 650 gjennom hele tidsrommet.

Tabell 3.2 Antall seter vunnet av andre partier enn Labour og De konservative. Nord-Irland er utelatt. Hentet fra Curtice 2010, s 628.

År	Liberale	Andre
1945	12	21
1950	9	1
1951	6	0
1955	6	0
1959	6	1
1964	9	0
1966	12	0

1970	6	2
1974f	14	11
1974o	13	14
1979	11	4
1983	23	4
1987	22	6
1992	20	7
1997	46	11
2001	52	10
2005	62	12
2010	57	10

I denne oversikten er Nord-Irland holdt utenfor. Det første man kan legge merke til er at den strategien som Liberaldemokratene la etter fusjonen i 1988, har vært rimelig vellykket. Selv om de fortsatt er underrepresentert vinner de langt flere seter enn før. Det andre som er iøynefallende med tabellen er hvor få seter småpartiene faktisk kontrollerer. I inneværende parlamentsperiode er det kun snakk om ti seter, eller 1,5 prosent av totalen. Selv om det er allment kjent at det er vanskelig for småpartiene å hevde seg, er dette et oppsiktsvekkende lavt tall.

Det er vanskelig å se for seg store endringer i det politiske landskapet i Storbritannia uten at man først endrer systemet. Valgordningen med flertallsvalg i enmannskretser kombinert med to store partier som hele veien vil søke mot det politiske sentrum gjør det svært vanskelig for utfordrerne.

Sannsynligheten for at Storbritannia skal endre valgordning virker å være lav.

Liberaldemokratene satte som ett av sine krav at det skulle avholdes en folkeavstemning om å endre valgordningen før de gikk inn i koalisjon med De konservative i 2010. De fikk gjennomslag for dette, men selve folkeavstemningen ble en stor skuffelse for partiet. Folket sa nei med god margin¹¹. Det virker dermed som om flertallsvalg i enmannskretser er noe man bare må lære seg å leve med. I hvert fall i overskuelig fremtid.

¹¹ <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-12910547>

Konklusjonen når det gjelder småpartienes muligheter i det britiske systemet er dermed like enkel som den er brutal: I etterkrigstiden finnes det ikke noe eksempel på at et utfordrerparti har lykket med å bryte igjennom. Nasjonalistpartiene i Skottland og Wales kan betraktes som unntakene som bekrefter regelen. Det blir imidlertid vanskelig for andre partier å kopiere disse, i og med at suksessen deres i stor grad skyldes demografiske og geografiske forhold. Man kan argumentere for at Liberaldemokratenes betydelige vekst i antall seter siden 1990-tallet er et eksempel på et utfordrerparti som har lykket, selv om de har hatt oddsene mot seg. Partiet har lykket med å konsentrere støtten sin til utvalgte valgkretser, noe som har betalt seg i form av parlamentarisk representasjon. Denne utviklingen var et resultat av et langvarig og systematisk arbeid. Partiet satset konsekvent på noen utvalgte valgkretser der de allerede hadde betydelig støtte.

Et parti som Ukip har nok mer å lære av strategien til Liberaldemokratene enn av de skotske og walisiske nasjonalistpartiene. Ukip har de senere årene opplevd en dramatisk vekst, og har på gjennomsnittet av meningsmålingene faktisk passert Liberaldemokratene. Men hvis partiet skal ha noen forhåpninger om å vinne seter i fremtidige parlamentsvalg vil også de være avhengige av å konsentrere støtten sin. Partiet har vist i suppleringsvalg at de kan true de etablerte partiene i enkeltkretser. Hvorvidt partiet vil greie å vinne seter i fremtidige parlamentsvalg er umulig å spå, men historien gir ikke grunn til særlig optimisme.

3.2 UK Independence Party: En introduksjon

3.2.1 1993-1997: Ukips første år

UK Independence Party ble stiftet i 1993 av en gruppe aktivister med bakgrunn fra euroskeptiske pressgrupper som *the Bruges Group* og *the Anti-Federalist League*. Den fremste av disse (og partiets første leder) var historieprofessoren Alan Sked (Daniel 2005: 9). Hovedmålsettingen deres var i første omgang å mobilisere motstand mot Maastricht-Traktaten som ble forhandlet frem på denne tiden. Som kjent lyktes det ikke å stoppe denne avtalen, selv om Storbritannia sikret seg enkelte unntaksordninger. Partiet bestemte seg derfor for å fortsette kampen mot den Europeiske Union (EU) gjennom valgkanalen (ibid). Fra stiftelsen og helt frem til i dag har utmelding fra EU vært partiets klart viktigste enkeltsak.

Gruppen som utgjorde kjernen i Ukips ledelse de første årene møttes for første gang under et foredrag i Westminster i 1991, der tema var Maastricht-Traktaten og dens konsekvenser for Storbritannia. Blant tilhørerne var den nåværende partilederen Nigel Farage. Mange av

deltakerne hadde meget sterke følelser knyttet til dette temaet, og flere av dem søkte sammen etter foredraget for å diskutere videre. Farage (2011:71) beskriver hendelsen slik:

“I was inspired to meet for the first time people who not only shared my convictions and my awareness of the urgency of the situation, but were prepared to do something about it”

En av dem som var forberedt på «å gjøre noe», var Alan Sked. Han var på dette tidspunktet i gang med å opprette en av gruppene nevnt over, nemlig «The anti-Federalist League». Hovedintensjonen med denne gruppen var å presse myndighetene i Europapolitikken, og å kjempe mot den dypere integrasjonen som ville komme som et resultat av Maastricht-traktaten. Sked deltok imidlertid også i flere suppleringsvalg til parlamentet som representant for «Ligaen». Dette var dog lite vellykket, og han lyktes aldri med å samle mer enn et par hundre stemmer (Farage 2011: 73-76).

Det langsiktige målet var Europaparlamentsvalget i juni 1994. Håpet var at et godt resultat her ville sende et tydelig signal til de politiske elitene i Westminster og Brussel. Det var også under forberedelsene til dette valget at «Ligaen» formelt gikk fra å være en pressgruppe til et politisk parti. Dette skjedde på et møte i september 1993 (Daniel 2005:14). Blant medlemmene i gruppen hadde man lenge diskutert dette, og det representerer egentlig ikke noe stort skille rent politisk. Sakene man kjempet for var de samme. Forskjellen besto i at dette gjorde det klart at gruppen var klar til å stille opp i valg for å fremme sitt syn.

Navnet på partiet virker å ha vært det største stridstemaet på møtet. Etter å ha forkastet forslag som «The Freedom Party» og «The Reform Party», ble man altså til slutt enige om å kalle partiet UK Independence Party. Navnet spiller på en oppfatning om at statene er i ferd med å miste sin selvstendighet innenfor EU-systemet. Dersom Storbritannia skal forbli uavhengig må man derfor melde seg ut (Farage 2011:78).

En annen interessant debatt dreide seg om hvorvidt partiet skulle møte opp i Europaparlamentet dersom de skulle vinne noen seter. Enkelte medlemmer (deriblant partileder Sked) mente at det å møte opp ville være det samme som å legitimere institusjonen. De argumenterte derfor for at partiet skulle legge seg på samme linje som de irske nasjonalistene i Sinn Fein (Farage 2011: 78). Sinn Fein nekter konsekvent å møte i det britiske parlamentet selv om de vinner seter. Denne linjen vant imidlertid ikke frem. Andre sentrale partimedlemmer mente at den beste løsningen ville være å delta i de politiske

prosessene i parlamentet. På denne måten ville de bedre bli i stand til å rapportere til velgerne hva som egentlig foregikk bak lukkede dører i EU (ibid).

Partiet rommet ved stiftelsen kun i overkant av 150 medlemmer. Det var kun takket være betydelig økonomisk støtte fra pengesterke donorer og oppofrende arbeid fra medlemmene, at de i det hele tatt var i stand til å stille med et betydelig antall kandidater i Europaparlamentsvalget i 1994 (Daniel 2005: 28). Partiet var i stand til å stille kandidater i 24 av totalt 87 valgkretser (dette var det siste EP-valget med flertallsvalg i enmannskretser som valgordning).

Det endte ikke med noe valgskred i favør Ukip i 1994. Partiet fikk i overkant av 150 000 stemmer (1 % av totalen), men vant ingen seter. Ut ifra forutsetningene kan man likevel si at dette var et respektabelt resultat. Med få ressurser og relativt liten tid til å forberede seg kjempet partiet en vanskelig kamp.

Neste mulighet for partiet til å stille oppi et valg var ved parlamentsvalget i 1997. Heller ikke dette skulle vise seg å bli noen stor suksess. Forutsetningene var igjen vanskelige. I tillegg til problemene med manglende ressurser var det spesielt to faktorer som bidro til dette. For det første var ikke partiets kjernesak om utmelding fra EU blant sakene sto øverst på dagsorden i valget. For det andre måtte Ukip konkurrere med det nystartede Referendum Party om de euroskeptiske stemmene. Det sistnevnte partiet ble stiftet og finansiert av forretningsmannen James Goldsmith. Hensikten var å presse frem en folkeavstemning vedrørende EU-medlemskapet (Daniel 2005:40-41).

Til slutt endte Ukip med en oppslutning på 0,4 prosent (106 000 stemmer). Til sammenligning fikk Goldsmiths parti over 800 000 stemmer. Ingen av partiene ble representert i parlamentet.

Intern uro begynte etter hvert å prege partiet. Sentrale partimedlemmer var kritiske til Alan Skeds lederstil og åpenlys krangling brøt ut mellom medlemmer av partiets eksekutivkomite. Det hele endte med at flere medlemmer ble ekskludert fra partiet. Omtrent på samme tid dukket det opp anklager om at partiet var infiltrert av det høyre-radikale British National Party (BNP). Summen av disse hendelsene gjorde at Alan Sked trakk seg ut av partiet mot slutten av 1997 (Ford & Goodwin 2014: 32-33).

3.2.2 1997-2010: Oppturer og nedturer

Under den nye lederen Michael Holmes utviklet partiet seg i en litt annen retning enn det som hadde vært linjen til Alan Sked. Det hadde som nevnt lenge pågått en diskusjon innad i partiet om hvorvidt det ville være riktig å sende representanter til Strasbourg dersom partiet skulle sikre seg seter i Europaparlamentet (EP). Alan Sked hadde vært sterkt imot dette, men den nye lederen så annerledes på ting, og mente at det ville gi en unik mulighet til å «rapportere innenfra» det som foregikk i EP. Det ville også hjelpe partiet økonomisk.

Spørsmålet ble ekstra aktuelt i og med at man endret valgordningen i forbindelse med EP-valget i 1999. Fra nå av skulle også britene benytte en proporsjonal valgordning. Dette førte til at det ble betydelig større muligheter for Ukip og andre små partier. Under lederskapet til Michael Holmes åpnet partiet seg også mer opp for å samarbeide med andre euroskeptiske bevegelser i Storbritannia. Dette ble også foretatt noen justeringer av partiets organisatoriske struktur (Farage 2011:102-103).

EP-valget i 1999 kan regnes som et slags gjennombrudd for Ukip. Partiet sikret seg dette året sine første valgte representanter. Med i overkant av syv prosent av stemmene sikret de seg tre seter. I tillegg til Partileder Holmes var Nigel Farage en av dem som sikret seg et sete (Ford & Goodwin 2014: 34-35). Det tok imidlertid ikke lang tid før partiet igjen skapte trøbbel for seg selv. Denne gangen var det Michael Holmes som røk uklar med andre sentrale partimedlemmer. Bitter personstrid fulgte, og Holmes ble tvunget til å gå av høsten 1999 (se kapittel 4).

Den neste lederen ble Jeffrey Titford, som på dette tidspunktet var en av partiets representanter i EP (sammen med Holmes og Farage). Han fikk oppgaven med å løse partiet gjennom parlamentsvalget i 2001. Selv om partiet gikk noe frem sammenlignet med valget fire år tidligere, var resultatet skuffende. Ukip endte med 390 000 stemmer, noe som ikke gav partiet noen representanter.

Som et ledd i partiets forberedelser til EP-valget i 2004 byttet de nok en gang partileder. Men for første gang i partiets historie skjedde det helt uten dramatikk. Titford ønsket å trekke seg tilbake og overlot derfor roret til Roger Knapman. Ford og Goodwin (2014: 42-43) mener at man kan observere en klar trend mot et bredere partiprogram i årene under Knapmans ledelse. Selv om EU-spørsmålet fremdeles var det som dominerte, forsøkte partiet nå også å delta i andre debatter. Fra og med 2002 begynte partiet også å delta i lokalvalg for første gang. En tydelig profesjonalisering av partiet fant også sted. For første gang hyret man derfor inn profesjonelle aktører til å drive valgkampanjene og rendyrke partiets budskap.

I forkant av EP-valget i 2004 fikk partiet mye oppmerksomhet i mediene etter at den kontroversielle TV-verten og showmannen Robert Kilroy-Silk sluttet seg til partiet. Som en markant populist og innvandringsmotstander med tallrike kontakter i mediene var Kilroy-Silk på papiret en god kandidat til å spille en viktig rolle i Ukip. I begynnelsen fungerte det også meget godt: Partiet oppnådde et svært godt resultat i EP-valget våren 2004. Godt over 2,5 millioner stemmer (16,2 %) og 11 seter i Strasbourg ble sluttresultatet.

Det tok imidlertid ikke lang tid før partiet igjen kom inn i problemer. Kilroy-Silk hadde fra sin inntreden åpenbare ambisjoner om å ta over ledervervet i partiet. I forkant av partiets landsmøte samme høst lanserte han dermed seg selv som kandidat. Det som fulgte var en bitter personstrid mellom Knapman og Kilroy-Silk, der sistnevnte forsøkte å presse partiets hierarki til støtte hans kandidatur. Dette kuppforsøket skulle til syvende og sist vise seg å bli mislykket, og Knapman fikk fortsette. I etterkant av dette ble det svært vanskelig for Kilroy-Silk å fortsette. Resultatet ble derfor at han trakk seg ut av partiet i januar 2005 (Ford & Goodwin 2014: 52).

Valgkampen i forbindelse med parlamentsvalget senere samme år tok nok skade av disse interne stridighetene. Sammenlignet med EP-valget året før fikk partiet liten oppmerksomhet i mediene, og mangelen på sterke og karismatiske personligheter var også påfallende uten Kilroy-Silk. Resultatet i valget ble til slutt i overkant av 600 000 stemmer (2,2 %).

Roger Knapman fullførte sin termin som partileder i 2006, og ble etterfulgt av Nigel Farage. Farage hadde lenge vært en sentral karakter i partiets ledelse, og en av få som hadde vært med helt fra Alan Skeds tid som partileder på midten av 1990-tallet. Farage ønsket å trekke partiet mer inn mot det politiske sentrum, og involvere partiet mer i den offentlige samtalen. Som et sentralt ledd i dette satset han på å bli mer synlig i mediene.

Den første store testen for Nigel Farage som partileder var EP-valget i 2009. Som vi har sett, er det ved disse valgene partiet har lyktes klart best. Under opptakten til valget så det imidlertid ikke bra ut for Ukip. Meningsmålingene viste så sent som en måned før valget at partiet ikke lå høyere enn syv prosent (Ford og Goodwin 2014: 75). Det som så skjedde var noe ingen kunne ha spådd på forhånd, og som Ukips ledelse sannsynligvis ikke en gang hadde drømt om.

De britiske mediene rullet i ukene før valget ut en stor sak som senere bare har blitt omtalt som *the Parliamentary Expenses Scandal*. Dette handlet i korte trekk om at

parlamentsmedlemmer fra alle de etablerte partiene over flere år hadde krevd store pengesummer fra det offentlige for å dekke utgifter til personlig forbruk (ibid: 75-76). For Ukip, som lenge hadde hatt motstand mot etablissementet høyt oppe på sin agenda, var dette selvsagt en gavepakke.

Europavalget dette året ble altså avholdt mens det politiske Storbritannia var inn i en av sine største kriser på mange år, og folks tillit til politikerne var på et historisk bunnivå. Mye takket være dette opplevde Ukip et stort hopp på meningsmålingene like før valgdagen. Partiet greide dermed å snu det som lenge så ut til å bli et skuffende tilbakeslag, til en stor opptur. Når stemmene var talt, ble det klart at Ukip ved dette valget var Storbritannias nest største. De passerte det regjerende Labour-partiet, og ble nummer to bak De konservative med 16,5 % av stemmene (Ford og Goodwin 2014:76).

Akkurat som for fem år siden hadde Ukip store forhåpninger om å bruke dette solide resultatet som et springbrett for parlamentsvalget året etter. Igjen skulle dette imidlertid vise seg å være lettere sagt enn gjort. Det er en kjent sak at britiske velgere ikke tillegger Europaparlamentsvalgene samme vekt som parlamentsvalgene. De er dermed langt mer tilbøyelige til å stemme på utfordrerpartier de førstnevnte valgene.

Partiet byttet også leder mellom disse valgene. Farage sa fra seg ledervervet, og konsentrerte seg heller om å utfordre Speakeren i Underhuset ved parlamentsvalget. Ex-toryen Lord Pearson ble valgt til leder og fikk oppgaven med å løse partiet gjennom parlamentsvalget i 2010. Under Pearsons ledelse endret partiet sin retorikk betydelig, og fokuserte nå mye mer på opposisjon mot den rådende innvandringspolitikken og motstand mot politisk islam (Ford og Goodwin 2014: 82-84). Dette toppet seg da Pearson inviterte den kontroversielle nederlandske politikeren Geert Wilders til Overhuset (hvor Pearson selv var medlem) for å vise en den islam-kritiske filmen *Fitna*, som han selv hadde fått laget.

Pearson skapte også kontroverser innad i partiet ved å stille seg veldig positiv til å innlede et formelt samarbeid med De konservative. Eksempelvis tok han til orde for at Ukip ikke burde stille i de valgkretsene hvor De konservative hadde nominert euroskeptiske kandidater (Ford og Goodwin 2014: 85-86). Parlamentsvalget i 2010 endte med en oppslutning på 3,1 % og i overkant av 900 000 stemmer for Ukip (Ford og Goodwin 2014: 88). Partiet var aldri i nærheten av å vinne noen seter, og hadde altså igjen mislyktes med å overføre et godt valgresultat i Europaparlamentsvalget til det etterfølgende Westminster-valget. I etterkant av valget trakk også Lord Pearson seg som partileder.

3.2.3 2010-2014: Nigel Farage tar styringen

I utgangspunktet var Nigel Farage skeptisk til å stille på nytt som lederkandidat, men det han oppfattet som en unik mulighet for partiet ble til slutt for fristende til å motstå. Som den politiske opportunisten han er, så Farage at den nye politiske situasjonen i Storbritannia åpnet nye og spennende muligheter for et utfordrerparti. Liberaldemokratene, som en del velgere tidligere hadde vurdert som et protestalternativ, var bundet opp i regjering, og de konservative hadde beveget seg inn mot det politiske sentrum under ledelse av David Cameron. I tillegg lå Labour langt nede etter et skuffende valgresultat under ledelse av Gordon Brown.

Disse politiske realitetene virket sammen med blant annet en tøff finanskriser, og gjorde forholdene svært gunstige for et parti som profilerte seg som et klart alternativ til status quo. Under partiets årlige konferanse høsten 2010 ble dermed Farage gjenvalgt som leder med solid margin (Ford og Goodwin 2014:89). Den nye lederen benyttet mandatet han hadde fått til å gjøre to grunnleggende endringer. Den ene var politisk, mens den andre var organisatorisk.

Den politiske endringen besto i å rendyrke tre politiske kampsaker som man håpet hadde et betydelig velgerpotensiale. Den første kampsaken var den tradisjonelle EU-skepsisen. Ved å gjøre dette til et større spørsmål enn hvor mange Pund Storbritannia årlig måtte bidra med for å vedlikeholde EU-systemet, håpet man å gjøre det mer relevant for velgerne. Fokuset nå var mer på makt og legitimitet. Påstanden om sentralisering fra Brussel ble rendyrket. Likeledes kampen mot de europeiske elitene som man mente hadde tilranet seg maktposisjoner uten at de engang var valgt.

Den andre saken var innvandringspolitikk. Partiet gikk hardt ut mot det de selv omtalte som «open door immigration», og gikk inn for å sterkt redusere antallet innvandrere til Storbritannia. Denne saken ble også kombinert med euroskepsisen for å illustrere et annet punkt hvor EU-medlemskapet var lite gunstig for Storbritannia. Et godt eksempel på dette er saken rundt slutten på de såkalte overgangsordningene for Romania og Bulgaria. Disse gikk ut ved årsskiftet i 2014, noe som betød at også innbyggere fra disse landene fritt kunne bevege seg og arbeide i resten av EU-landene. Ukip brukte mye tid på å advare mot det de selv mente kunne bli alvorlige de alvorlige konsekvensene av dette.

Den tredje kjernesaken var en generell anti-elitisme. I mye av Ukips retorikk blir de tre etablerte partiene fremstilt som tre alen av samme stykke. Forskjellene mellom dem er

minimale, og dersom man ønsker en endring nytter det dermed ikke å stemme på noen av dem. Ukip fremstiller altså deg selv som det eneste reelle alternativet. Partiet har med andre ord kopiert det fremste kjennetegnet ved tradisjonell populisme (se kapittel 4).

Den organisatoriske endringen besto i at partilederen fikk en ganske annen rolle enn han hadde hatt tidligere. Da Farage var partileder første gang klaget han ofte på at rollen var for omfattende, og tok til orde for at man burde fordele arbeidet bedre. Resultatet av disse endringene var at partilederen fra nå av fikk litt mer begrensede arbeidsoppgaver. Farage fikk dermed anledning til å arbeide med det han selv mente han gjorde best, nemlig de såkalte «tre m'ene»: Media, Messaging and Money. De mer administrative arbeidsoppgavene ble fordelt mellom to helt nye stillinger, en partiformann og en partidirektør. Disse organisatoriske endringene blir gjennomgått i detalj i kapittel 5.

Når det gjelder velgeroppslutning har Farages andre termin som leder stort sett vært en eneste lang opptur. På gjennomsnittet av meningsmålingene har trenden stort sett vært positiv siden 2010¹². I denne perioden har partiet også deltatt i flere suppleringsvalg til parlamentet, og har ved en håndfull tilfeller endt på over 20 prosent oppslutning. Lokalvalget i 2013 var også en stor opptur for partiet da de i snitt fikk 26 prosent av stemmene i de valgdistriktene de stilte¹³. Det aller beste resultatet er imidlertid utvilsomt Europaparlamentsvalget i 2014. Med 27,5 prosent av stemmene ble Ukip Storbritannias største parti. Dette var første gang siden 1910 at et annet parti enn Labour og De konservative ble størst i et britisk valg.

¹² <http://www.electoralcalculus.co.uk/polls.html>

¹³ <http://www.theguardian.com/politics/2013/may/03/ukip-gains-local-elections>

4. Teoretisk grunnlag

Formålet med dette kapittelet er å utdype, forklare og operasjonalisere de tre hypotesene denne studien bygger på. Oppbygningen av kapittelet er tematisk. Jeg vil derfor først ta for meg nisjepartibegrepet. Deretter ser jeg nærmere på fenomenet høyrepopulisme, og drøfter noen av de problemene som er heftet ved dette begrepet. Den tredje delen tar for seg partiorganisasjon med hovedfokus på Storbritannia.

Som forklart i kapittel 2 baserer denne studien seg i stor grad på å konstruere idealtyper som vil benyttes som grunnlag for å analysere visse aspekter ved UK Independence Party.

Partitype, politisk ideologi og partiorganisasjon vil derfor etter tur bli behandlet. Før vi starter kan det imidlertid være nyttig å gjenta ett essensielt poeng: Idealtypene som her blir presentert representerer ikke virkelige fenomener. De er sosiale konstruksjoner som søker å trekke ut og fremheve de definerende trekkene ved et fenomen. Altså er det et verktøy som benyttes for å lage et faglig fundert sammenligningsgrunnlag for den casen som her studeres.

4.1 Nisjepartiet som partitype

Som nevnt i innledningen blir Ukip gjerne avfeid som et «*single issue party*», eller det som vi på norsk kan omtale som et «ensaksparti». Dette er en merkelapp partiet får fordi det hevdes at de kun fokuserer på én enkelt sak, og ikke kan tilby noe i nærheten av et helhetlig politisk program. Ukip er ikke det eneste partiet som har fått denne merkelappen. Også de grønne partiene som har dukket opp i Europa har blitt møtt med lignende karakteristikk.

Vi har også sett en utvikling der forskere i større grad har begynt å interessere seg for dette fenomenet. I denne litteraturen er det vanligvis termen «nisjeparti» som blir benyttet. I det følgende vil jeg derfor gjennomgå noen av disse bidragene, og ut ifra dette trekke ut de definerende trekkene ved denne partitypen.

Wagner (2012) er blant de teoretikerne som har forsøkt å operasjonalisere nisjepartibegrepet. Startpunktet hans er at dersom nisjepartiet representerer en egen kategori må det finnes noen grunnleggende trekk ved disse partiene som skiller dem fra de andre «mainstream-partiene» (ibid:3-4). Nøyaktig hva som skiller dem hersker det noe uenighet rundt. Likevel virker det som de fleste mener at det har noe å gjøre med hvilke (og hvor mange) saksområder disse partiene prioriterer og/eller de politiske strategiene de benytter.

Det som ifølge Wagner har vært en svakhet med mye av forskningen på nisjepartier er at partier får denne merkelappen utelukkende på bakgrunn av medlemskap i en bestemt partifamilie, uten at man tar seg bryet med å kartlegge nøyaktig partienes ståsted og ideologiske profil (Wagner 2012: 2-3) Et eksempel her kan være Miljøpartiet de grønne (MDG) i Norge. De grønne partiene blir gjerne regnet som et av de mest fremtredende eksemplene på nisjepartiet. Det at MDG tilhører familien av grønne partier i Europa kan dermed være nok til at partiet blir regnet som et nisjeparti. Partiets faktiske ståsted og sakene de fremmer blir dermed i liten grad vektlagt.

Wagner argumenterer derfor for at systematisk gjennomgang av partienes programmer og de faktiske sakene de fremmer, er en nødvendig forutsetning for enhver analyse av nisjepartifenomenet. Videre mener han at nisjepartiet best kan defineres som «parties that compete primarily on a small number of non-economic issues» (Wagner 2012:3). Det er altså to trekk ved disse partiene som skiller dem ut: (1) De toner ned betydningen av økonomi og (2) de velger ut et lite antall kjernesaker som de profilerer seg på.

I sin studie av forskjeller mellom nisjepartier og de etablerte partiene når det gjelder å endre standpunkter for å tiltrekke seg velgere, benytter Adams et al. en definisjon som skiller seg noe fra den Wagner baserer seg på. De ser på nisjepartier som partier som tar utgangspunkt i ekstreme ideologier eller befinner seg langt utenfor det politiske sentrum (2006: 513). Man kan si at denne definisjonen er mer generell enn den som blir benyttet av Wagner. Det er dermed litt forskjellige partier som blir inkludert i de to studiene.

Et interessant funn i studien til Adams et al., er at velgerne reagerer ulikt på et bytte av standpunkt ut ifra hvilken type parti det er snakk om. Mens de etablerte partiene gjerne blir belønnet av velgerne for å moderere standpunktene sine i takt med opinionen, blir nisjepartiene straffet (Adams et al. 2006:514). Resultatene deres peker altså i retning av at nisjepartier er best tjent med å stå på sine opprinnelige standpunkter i de sakene i profilerer seg på. Forsøk på å «modernisere» budskapet for å nå flere velgere kan altså vise seg å få stikk motsatt effekt.

Den mest omfattende studien som tar for seg denne tematikken er utført av Meguid (2008). Med en kombinasjon av tverrnasjonale statistiske analyser og casestudier av utvalgte partier, blir fenomenet grundig belyst. Hun trekker frem tre trekk ved nisjepartiene som gjør dem grunnleggende forskjellige fra partiene de konkurrerer mot. For det første toner de ned betydningen av den tradisjonelle klassekillelinjen. Historisk kan man si at den økonomiske

høyre/venstre-aksen har vært den viktigste skillelinjen i politikken. Nisjepartiernes annerledeshet baserer seg dermed på at de nedprioriterer det som tidligere var politikkenes kjernesporsmål, og heller trekker frem andre saker som tidligere ikke har vært fremtredende i den politiske debatten.

For det andre prioriterer nisjepartiene saker som gjerne går på tvers av den nevnte høyre/venstre-aksen. På denne måten kan de tiltrekke seg en veldig heterogen velgergruppe, som tidligere har stemt på vidt forskjellige partier. Ukip og EU-saken er et godt eksempel på dette. Motstand mot EU kan man finne blant velgere som tradisjonelt har befunnet seg både på høyre- og venstresiden i politikken. Dersom man lykkes med å løfte opp dette spørsmålet, kan man dermed samle sammen en gruppe velgere som i utgangspunktet sto ganske langt fra hverandre. Miljøsakene er et annet eksempel på noe av det samme.

For det tredje har nisjepartiene en smalere plattform enn de tradisjonelle partiene. Et smalt fokus er det kjennetegnet man kanskje oftest tenker på når begrepet nisjeparti blir nevnt. Partiene profilerer seg bevisst på bare et lite utvalg av saker (i noen tilfeller én enkelt sak). Eventuelt kan de tilby en bredere plattform, men de(n) prioriterte saken(e) gjennomstyrer resten av programmet. Denne beskyldningen har blitt rettet mot blant annet De grønne, i og med at disse partiene analyserer alle andre saker i lys av miljøsakene (Meguid 2008: 3-5).

Et element som det er verdt å merke seg i forbindelse med dette begrepet er at begge de ledende teoretikerne på feltet – Meguid og Wagner – fortsatt regner den økonomiske høyre/venstre-aksen som den klart viktigste i politikken. Det som skiller nisjepartiene fra de andre partiene er dermed at de nedprioriterer den viktigste skillelinjen i politikken.

Disse partiene promoterer saker som delvis havner på siden av den politiske debatten. Sagt på en annen måte: Nisjepartiene tar opp saker som de etablerte partiene unngår. De finner seg altså en nisje som kan utnyttes politisk. Hvis vi bruker Ukip som eksempel vil mange hevde at de bruker EU-saken på akkurat denne måten. I sin retorikk hevder de at de tre etablerte partiene står for akkurat den samme europapolitikken. Ukip er de eneste som tilbyr velgerne et alternativ. Samtidig vet de at dette er en sak som opptar mange i Storbritannia. Det bør derfor være mulig å mobilisere mange velgere ved å tilby et alternativ.

4.2 Høyrepopulisme som politisk ideologi

Min andre hypotese tar for seg spørsmålet om hvorvidt det er riktig å kategorisere Ukip som et høyrepopulistisk parti. For å kunne gi et tilfredsstillende svar på dette spørsmålet er vi først

nødt til å utvikle en bedre forståelse av hva dette begrepet innebærer. Nedenfor vil jeg derfor lage et teoretisk rammeverk som vil danne grunnlaget for den senere analysen. Jeg tar utgangspunkt i noen av de mest siterte verkene fra faglitteraturen, og forsøker på denne måten å trekke ut de særtrekkene som karakteriserer de høyrepopulistiske partiene. I neste kapittel vil dette holdes opp mot den tilgjengelige empirien.

Som nevnt i innledningen blir Ukip av flere forskere og seriøse publikasjoner omtalt som et høyrepopulistisk parti. Dette begrepet er imidlertid notorisk vanskelig å definere presist. (Debattene vi har hatt rundt begrepet her i Norge kan illustrere dette.¹⁴) Noe av grunnen er at det hersker en viss uenighet om hva som karakteriserer de høyrepopulistiske partiene. Men minst like viktig er det at forskere bruker svært mange ulike navn når de skal beskrive samme fenomen. I den engelskspråklige litteraturen finner man eksempelvis begrepene *Radical Right*, *Populist Right*, *Extreme Right*, *Far Right* og flere til.

Høyrepopulisme er nok et eksempel på det som innenfor samfunnsvitenskapene har blitt omtalt som *essensielt omstridte begreper* (Gallie 1956; Collier et al. 2006). Dette er begreper som har en uklar eller varierende betydning, og som dermed kan være problematiske å definere. Hvis det hersker uklarhet rundt hva et begrep innebærer og hva som ligger innenfor begrepets rammer, er dette noe som kan vanskeliggjøre arbeidet med å trekke valide konklusjoner. Det er derfor av avgjørende betydning at man klargjør på forhånd nøyaktig hva man sikter til når man benytter seg av et slikt begrep. I det følgende vil jeg derfor spesifisere hva jeg regner som definerende trekk ved et høyrepopulistisk parti. Disse kjennetegnene er forankret i forskningen på feltet.

4.2.1 En høyrepopulistisk partifamilie?

Når man skal kategorisere politiske partier benyttes ofte begrepet *partifamilie*. Som Mair og Mudde (1998: 211-12) påpeker har kategorisering av partier i «familier» nærmest blitt en dagligdags øvelse i statsvitenskapen. En slik tilnærming kan være forlokkende fordi det bare er gjennom å finne likheter og forbindelser mellom partier på tvers av landegrenser, vi kan danne oss en rimelig oppfatning av hva som bør sammenlignes og hva som ikke bør sammenlignes. Videre bidrar en slik kategorisering til å skape en form for orden i analysen.

Et sentralt spørsmål som må besvares i en diskusjon rundt partifamiliebegrepet er hvilke kriterier man skal benytte når man klassifiserer partiene. Hvilke fellestrekk må eksistere for at

¹⁴ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10126475>

to partier skal kunne sies å tilhøre samme partifamilie? Som Mair og Mudde (1998:214) påpeker er det her vanskelig å komme utenom at partiene må dele en form for felles identitet og et ideologisk grunnlag. Dette kan videre brytes ned til eksempelvis en relativt lik plassering på en politisk høyre/venstre – skala, eller en lignende organisatorisk struktur.

I sin gjennomgang av litteraturen på feltet finner de fire ulike kriterier som har blitt benyttet for å gruppere partier sammen i familier (ibid). Den første tar utgangspunkt i partienes opprinnelse eller sosiologi. Dette er en tilnærming som i stor grad bygger på Lipset og Rokkans skillelinjemodell for fremveksten av nye partier.

Det andre kriteriet tar utgangspunkt i transnasjonale grupperinger og annet internasjonalt samarbeid mellom partier. Tilhengere av denne tilnærmingen klassifiserer partier sammen på grunnlag av formelle forbindelser mellom partier fra ulike land. EU og Europaparlamentet (EP) representerer kanskje den fremste formen for slikt samarbeid. Med tanke på Ukips relativt solide forankring i EP kan dette perspektivet være ekstra interessant her. Andre fordeler med denne tilnærmingen er at den er enkel og oversiktlig, samt at den baserer seg på et valg foretatt av partiene selv.

Den tredje tilnærmingen som blir trukket frem av Mair og Mudde (1998: 220-21) består i å basere klassifiseringen på partinavn eller merkelapp. Denne tilnærmingen støtter seg på at partiene selv er de beste dommerne over sin egen ideologi og politiske profil, og denne vil vanligvis reflekteres i partinavnet. Det største problemet med denne tilnærmingen er at ulike partier kan mene ulike ting med det samme begrepet. Eksempelvis er det ingen automatikk i at to partier som omtaler seg som liberale nødvendigvis ligner noe særlig på hverandre.

Den fjerde og siste tilnærmingen leter etter likheter når det gjelder ideologi og spesifikke politiske saker. Denne tilnærmingen baserer seg på innbyrdes ideologisk og politisk samsvar mellom de involverte partiene. Kilder til denne typen klassifisering kan være ekspertvurderinger, parlamentarisk oppførsel, og formelle uttalelser fra partiene.

«Partiprogramtilnærmingen» klassifiserer partier basert på informasjonen som finnes i de politiske programmene deres som utkommer jevnlig. Fordelen med dette er at klassifiseringen er basert på de tingene partiene selv velger å fremheve. Dette kan i tillegg gjøres over tid for å sikre seg et mer utfyllende bilde.

Det virker å være enighet om at klassifisering av politiske partier i ulike *familier* er et nyttig analytisk verktøy. Om ikke annet bidrar det i hvert fall til å skape en viss oversikt når man

sammenligner partier på tvers av landegrensar. Når det gjelder høyrepopulistiske partier kan man imidlertid stille seg spørsmålet om hvorvidt det finnes et godt nok grunnlag for å snakke om en partifamilie. Ofte dreier dette seg om relativt nye partier, og ved første øyekast kan man også få inntrykk av at forskjellene mellom partiene er ganske store.

En litteraturgjennomgang viser imidlertid at flere av de ledende forskerne på feltet omtaler en høyrepopulistisk partifamilie i sitt arbeid (F eks Bornschieer (2005); Rydgren (2005); Zaslove (2008); Ennser (2012)). I det følgende vil jeg derfor klargjøre nøyaktig hva som kjennetegner denne partifamilien. Min fremstilling vil legge mest vekt på den fjerde tilnærmingen hos Mair og Mudde. Det betyr at jeg vil trekke ut de overordnede ideologiske kjennetegnene hos den høyrepopulistiske partifamilien.

Det teoretiske rammeverket som konstrueres i de neste avsnittene baserer seg i stor grad på Cas Muddes bok *Populist Radical Right Parties in Europe* (2007). Mudde (2007:22-23) trekker frem tre overordnede kjennetegn som karakteriserer de høyrepopulistiske partiene. Disse er: **Populisme**, **Nativisme** og **Autoritær verdipolitikk**. Begrepene vil i det følgende defineres nærmere. Jeg vil også gi noen konkrete eksempler på hvordan de kan komme til uttrykk i praksis.

4.2.2 Populisme

Det første aspektet vi skal se nærmere på er populisme. Populisme er i seg selv et begrep som er utfordrende å definere klart, ikke minst fordi det i dagligtalen har blitt tillagt en betydning som skiller seg klart fra dets opprinnelige mening. Eksempelvis viser Rydgren (2004:19) til at begrepet i en del sammenhenger har blitt brukt til å omtale partier som til enhver tid forfekter det som virker å være *populært* ute blant folk. Selv om dette nok er et kjennetegn man vil finne igjen hos mange politiske partier (enten de er høyrepopulistiske eller ei), er det dette en uriktig bruk av begrepet.

Den klassiske betydningen av ordet populisme dreier seg om en samfunnsforståelse der det eksisterer et grunnleggende skille mellom *folket* på den ene siden, og *eliten* på den andre. Samfunnet preges altså av en konflikt der to ulike grupper har vidt forskjellige interesser og preferanser (Zaslove 2008: 322). Det er noe uklart akkurat *hvem* som hører hjemme i de to gruppene, men det hele bygger utvilsomt på en forståelse av at folket i bunn og grunn er en god kraft som preges av sunn fornuft og gode verdier, mens eliten egentlig er fiender av

folket. De er gjerne korrupte og tenker kun på seg selv og sin egen vinning (Mudde 2004:544).

Rydgren (2004:19-21) skiller mellom populistisk *ideologi* på den ene siden, og populistisk *strategi* på den andre. Det første dreier seg om det grunnleggende samfunnssynet de populistiske bevegelsene legger for dagen. Det andre handler om hvordan en populistisk bevegelse søker å kommunisere med potensielle støttespillere. En lignende distinksjon finner vi også hos Zaslove (2008:322).

I Rydgrens fremstilling har den populistiske ideologien tre hovedkjennetegn: (1) En tvetydig holdning til det representative demokratiet som styreform; (2) Et grunnleggende skille mellom *folket* og *eliten*; og (3) En klar oppfatning om at nettopp ens eget parti representerer *folket* i denne konflikten. Med disse tre i bakhodet kan vi nå gå nærmere inn på hva en populistisk ideologi konkret innebærer.

Holdning til det representative demokratiet: Zaslove (2008: 321) påpeker at den populistiske demokratiforståelsen er svært nært knyttet opp mot folkesuverenitetsprinsippet. Makthaverne i samfunnet henter altså sin legitimitet fra folket. Den som utøver makt uten et direkte mandat fra folket, mangler denne legitimiteten. En sterk tro på at flertallet har rett til å bestemme er et uttrykk for det samme. Dette fokuset på folkesuverenitet er selvsagt ikke noe man bare finner hos populistene. Tvert imot er dette et av de fremste kjennetegnene ved det liberale demokratiet. Det som gjør at de populistiske bevegelsene skiller seg ut, er at det settes likhetstegn mellom folkesuverenitet og demokrati (ibid).

Man overser altså de andre grunnleggende kjennetegnene ved et demokratisk styresett. De fleste liberale demokratier har også konstitusjonelle mekanismer som begrenser flertallets makt. Eksempler på dette er de individuelle borgerrettigheter, minoritetsrettigheter og andre konstitusjonelle prinsipper. I tillegg er det slik at politiske partier og andre organisasjoner utøver en form for indirekte makt (ibid). Dette må ikke tolkes i den retning at det er noen direkte motsetning mellom populisme og demokrati. Poenget er at populistene spesielt fremhever ett element ved det liberale demokratiet, nemlig at all makt må utgå fra folket.

Et siste poeng som bør fremheves her, er at populistiske bevegelser vanligvis er varme tilhengere av økt bruk av direkte demokrati, det vil si folkeavstemninger (Rydgren 2004:20). Dette er en følge av to forhold. For det første legger man altså stor vekt på at folket skal bestemme. For det andre har man en sterk mistro til elitene som sitter med den politiske

makten i samfunnet. Folkeavstemninger blir derfor regnet som en effektiv metode for å gå utenom eliten når politiske spørsmål skal avgjøres. Folkets røst blir hørt *direkte*. Man slipper å gå omveien gjennom det politiske systemet.

Folk versus elite: *Folket* er altså den grunnleggende enheten i samfunnet, og folket vet alltid best. Som nevnt er det imidlertid ikke alltid så lett å slå fast hvem eller hva folket er. I mange tilfeller definerer man derfor denne gruppen negativt. Med andre ord: Det er lettere å slå fast hvem som *ikke* tilhører folket, enn hvem som faktisk gjør det. Man skaper altså såkalte «inn» og «ut» grupper. I tillegg til de politiske elitene i samfunnet er det spesielt tre grupper det er vanlig å definere ut (Zaslove: 2008:323).

Den ene er de økonomiske elitene, gjerne representert ved kapitalinteressene og de store internasjonale selskapene. Dette kommer gjerne til uttrykk som en mer generell kritikk av globaliseringsprosessene, som man mener har gjort livet vanskeligere for den jevne mann i gata. I noen tilfeller kan dette ta form som en kritikk mot det kapitalistiske systemet, men dette er nok vanligst blant partier på den politiske venstresiden. Hovedpoenget er en grunnleggende distinksjon mellom mannen i gata og dem som sitter med makta.

Den andre gruppen som gjerne blir «definert ut» hos de høyrepopulistiske partiene, er innvandrere. Rydgren (2004: 21) viser her til Paul Taggart's begrep «Heartland» (se Taggart 2003). «Inn-gruppen» er den opprinnelige befolkningen som er bosatt på stedet, og som gjerne er avgrenset i både tid og rom. Man viser til et homogent folk med felles interesser og kulturelle uttrykk som har befolket et bestemt område. De som ikke er del av dette fellesskapet defineres ut. Innvandrere er blant dem som havner i denne «ut-gruppen».

I tillegg til politiske eliter, økonomiske eliter og innvandrere, kan man trekke frem en siste gruppe. Disse representerer det som gjerne omtales som samfunnets «spesialinteresser» (Zaslove 2008: 323). Dette er eksempelvis feminister, miljøvernere og media. Disse skiller seg ut fordi de representerer verdier som går imot det «folkelige» idealet. Deres interesser er altså ikke de samme som folkets. De er derfor en del av den samme korruperte elitene som politikerne og finanseliten.

«Vi representerer folket»: Det siste punktet er en direkte forlengelse av det foregående. Når man først har slått fast at samfunnet kjennetegnes av en grunnleggende motsetning mellom folk og elite, blir et naturlig neste steg at man søker å representere folket i denne konflikten. Man søker på mange måter å gi en stemme til de som føler at de ikke har noen mulighet til å

uttrykke hva de føler og mener. Man mener altså at man er «folkets representant» i det politiske systemet. Den eneste stemmen som ikke er korrumpert og illojal.

Den populistiske *ideologien* består altså av de tre ovennevnte punktene. Den populistiske *strategien* viser til en spesiell politisk stil som kjennetegner de populistiske bevegelsene. Vi tenker her på de retoriske virkemidlene som benyttes når man henvender seg til velgerne. Kjernen i denne strategien er at populistene fremstiller seg selv som den eneste reelle opposisjonen (Rydgren 2004:22). Alle de andre partiene er altså like, og de ledende politikerne er helt umulige og skille fra hverandre. Det finnes altså ikke noen virkelig konkurranse i det politiske systemet, og det har følgelig ingen betydning hvem som går seirende ut av et valg. «Vi er de eneste som kan forandre *status quo*», er altså det sentrale budskapet.

Et annet sentralt element i den populistiske strategien er å forenkle den politiske diskursen. Sagt på en annen måte: Man anklager de andre partiene for å gjøre politikken unødvendig komplisert (ibid). Politikken reduseres på denne måten til en rekke spørsmål om «enten/eller». Kritikken kan også gjøres mer generell med å beskyldte eliten for å «intellektuellisere» politikken, og dermed gjøre den utilgjengelig for brede lag av befolkningen. Hovedpoenget er uansett at politikk egentlig ikke trenger å være så vanskelig, bare man har politikere som er i stand til å utøve sunn fornuft.

Populisme er verken noe nytt eller noe som kun kjennetegner høyrepopulistiske partier. Noen av de eldste populistiske bevegelsene befant seg på den politiske venstresiden, og i vår tid kan man utvilsomt argumentere for at de aller fleste politiske partier inneholder et snev av populistisk ideologi. Poenget er at hos de høyrepopulistiske partiene er dette et avgjørende ideologisk kjennetegn, og noe som i stor grad preger partienes retorikk når de kommuniserer med offentligheten. Nøyaktig hvem som blir offer for disse beskyldningene varierer fra parti til parti, men det avgjørende skillet mellom folket og eliten går igjen.

4.2.3 Nativisme

Det andre kjennetegnet som blir trukket frem av de fleste som har forsket på høyrepopulisme er en utpreget *nativisme*. Begrepet er relativt vanlig i den engelskspråklige litteraturen, men er ikke like mye brukt på norsk. Opprinnelig stammer konseptet fra USA, og viser til den folkelige og partipolitiske (gjennom «the Know Nothing party») motstanden som oppsto mot visse europeiske innvandrergrupper første halvdel av 1800-tallet (Betz 2007:35) Kjernen i

begrepet er forestillingen om at interessene til et lands «opprinnelige» befolkning alltid må komme først. Den viktigste enheten innenfor nativismebegrepet er *nasjonen*. Det er nasjonen og det nasjonale fellesskapet som er samfunnets viktigste byggekloss (Mudde 2007:19).

Nativisme har blitt definert på følgende måte: “[A] defensive form of nationalism that doubts the sustainability for citizenship (or even residency) of those suspected of being unable or unwilling to function as loyal and patriotic citizens” (Betz 2007:37). En viktig komponent er altså mistroen og skepsisen mot fremmede elementer og deres evne til å tilpasse seg det samfunnet de har flyttet til. Samfunnet er altså truet av disse innflytterne som har verdier som ikke er kompatible med dem man finner hos den dominerende gruppen.

På samme måte som i den populistiske ideologien skaper man altså en «inn-gruppe» som står i en særstilling sammenlignet med andre grupper. Det nasjonale fellesskapet trues imidlertid av fremmede elementer som ikke har det samme nære forholdet til nasjonen (ibid). Igjen kan det være nyttig å vise til Taggart (2003) begrep *heartland*. Dette viser til en gruppe som gjennom felles historiske, kulturelle og språklige bånd gjør krav på et bestemt geografisk område, altså «*The Heartland*». Den viktigste prioriteten for en nativistisk bevegelse blir dermed å verne om den nasjonale integriteten.

Med dette grunnlaget blir den viktigste politiske målsettingen for en nativistisk bevegelse å styrke og bevare *nasjonal*staten som den dominerende politiske enheten. Utgangspunktet for denne tankegangen er ofte en tilbakeskuende nostalgi. Idealet er altså å bevare eller gjenopprette nasjonalstaten slik den fremstod på et tidligere tidspunkt (Rydgren 2004:21). Mange av partiene som blir kategorisert som høyrepopulistiske ser tilbake på tiårene like etter andre verdenskrig som en tid preget av harmoni, fremgang og stabilitet. Målet er altså å gjenskape et samfunn som ligner på noe man har hatt tidligere, altså en slags glorifisert fortid.

Ønsket om å styrke nasjonen gir seg utslag i konkret politikk på flere områder. Det mest nærliggende eksempelet er at alle de høyrepopulistiske partiene går inn for å begrense innvandringen. Det varierer veldig fra parti til parti hvilke grep man ønsker å ta. Noen av dem aksepterer innvandring, men mener at den må begrenses betydelig. Andre går inn for fullstendig innvandringsstopp eller sågar repatriering av innvandrere som allerede har bosatt seg i landet.

Begrunnelsene de høyrepopulistiske partiene benytter for hvorfor innvandringen må begrenses bunner vanligvis ut i en motstand mot et mer mangfoldig samfunn. Man markerer

altså motstand mot ideen om at mennesker med forskjellig kulturbakgrunn kan leve fredelig side om side. Ut fra et nativistisk standpunkt er dette en kilde til konflikt og problemer. De høyrepopulistiske partiene opererer vanligvis ikke med en hierarkisk tilnærming til disse spørsmålene. De sier altså ikke at en gruppe på noen måte er *bedre* enn en annen, de er bare *forskjellige*. Derfor fungerer det heller ikke å gruppere dem sammen.

På dette punktet kan man også trekke opp en grense mellom de høyreekstreme og de høyrepopulistiske partiene. Mens de høyreekstreme gjerne trekker frem biologiske forskjeller mellom mennesker, fokuserer høyrepopulister på kulturelle og/eller religiøse forskjeller. Videre vil de høyreekstreme partiene ofte rangere ulike raser hierarkisk. Dette er noe man sjelden ser hos høyrepopulistiske partier som altså argumenterer for at det finnes store forskjeller, men ikke at en gruppe er bedre enn en annen.

Hos de høyrepopulistiske partiene ligger fokuset altså på *identitet*, snarere enn biologi og raser. Begrunnelsen for at innvandringen må reduseres er altså at det er en nødvendighet for å bevare den kulturelle identiteten og nasjonale fellesskapet (Betz 2007: 34). De grunnleggende verdiene som samfunnet er bygget på, kan være i fare dersom dagens innvandrings tempo videreføres. Dette verdiargumentet knyttes gjerne opp mot islam, og muslimers påståtte motvilje til å tilpasse seg et «vestlig» levesett (ibid).

Et siste poeng som kan nevnes her, er hvordan nativismetanker preger den høyrepopulistiske utenrikspolitikken. Som nevnt er nasjonalstaten den viktigste enheten for en nativistisk bevegelse. Med dette som utgangspunkt vil man dermed se på en verden dominert av separate nasjonalstater som et ideal. Dette kommer ofte til uttrykk politisk ved at slike partier er svært kritiske til globaliseringsprosessen verden gjennomgår. Argumentene som benyttes fokuserer på de påståtte negative effektene denne utviklingen har hatt for befolkningen i form av økt konkurranse på arbeidsmarkedet, overbelastning av trykkesystemer og økte sosiale problemer (Schori Liang 2007:8-10).

Nativistiske bevegelser i Europa bruker mye av den samme argumentasjonen når de skal begrunne sin motstand EU og videre europeisk integrasjon. Euroskepsis har lenge vært et av de dominerende trekkene ved de høyrepopulistiske partiene i Vest-Europa (Schori Liang 2007:10-13). Kanskje spesielt etter østutvidelsene fra 2004, har disse partiene brukt argumenter om et tøffere arbeidsmarked og overbelastede trykkesystemer, når de begrunner sin EU-motstand. I tillegg til EU er disse partiene ofte skeptiske til andre internasjonale organisasjoner. FN og NATO er to eksempler (ibid).

4.2.4 Autoritær verdipolitikk

Det tredje ideologiske kjennetegnet som går igjen hos de høyrepopulistiske partiene er en autoritær draging i verdipolitikken. Igjen er det viktig å understreke at «autoritær» i denne konteksten ikke betyr anti-demokratisk. Det betyr i denne sammenhengen at partiene inntar en konservativ holdning i en del sentrale verdispørsmål som har kommet på dagsorden de siste tiårene. Dette kommer til uttrykk blant annet ved synet på familien, motstand mot homofile ekteskap og skepsis mot det moderne kjønnsrollemønsteret.

I Muddes rammeverk defineres autoritarianisme som «the belief in a strictly ordered society, in which infringements of authority are to be punished severely» (Mudde 2007:23). I denne definisjonen er det spesielt to elementer som bør fremheves. Det første er at et godt samfunn er preget ordnede forhold og strenge moralske standarder. Det andre er at de som ikke forholder seg til disse standardene, eller nekter å innrette seg, skal straffes hardt.

Også på dette punktet har de høyrepopulistiske partiene en tendens til å se tilbake på en mer harmonisk fortid. Moral og disiplin er sentrale stikkord her. Man skuer tilbake mot en fortid med mindre kriminalitet, respekt for tradisjonelle autoriteter og bedre relasjoner mellom menneskene. Samfunnsutviklingen har imidlertid beveget seg i gal retning de siste tiårene, og man har dermed endt opp med et samfunn som ikke lenger er preget av den samme harmonien som tidligere. Et mål for politikken må derfor være å gjenskape noe av det som man tidligere hadde.

Hvis vi ser på de praktiskpolitiske konsekvensene av dette verdenssynet, kommer det til uttrykk på flere måter. Det mest nærliggende er innstramminger i justispolitikken. Ønsket om et mer «ordnet» og disiplinert samfunn fører som regel til at man går inn for kraftige økninger i overføringene til politiet og det øvrige maktapparatet. For å få bukt med de problemene som har oppstått er det viktig at man fører en langt mer aktiv politikk på dette området.

Ut ifra mye av den samme argumentasjonen går man også inn for strengere straffer til dem som bryter loven. En utbredt oppfatning virker å være at samfunnet har blitt «soft on crime», noe som igjen har ført til økt kriminalitet. Dersom man skal få bukt med de økte problemene samfunnet har på disse områdene, er man avhengig av å slå hardere ned på dem som ikke følger de standarder som samfunnet har satt.

Relatert til dette, argumenterer partier av denne typen ofte for mer disiplin og strengere krav til den enkelte. Pliktene og kravene til den enkelte fremheves med andre ord. Mer disiplin og strengere krav i skolen er et eksempel.

Forkjærligheten for økte moralske standarder kommer gjerne til uttrykk gjennom en utpreget sosialkonservatisme. Også på dette punktet virker man å ønske seg tilbake til en tid da samfunnet var strengere i slike spørsmål, og rommet for avvik var mindre. Eksempler på dette er motstand mot homofiles rett til å inngå ekteskap og skepsis til feministiske ideer.

4.2.5 Den høyrepopulistiske kjernen

Jeg har nå presentert tre overordnede ideologiske kjennetegn hos de høyrepopulistiske partiene. Disse er gjengitt i tabellen under. Tabellen oppsummerer også noen av de praktiskpolitiske uttrykkene av en høyrepopulistisk ideologi. Disse punktene kan regnes som indikatorer, og vil benyttes aktivt i analysen i kapittel 5. Rent praktisk vil jeg altså gjennomgå Ukips politikk med sikte på å finne ut i hvilken grad partiet kan sies å forfekte disse standpunktene. Dette vil igjen gi oss et grunnlag for å besvare hypotese 2, slik denne ble presentert i kapittel 1.

Tabell 4.1: Den høyrepopulistiske kjernen.

Ideologisk kjennetegn	Praktiskpolitisk uttrykk
Populisme	<ul style="list-style-type: none"> • Populistisk strategi: (1) Fremstiller seg selv som den eneste reelle opposisjonen. (2) Søker å forenkle den politiske debatten, beskylder de etablerte partiene for å komplisere politikken unødvendig. • Populistisk ideologi: (1) Sterk tro på at all politisk makt skal utgå direkte fra folket. Gjør den ikke det regnes den som illegitim. Kommer til uttrykk ved ønske om økt bruk av folkeavstemninger. (2) Det eksisterer et grunnleggende skille mellom <i>folket</i> og <i>eliten</i>. Folket er en god kraft, mens eliten er korrumpert og kun opptatt av seg selv. (3) Søker å representere <i>folket</i> i denne grunnleggende samfunnskonflikten.
Nativisme	<ul style="list-style-type: none"> • Interessene til et lands «opprinnelige» befolkning må komme først.

	<p>Kommer gjerne til uttrykk gjennom velferdssjåvinisme, altså fortrinnsrett for denne opprinnelige befolkningen når sosiale goder skal fordeles.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Et ønske om å styrke og bevare <i>nasjonalstaten</i> som den dominerende politiske enheten. Ønsker ofte å gjenskape en glorifisert fortid. Defensiv nasjonalisme: nasjonalstaten er truet utenfra av grupper som ikke vil tilpasse seg. • Går inn for innstramminger i innvandringspolitikken, gjerne med begrunnelse i en motstand mot det multikulturelle samfunnet. Ingen grupper er <i>bedre</i> enn andre, men de er <i>forskjellige</i>. Knyttes altså opp mot <i>identitet</i> og <i>verdier</i>. Ofte pekes islam ut som inkompatibel med vestlige verdier. • Utenrikspolitikken dominert av isolasjonisme og anti-globaliseringstanker. En verden dominert av selvstendige nasjonalstater er målet.
<p>Autoritær verdipolitikk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konservativ holdning i verdispørsmål som har kommet på banen de siste tiårene. Eksempler er homofiles rettigheter, kjønnsrollespørsmål og feministiske ideer. • Et godt samfunn er preget av «orden» og høye moralske standarder. Avvik fra dette må slås ned på. Kommer til uttrykk ved at man går inn for økte fengselsstraffer og mer politi. • Samfunnsutviklingen har gått i gal retning. Man ønsker seg tilbake til en tid hvor folk fortsatt hadde respekt for tradisjonelle autoriteter og borgerne var mer opptatt av sine plikter. Mer orden og disiplin i skolen er ett eksempel. • «Tradisjonelle» verdier verdsettes høyt

4.3 Partiorganisasjon

Vi har nå kommet frem til den tredje hypotesen som ble lagt frem i kapittel 1. Den tar for seg partiorganisasjon, og lyder som følger:

H₃: UK Independence Party har beveget seg i retning av en organisatorisk struktur som ligner de andre britiske partiene.

For å gi et svar på dette vil jeg gå frem på følgende måte: Først vil jeg presentere noen generelle betraktninger rundt hvordan politiske partier vanligvis organiserer seg. I den forbindelse trekkes det også frem tre hovedkriterier for å bedømme et partis organisatoriske struktur. Deretter innsnevrer jeg fokuset og ser nærmere på de britiske partiene. Hensikten med det er å trekke ut eventuelle særegenheter ved måten disse partiene organiserer seg på. Avslutningsvis følger en gjennomgang av Abedi og Lundbergs argument, som jo tross alt danner grunnlaget for denne hypotesen.

4.3.1 Partiers organisatoriske struktur

Politiske partier har lenge vært et sentralt tema i statsvitenskapelig forskning. Deres posisjon som et avgjørende ledd i maktstrukturen i moderne stater er også ubestridt. Spørsmålet om hvordan et politisk parti skal defineres har likevel vist seg vanskelig å gi et fullgodt svar på. Ulike forskere har fremmet mange ulike definisjoner. Ett eksempel finner vi hos John Aldrich (1995: 19):

«Political parties can be seen as coalitions of elites to capture and use political office. [But] a political party is more than a coalition. A political party is an institutionalized coalition, one that has adopted rules, norms, and and procedures»

Det er ikke min hensikt å fremme denne definisjonen som et fullgodt svar på hva et politisk parti er. Som alle andre definisjoner har den klare svakheter. Eksempelvis kan man sette spørsmålstegn ved om det er riktig å se på alle partier som elitekoalisjoner. Det finnes definitivt partier som ikke passer spesielt godt inn i et slikt bilde. Grunnen til at jeg likevel trekker den frem her, er den siste setningen. Altså at partier er institusjoner med klare regler og prosedyrer for hvordan partiarbeidet skal organiseres.

På bakgrunn av en lignende tankegang opererer noen forskere med et tredelt perspektiv på politiske partier (White 2006:8-9). For det første har man «party-in-the-electorate», altså partiets posisjon i velgermassen. For det andre har man «party-in-government», som handler om partiets rolle som utøvere av politisk makt. For det tredje har man «party organizations». Dette tredje perspektivet omhandler partiene selv, og hvordan de organiserer sin aktivitet. Det er dette som er tema i denne delen av oppgaven. Altså *hvordan* partier fordeler makt internt og *hvem* som bestemmer hva som er partiets politikk.

Basert på avsnittene ovenfor kan vi altså si at partier er institusjoner som opererer etter fastsatte regler og prosedyrer. Disse er viktige for å strukturere partiarbeidet. Min målsetting i

denne oppgaven er imidlertid å få klarhet i hvordan ett bestemt parti, UK Independence Party, organiserer seg. Og i forlengelsen av dette: Hvordan skiller Ukip seg fra det som er normen i Storbritannia? For å kunne svare på dette er vi avhengig av å finne frem til en metode for å «måle» partiorganisasjon. Det vil si et verktøy som gjør oss i stand til å skille fra hverandre ulike måter å organisere et politisk parti.

Til dette formålet låner jeg et teoretisk rammeverk som opprinnelig er utviklet av Susan Scarrow (2005), og som senere har blitt videreutviklet av von dem Berge et al. (2013). Rammeverket er basert på tre sentrale konsepter: *inclusiveness*, *centralization* og *institutionalization* (heretter omtalt som henholdsvis inkludering, sentralisering og institusjonalisering). Alle konseptene kan anses som kontinuerlige variabler. Det vil si at et parti kan rangeres ut ifra hvor det befinner seg på tre skalaer. Den første går fra maksimalt *inkluderende* til maksimalt *ekskluderende*. Den andre går fra maksimalt sentralisert til maksimalt *desentralisert*. Den siste går fra minimalt institusjonalisert til maksimalt institusjonalisert.

Hva innebærer så disse konseptene? Hvis vi starter med inkludering blir dette forklart på følgende måte av Scarrow (2005:6):

«[u]nder the most exclusive rules, key decisions are controlled by a single leader or a small group of leaders, and others have no binding role in the process. In the most inclusive parties, all party members, or even all party supporters, are given the opportunity to decide on important issues, such as the choice of party leader or the selection of party candidates»

Inkludering er altså er spørsmål om *hvor mange* som får delta i viktige interne spørsmål, og *hvem* som får delta. Sentralisering på sin side blir definert slik:

«Centralization describes the extent to which decisions are made by a single group or decision body. In a highly centralized party, an executive committee meets frequently and has the authority to make decisions that are accepted at all levels of the party. In especially decentralized parties, the national party committee probably meets much less often and tends to be focused more on coordination and communication than on providing definitive guidance to the party» (Scarrow 2005:6).

Sentralisering handler med andre ord om hvor mye makt partiet delegerer til en sentral ledergruppe, og hvor stor frihet denne gruppen har til å ta avgjørelser på vegne av partiet. Det siste konseptet er institusjonalisering, som forstås på denne måten:

«The notion of party institutionalization may be invoked to cover a wide range of features, including a party's autonomy from other actors, the extent of its internal organizational development, and the extent to which supporters identify with the party and view it as an important actor» (Scarrow 2005:6).

Institusjonalisering er i stor grad et spørsmål om utvikling. Etter hvert som et parti modnes vil de interne strukturene og prosedyrene vanligvis bli bedre innarbeidet og profesjonalisert. Tid er altså et svært viktig element i institusjonaliseringsprosessen.

Ved hjelp av disse tre konseptene har Scarrow laget en tabell som inneholder fem ulike partityper. Disse fem partitypene har alle ulik grad av sentralisering, inkludering og institusjonalisering. Ved å rangere hvor et parti legger seg på disse tre skalaene, blir vi altså i stand til å si noe om hvilken av de fem typene som beskriver partiet best. Selv om ingen partier vil passe perfekt, vil dette gi oss et interessant innblikk både i utvikling over tid og forskjeller mellom partier.

Tabell 4.2: Scarrows partityper

Partitype	Sentralisering	Inkludering	Institusjonalisering
1. Dominant leder	Høy	Lav	Generelt lav
2. Notabilitetspartiet	Middels	Lav	Lav til middels
3. Individuell representasjon	Middels til høy	Middels til høy	Middels til høy
4. Korporativ representasjon	Middels til høy	Middels	Middels til høy
5. Basisdemokrati	Lav til middels	Høy	Middels til høy

Selv om Scarrow har utviklet et teoretisk rammeverk som gjør oss i stand til å skille mellom ulike typer partiorganisasjon, mangler vi fortsatt et redskap som gjør oss i stand til å plassere et parti på de tre skalaene. Det er her von dem Berge et al. kommer inn i bildet. De har utviklet et kodeskjema som gir oss konkrete indikatorer for hver variabel. I det følgende vil jeg derfor gjengi disse. Dette vil igjen gjøre oss i stand til å måle hvor Ukip plasserer seg i

dette landskapet. I neste kapittel vil partiets konstitusjon og offisielle statutter benyttes til akkurat dette formålet.

Kodeskjemaet til von dem Berge et al. (2013:6-7) har tre hovedkategorier: (1) Medlemmenes rettigheter, (2) Organisasjonsstruktur og (3) Beslutningsprosesser. Under hver hovedkategori er det spesifisert flere underkategorier som alle sier noe om enten et partis grad av inkludering eller sentralisering (von dem Berge et al. utelater institusjonalisering, mer om dette under). I det følgende vil jeg presentere det teoretiske rammeverket slik dette er satt opp hos von dem Berge et al. (2013:8-15) For oversiktens skyld vil jeg først presentere inkluderingsindikatorne og deretter sentraliseringsindikatorne.

Inkluderingsindikatorer:

- (1) **Menige medlemmers status og rettigheter.** Spørsmålet om hvor mye makt de lavere lagene av organisasjonen har, er av avgjørende betydning. Et parti scorer høyt på inkludering hvis menige medlemmer gis fullmakter til å uttrykke sine standpunkter, delta i beslutningsprosesser og hvis ønskelig fremme synspunkter som avviser fra dem man finner hos partiledelsen (von dem Berge et al. 2013:8).
- (2) **Minoriteters rettigheter.** Dette handler om i hvilken grad partiet har implementert ordninger som sørger for at minoritetsgrupper blir representert i partiledelsen. Dette er operasjonalisert ved å undersøke hvorvidt det eksisterer mekanismer som søker å promotere kvinner, ungdom og etniske minoriteter.
- (3) **Partikongresser.** Partikongresser er jevnlig møter mellom partimedlemmer og/eller delegater. I denne sammenhengen er det tre spørsmål som er spesielt viktige. 1. Arrangerer man i det hele tatt partikongresser? 2. Hvor ofte arrangeres eventuelle kongresser? 3. Hvor mye makt har kongressen til å påvirke viktige partianliggender. Man scorer høyt på inkludering hvis partiet arrangerer kongresser relativt ofte og hvis disse har stor påvirkningskraft.
- (4) **Metoder for konflikthåndtering.** I alle organisasjoner vil det tidvis oppstå uenigheter internt. Denne indikatoren beskjefter seg med spørsmålet om hvordan disse håndteres og hvem som har myndighet til å avgjøre slike disputer. Spesielt viktig er spørsmålet om hvorvidt partiledelsen gis fullmakter til å straffe partimedlemmer og i ytterste konsekvens ekskludere dem. Hvordan er den interne maktbalansen?
- (5) **Nasjonal eksekutivkomite.** Praktiske hensyn gjør det helt nødvendig å delegerer mye av det daglige partiarbeidet til en sentral gruppe som kan møtes jevnlig. Uansett hvor

demokratisk innstilt man er, kan man ikke innkalle til partikongresser hver uke.

Spørsmålet her er hvor mye makt man gir denne sentrale komiteen, og hvilken grad av innsyn man har i komiteens arbeid. Man scorer høyt på inkludering hvis grasrota kan kontrollere komiteens arbeid om ønskelig forsøke å endre vedtak som er fattet her.

- (6) **Partilederen.** Partilederen spiller en viktig rolle i de fleste politiske partier, men det kan det variere hvor mye makt lederen har. Denne indikatoren handler derfor om hvilke fullmakter lederen gis, og hvor mye makt han eller hun har kontra de andre partiorganene. En leder med vide fullmakter og som vanskelig kan utfordres av andre i partiet er et kjennetegn på et ekskluderende parti.
- (7) **Rekruttering til offentlig embeter.** En viktig målsetting for de fleste politiske partier er å sikre seg representasjon i offentlige beslutningsorganer. I forlengelsen av dette er derfor også svært viktig *hvem* partiet skal stille med som sine kandidater når disse embetene deles ut. Vi kan her skille mellom *nominasjonsprosessen* og *valgprosessen*. Det første handler om hvem som kan foreslå kandidater. Det mest inkluderende er at alle partimedlemmer kan foreslå seg selv. Det mest ekskluderende er når partiledelsen kontrollerer prosessen. Når det gjelder valgprosessen vil det mest inkluderende være en variant av såkalte «primaries», der alle har en stemme hver. Det mest ekskluderende vil være en situasjon der kun partiledelsen får stemmerett.
- (8) **Rekruttering til interne partiverv.** Denne indikatoren tar for seg spørsmålet om hvem som avgjør sammensetningen av partiledelsen. Sagt på en annen måte: Hvem får være med å bestemme sammensetningen av den sentrale eksekutivkomiteen. Det mest inkluderende er hvis alle partimedlemmer får delta. Det mest ekskluderende er en prosess kontrollert av partiledelsen. På grunn av partilederens viktig posisjon er valg av partileder et eget punkt. Vurderingene blir imidlertid de samme. Man scorer høyt på inkludering hvis alle partimedlemmer får delta i prosessen.
- (9) **Interne stemmeprosedyrer.** Et eget punkt tar for seg hvordan stemmegivningen internt foregår. Dette handler om i hvilken grad man benytter «demokratiske» prosedyrer, hovedsakelig hemmelig stemmegivning og offentliggjøring av resultater. Hvis partimedlemmene får stemme anonymt og resultatet av voteringer offentliggjøres scorer man høyere på inkludering.
- (10) **Partiprogrammet.** Partiprogrammet er viktig i kommunikasjonen mellom velgere og parti. Det er her partiene presenterer seg for velgerne. Hvem som får være med å utforme programmet har derfor stor betydning. Det mest inkluderende er når alle partimedlemmer

får delta i denne prosessen. Det mest ekskluderende er når partilederen alene utformer programmet.

Sentraliseringsindikatorer:

- (1) **Forholdet mellom nasjonale og subnasjonale partiorganer.** De fleste politiske partier vil være inndelt i lokale avdelinger. Disse samsvarer som regel med et lands lokalpolitiske struktur. I Norge har partiene derfor avdelinger i kommunene og fylkene. I tillegg spiller antakelig de lokale avdelingene en viktig rolle angående nærhet til velgerne. I denne sammenhengen er vi imidlertid mest opptatt av hvor mye makt de lokale avdelingene har sammenlignet med det nasjonale nivået i partiet. Eksistensen av og makten som blir gitt til lokale avdelinger der derfor en indikasjon på desentralisering.
- (2) **Rekruttering til offentlige verv.** Denne indikatoren handler både om inkludering og sentralisering. I relasjon til sistnevnte er vi interessert i å finne ut i hvilken grad lokale avdelinger spiller en rolle når man skal velge kandidater til offentlige verv.
- (3) **Partilederen.** Også dette punktet går på både inkludering og sentralisering. En mektig partileder med vide fullmakter indikerer et sentralisert parti.
- (4) **Frihet til å nominere fritt til lokale embeter.** Dette handler om i hvilken grad partiledelsen blander seg inn når de lokale avdelingene nomineres kandidater til offentlige verv på subnasjonalt nivå. Hvis partiledelsen har siste ordet når partiet skal velge kandidater til lokale valg scorer partiet høyt på sentralisering. Hvis de lokale avdelingene får bestemme selv indikerer det et mer desentralisert parti.
- (5) **Frihet til å nominere fritt til lokale partiverv.** Spørsmålet her er om partiet fra nasjonalt hold har noe det skal ha sagt når den lokale ledelsen til partiet velges. Hvis partiledelsen må godkjenne lokallagslederne indikerer dette et sentralisert parti.

Som nevnt ovenfor utelater von dem Berge et al. institusjonalisering i sitt teoretiske rammeverk. Scarrow (2005:6) har imidlertid operasjonalisert dette begrepet på en oversiktlig måte. Det er to aspekter ved et parti som bør vurderes når vi skal avgjøre grad av institusjonalisering. Det første er i hvilken grad partiets regler og prosedyrer er formalisert. Med andre ord: Finnes det interne dokumenter som fastslår hvordan partiet skal drives og hvordan avgjørelser skal tas? Det andre aspektet handler om i hvilken grad partiet har utviklet en organisatorisk struktur som strekker seg ut til alle partiets støttespillere. Sagt på en annen måte: Hvor utviklet er partiets lokale struktur.

4.3.2 Britisk partiorganisasjon

Overskriften «britisk partiorganisasjon» antyder at det finnes en spesiell måte å organisere politiske partier på som bare eksisterer i Storbritannia. Det er selvsagt ikke tilfellet. Hensikten med dette avsnittet er kun å skissere i grove trekk hvordan de etablerte britiske partiene organiserer sin aktivitet. Dette vil igjen betraktes som en «norm» når Ukips organisatoriske struktur analyseres i neste kapittel.

Scarrow (1996:70-84) har gjennomført en omfattende studie som tar for seg nettopp dette temaet. Selv om det finnes noen viktige forskjeller mellom partiene, slår hun fast at begge benytter seg av den samme grunnleggende oppbygningen. I og med at begge partiene er nødt til å forholde seg til den samme lokalpolitiske strukturen er det ingen overraskelse at organisasjonsformen deres har en del fellestrekk.

Det laveste politiske nivået i Storbritannia er det som kalles «council wards». Dette tilsvarer på mange måter det vi i Norge kaller for kommuner. Den organisatoriske strukturen i begge de store partiene tar utgangspunkt i disse lokale enhetene. Hvis man melder seg inn i et av partiene blir man altså en del av disse lokale partilagene (Lynch og Fairclough 2013: 75-76).

Det neste nivået er det som kalles «constituency», eller valgkrets på norsk. Som en følge av den britiske valgordningen sender hver valgkrets kun én representant til parlamentet. Det har derfor veldig stor betydning hvem som får være med å bestemme det enkelte partis kandidat fra hver krets. Begge partiene har imidlertid beveget seg bort ifra et system der lokallagene hadde stor innvirkning i denne prosessen (ibid). I dag er situasjon slik at partiene på nasjonalt nivå i stor grad velger ut kandidatene.

Lynch og Fairclough (2013: 76-83) har laget en gjennomgang av hvilken rolle partiorganisasjonene hos henholdsvis Labour og De konservative spiller i en del viktige interne spørsmål. Dette gjelder valg av leder, kandidatseleksjon og utarbeidelse av partiets politikk. Under følger en kort oppsummering av disse prosessene i hvert parti.

Valg av partileder: Ledervalgene i Det konservative partiet består av en prosess i to steg. Alle lederkandidater må bli foreslått og nominert av partiets fraksjon i parlamentet. Første steg i av ledervalget består så av en rekke avstemning der kun partiets parlamentsmedlemmer får delta. Etter hver avstemning blir den kandidaten med færrest stemmer strøket. Denne prosessen gjentas til man sitter igjen med kun to kandidater. I steg to av prosessen inviteres så

alle partiets medlemmer til velge mellom de to gjenstående kandidatene (Lynch og Fairclough 2013:77).

Hos Labour er prosessen litt annerledes. Tidligere var det slik at partiets fraksjon i parlamentet var de eneste som fikk stemme i et ledervalg. Dette ble imidlertid endret på 1980-tallet, og med dagens system er blir lederen valgt gjennom en prosess der også partiets menige medlemmer og medlemmer i såkalte «affiliated organisations» (hovedsakelig fagforeninger) får delta. Parlamentsgruppen, de menige medlemmene og disse tilknyttede organisasjonene har en tredel av stemmene hver (Lynch og Fairclough 2013:78).

Kandidatseleksjon: Når det gjelder å velge ut hvem som skal representere partiet i de enkelte valgkretsene, er prosessen ganske lik hos begge de etablerte partiene. Utvelgelsen skjer i tre etapper. Dersom man ønsker å stille som kandidat for et av partiene, må man først bli godkjent av partiet sentralt. Når partiet har laget en liste over de godkjente kandidatene er det opp til det lokale partiet i hvert valgdistrikt å velge ut de beste av disse godkjente partiene. Den tredje og siste etappen består i en avstemning der alle medlemmene i hvert lokallag får delta (Lynch og Fairclough 2013:80).

Selv om det finnes noen mindre forskjeller, benytter begge partiene seg av en ordning som ligner den som er skissert over. Det man kan legge merke til er at partiene sentralt faktisk må godkjenne alle kandidater som ønsker å stille. Dette gjelder i begge partier.

Utarbeidelse av partiets politikk: Frem til 1998 var det slik at lederen i Det konservative partiet personlig kunne avgjøre partiets politiske standpunkter. Siden den gang har man endret prosessen noe. I dag er det slik at lederen konsulterer en sentralt oppnevnt gruppe som kalles *the National Party Policy Forum* (Lynch og Fairclough 2013: 82). Likevel er det liten tvil om at partilederen fortsatt det siste ordet.

I Labour har man en litt annen tradisjon på dette feltet. Her var det lenge slik at partiets årlige konferanse var stedet hvor politikken ble til. Etter at Tony Blair overtok partiledelsen på 1990-tallet ble denne prosessen imidlertid mer sentralisert. Nå har man i likhet med Det konservative en sentralt oppnevnt gruppe som arbeider med dette. Denne gruppen leverer så forslagene videre til partiets eksekutivkomite (*National Executive Committee*) som behandler forslagene (Lynch og Fairclough 2013: 82). Fortsatt er det slik at de formelt må godkjennes av partiets konferanse, men mye av makten også på dette området er altså sentralisert.

For å oppsummere kort, kan vi altså si at vi har sett en utvikling hos begge de store britiske partiene i retning av mer makt til partiet sentralt. Dette kommer til syne både ved at partienes lokallag har fått mindre å si og ved at makt har blitt flyttet fra de menige medlemmene på partikonferansene til sentrale ledergrupper. Denne sentraliseringsprosessen kan muligens tolkes som et forsøk på å profesjonalisere partipolitikken, altså at man overlater de viktige avgjørelsene til heltidspolitikere som er ansatt av partiene for å løse bestemte oppgaver.

Hvis vi bruker tabell 4.2 som utgangspunkt blir det kanskje riktigst å si at både Labour og De konservative ligger nærmest kategori 2, altså det som omtales som Notabilitetspartiet. Denne partitypen blir omtalt av Scarrow (2005:16) på følgende måte:

“Rather than organizing around a single charismatic leader, these parties tended to be dominated by a small and self-selected leadership corps (...) these parties are exclusive, with decisions resting in the hands of the notables who embody the party’s public profile”

Opprinnelig var dette en partitype som var vanlig da politiske partier fremdeles var ganske nye fenomener på 1800-tallet (Scarrow 2005: 16). Imidlertid er det slik at en del politiske partier også i våre dager fremviser kjennetegnene til notabilitetspartiet. Kjernen er altså at en liten gruppe sitter med mesteparten av makten, og kontrollerer i realiteten driften av partiet. I en tid hvor mye makt og mange oppgaver blir gitt til en sentral ledergruppe (eksekutivkomite), virker denne partitypen å være beskrivende.

4.3.3 There is no alternative?

Som nevnt i kapittel 1 bygger hypotese tre i stor grad på Abedi og Lundbergs (2009) artikkel. Et av artikkelens hovedpoenger er at alle politiske partier som opplever en viss suksess vil bli presset inn i en struktur som ligner den man finner hos «mainstreampartiene». Når et parti når et kritisk punkt (gjerne etter et godt valgresultat), innser partiledelsen at en modernisering av partiets organisasjon er nødvendig.

Som Abedi og Lundberg (2009:79) skriver har nye partier en tendens til å være ganske lederdominerte. Dette kan fungere utmerket så lenge man utelukkende lever et liv i opposisjon. Men i det øyeblikket man nærmer seg reell makt får man problemer:

“It can no longer be run as a one-man (or one-woman) show, responsibilities have to be delegated, and routinized mechanisms of conflict resolution and consensus building

have to be established in order to deal with increased levels of intraparty factionalism” (Abedi og Lundberg 2009: 79).

Et annet viktig poeng i artikkelen er at dette potensielt kan være veldig problematisk for høyrepopulistiske partier (forfatterne klassifiserer Ukip på denne måten). Grunnen er at disse partiene ofte understreker sterkt verdien av grasrotdemokrati og makt nedenfra (ibid). De profilerer seg også gjerne som et klart alternativ til de andre partiene. Hvis de kopierer den organisatoriske strukturen til de etablerte partiene, kan de dermed miste kredibilitet hos sine egne velgere.

Det er på denne bakgrunnen jeg mener at en nærmere undersøkelse av Ukips interne prosesser vil være veldig interessant. Som vi så i kapittel 3 endret Nigel Farage en del på partiets organisatoriske struktur etter at han overtok som partileder for andre gang i 2010. Jeg vil derfor se nærmere på disse nye reglene og prosedyrene, og på denne måten finne ut om Ukip har tatt steg i retning den ganske sentralstyrte organisatoriske strukturen som altså finnes hos både Labour og De konservative.

5. Empiri, drøfting og analyse

5.1 Innledning

I denne delen av oppgaven vil de tre hypotesene som ble presentert i kapittel 1 testes opp mot den tilgjengelige empirien. Først vil jeg derfor vende tilbake til teorien som omhandler nisjepartiet, og undersøke i hvilken grad det er riktig å klassifisere dagens Ukip på denne måten. Deretter går jeg videre til hypotese to om høyrepopulisme, og gjentar den samme øvelsen der. Avslutningsvis ser jeg på hypotese 3 om partiorganisasjon.

5.2 Ukip og nisjepartiet

Som vi husker fra kapittel 1 lyder den første hypotesen slik:

H₁: UK Independence Party bør betraktes som et nisjeparti

I teoridelen gjennomgikk jeg Meguid (2008) og Wagners (2012) definisjoner av nisjepartiet. For å gjenta raskt: Nisjepartiet forstås her som et politisk parti som for det første stort sett profilerer seg på et lite antall kjernesaker som partiet anser som «sine». For det andre toner disse partiene ned betydningen av den tradisjonelle økonomiske skillelinjen, og arbeider heller med andre typer spørsmål.

For å teste ut i hvilken grad denne beskrivelsen passer for Ukip, har jeg gått frem på følgende måte: Ukip har siden stiftelsen i 1993 deltatt i fire parlamentsvalg (1997, 2001, 2005 og 2010). Jeg har gjennomgått alle programmene og undersøkt to forhold. (1) Hvor mange saksområder omfatter programmet? (2) Hvor mye av programmet er viet spørsmål som direkte omhandler økonomisk politikk?

Antall saksområder: Når jeg her snakker om antall saksområder ser jeg rett og slett på de ulike hovedsegmentene partiprogrammet er inndelt i. Under hvert hovedsegment presenterer partiet sin konkrete politikk på et bestemt område. Poenget her er imidlertid ikke å vurdere de politiske løsningene Ukip kommer med, men å måle saksmangfold.

Partiprogrammet fra 1997 (Ukip 1997) inneholder en innledning og et lengre forord skrevet av Alan Sked, som på det tidspunktet var partileder. Deretter kommer man inn på partiets prioriterte saker. Programmet inneholder 17 hovedsegmenter: *Trading relations, The economy, Regulatory reform, Fiscal policy, Monetary policy, The single currency, Employment policy, Education, The welfare state, The health service, Defence, Agriculture*

and fisheries, Crime, Immigration and border controls, Race Relations, Local authorities og Preserving the United Kingdom.

I 2001 gikk Ukip til valg på et program utarbeidet under ledelse av daværende partileder Jeffrey Titford (Ukip 2001). Programmet er inndelt på en litt annen måte enn fire år tidligere. Det består av totalt åtte hovedsegmenter, men noen av disse segmentene har også noen underpunkter. Totalt består programmer derfor av åtte hovedpunkter og til sammen 22 underpunkter. Disse er listet opp under.

The economy** (med underpunktene *Free trade and globalisation, Regulatory reform, The independence dividend, Spending the independence dividend, Taxation og The single Currency and monetary policy*), **Health, social security and pensions** (med underpunktene *The National Health Service, Social security og Pensions and the elderly*), **Education** (med underpunktene *Schools og Higher and further education*), **Transport and the environment**, **Home affairs** (med underpunktene *The judicial system, Human rights, Crime, Immigration og Asylum*), **Agriculture and fisheries** (med underpunktene *A special case, Land management contracts, Marketing and rural development og Fisheries*), **Defence and foreign affairs og The Constitution

Foran parlamentsvalget i 2005 utarbeidet partiet et program med omtrent samme format som i 2001 (Ukip 2005). Også denne gangen besto programmet av totalt 8 hovedsegmenter, og en hel del underpunkter. Disse er:

***The economy** (med underpunktene *Trade, Regulatory reform, The budget og Taxation*), **Health and welfare** (med underpunktene *The National Health Service, Social security og Pensions*), **Education** (med underpunktene *Schools og Universities*), **Home Affairs** (med underpunktene *Law and order og Immigration and asylum*), **Agriculture and fisheries**, **Defence and foreign affairs**, **Other policies** (med underpunktene *Energy, The environment og Transport*) og **British governance** (med underpunktene *National government, Regional and local government og transport*).*

Ved det seneste britiske parlamentsvalget i 2010 gikk Ukip til valg på et program bestående av totalt 17 hovedsegmenter (Ukip 2010): ***The economy, Immigration and asylum, Law and order/crime, Defence, Healthcare and the NHS, Education and training, Pensions, Welfare and social security, Foreign affairs and international trade, Energy and the environment, Transport, Housing and planning, The constitution and how we are governed, Culture and***

restoring brutishness, Food, farming and the countryside, Fishing og Other specific policies.

Vi ser altså at Ukip ved alle parlamentsvalgene partiet har stilt opp i, har presentert velgerne for et fullstendig partiprogram bestående av en rekke politiske saker. Definisjonen over fastholder at et nisjeparti kun profilerer seg på et knippe saker, og heller rendyrker disse. Ved første øyekast virker det altså ikke som Ukip passer helt til denne beskrivelsen. Nå skal det selvsagt sies at en gjennomlesning av partiprogrammene ikke forteller hele historien.

Selv om Ukip legger frem ganske omfattende partiprogrammer, er det ikke nødvendigvis slik at alle de politiske sakene i programmet blir tillagt lik vekt når partiet er ute for å møte velgerne. Muligens er det altså slik at partiets aktivister i valgkampen stort sett prater om Europapolitikk og innvandring når de er ute blant folk eller uttaler seg i mediene. Dette blir imidlertid vanskelig å måle på noen god måte. Basert på den tilgjengelige informasjonen i partiprogrammene må konklusjonen derfor bli at Ukip presenterer konkret politikk på ganske mange saksfelt.

Økonomisk politikk: Det andre hovedkjennetegnet ved et nisjeparti er at det nedprioriterer økonomisk politikk, for heller å profilere seg på andre spørsmål. Hvis vi vender tilbake til gjennomgangen over ser vi imidlertid at Ukip helt siden det første parlamentsvalget partiet stilte til i 1997, har viet økonomisk politikk ganske mye plass.

Det første man kan legge merke til er at den økonomiske politikken alltid er å finne langt fremme i partiprogrammet. Det tyder på at dette er et saksområde som er viktig for partiet. I tillegg ser vi at partiet gjerne vier flere av hovedsegmentene i programmet til økonomisk politikk. Programmet fra 1997 er illustrerende i så måte. Av totalt 17 hovedpunkter i programmet er det syv som direkte kan relateres til økonomisk politikk (*Trading relations, The economy, Regulatory reform, Fiscal policy, Monetary policy, The single currency og Employment Policy*).

Mønsteret er det samme i de andre partiprogrammene. Alle sammen vier altså ganske mye plass til økonomisk politikk. Heller ikke på dette punktet er det derfor grunnlag for å plassere Ukip i nisjepartikategorien basert på informasjonen som er å finne i partiprogrammene.

Selv om gjennomgangen av partiprogrammene altså ikke gir særlig støtte til hypotese 1, bør den ikke nødvendigvis forkastes helt. Det er minst tre grunner til dette. Den ene er så vidt nevnt ovenfor, og dreier seg om hvilke spørsmål partiet aktivt fronter når de møter velgerne.

Det er en rimelig antakelse at partiet neppe fokuserer like mye på alle sakene i programmet i en valgkamp. En alternativ måte å teste ut denne hypotesen på kunne derfor være å studere nærmere partiets adferd i valgkampene, og analysere budskapet partiet her presenterer.

Den andre grunnen til at hypotese 1 ikke nødvendigvis bør forkastes handler ikke om partiet selv, men om velgerne. Selv om Ukip ønsker å fremstille seg selv som et fullverdig politisk parti med en helhetlig politisk plattform, er det ikke sikkert velgerne ser det på den måten. Kanskje er det slik at de som stemmer på Ukip i parlamentsvalgene er velgere som er over gjennomsnittlig interessert i EU-spørsmål, og på bakgrunn av dette gir sin stemme til partiet. Sagt på en annen måte: Det kan tenkes at partiet kun treffer en bestemt nisje, selv om de prøver å nå ut til de brede massene.

Den tredje og viktigste grunnen til at denne hypotesen ikke bør forkastes fullt og helt er at EU-spørsmålet og EU-saken går som en rød tråd gjennom hele partiprogrammet, og er ofte selve begrunnelsen for Ukips standpunkt i en bestemt sak. Det kan virke som om partiet mener at dersom Storbritannia melder seg ut av EU, vil de andre utfordringene la seg løse på en grei måte. Motstand mot EU er så å si partiets sjel, selv om det ikke nødvendigvis nevnes eksplisitt alle steder i partiprogrammet.

Likevel skiller disse partiprogrammene seg fra andre typiske nisjeorganisasjoner. Vi kan for eksempel sammenligne med en miljøvernorganisasjon eller en organisasjon som er mot atomvåpen. Slike nisjeorganisasjoner prater ofte kun om «sin» sak, og deltar gjerne bare i debatter som handler om det aktuelle tema. Vi kan derfor si at Ukips fundament er motstand til EU, men at de likevel helt fra starten hadde partiprogrammer som omhandlet et relativt vidt spekter av politiske saker.

Disse tre grunnene som støtter opp under hypotese 1, er likevel ikke så sterke at jeg kan konkludere med at Ukip er et typisk nisjeparti. Det blir kanskje riktig å si at partiet havner i en slags mellomposisjon mellom nisjepartiet og tradisjonelle politiske partier.

5.3 Er Ukip et høyrepopulistisk parti?

Vi har nå kommet til hypotese 2. Den lyder som følger:

H₂: UK Independence Party bør betraktes som et høyrepopulistisk parti.

I kapittel 4 ble det trukket frem tre overordnede ideologiske kjennetegn for den høyrepopulistiske partifamilien. Disse er: populisme, nativism og en autoritær dreining i

verdipolitikken. I det følgende vil disse tre punktene gjennomgås etter tur. Ukips partiprogrammer utgjør hovedtyngden av datagrunnlaget, men det vil også vises til andre kilder der dette er hensiktsmessig.

5.3.1 Populisme

I kapittel 4 ble det tegnet opp et teoretisk rammeverk der det skilles mellom en populistisk *strategi* på den ene siden og en populistisk *ideologi* på den andre. Det ble også lagt frem konkrete eksempler på hvordan dette kan komme til uttrykk når partier henvender seg til velgerne. Hvis vi starter med den populistiske strategien, er det klart at dette i stor grad handler om hvordan partiene *kommuniserer* med velgerne. Kjernen i denne strategien er å fremstille seg selv som den eneste reelle opposisjonen i et system fullstendig dominert av en politisk elite.

5.3.1.1 Populistisk strategi

En gjennomgang av Ukips partiprogrammer viser at denne type argumentasjon definitivt er en del av partiets budskap. Følgende formulering i partiprogrammet fra 2010, er illustrerende:

“The current political elite – ‘the LibLabCon-sensus’ – need to hide this massive surrender of power [resulting from EU membership] from the voters. They employ tactics such as introducing EU laws as obscure statutory instruments and regularly deny the reality of who actually runs our country. Some now routinely serve EU interests before those of their own country.” (Ukip 2010:2)

Ukip har alltid sett på EU-saken som det store altoverskyggende problemet Storbritannia står overfor. I sin tid var det jo også denne saken som gjorde at partiet ble til. Selv om man har forsøkt å utvide den politiske plattformen siden, er EU-saken fortsatt viktig for partiet. Det er også i denne saken at Ukip mener at de andre partiene har sviktet aller mest. De er også helt klare på at det ikke er noen forskjell mellom de etablerte partiene i EU-spørsmål. Utdraget ovenfor inneholder flere interessante aspekter det er verdt å se litt nærmere på.

For det første kan man merke seg Ukip helt eksplisitt snakker om en «politisk elite» som dominerer britisk politikk. For det andre gir man klart uttrykk for at forskjellene mellom de andre partiene er minimale. «LibLabCon-sensus» spiller helt klart på en oppfatning om at det ikke er noen forskjell på de tre store partiene i Storbritannia. For det tredje ser vi en klar

antydning om at disse tre partiene deltar i en slags konspirasjon rettet mot Storbritannia og landets innbyggere. Spesielt den siste setningen i sitatet må tolkes i den retning.

En del av de samme holdningen kommer til uttrykk i følgende sitat:

Most people in Ukip who stands as candidates or who are branch officers, have never been involved in politics before. People will make the odd mistake, we're not politically correct. And I would rather lead a party where perhaps the odd person said something that doesn't conform to the current PC [politically correct] climate in this country, I'd rather lead a party like that, than be a member of a party run by a political class who don't actually dare say what they think, who are not in politics out of conviction, and who have betrayed this country and the people of this country and sold us out to Brussels and elsewhere.¹⁵

Sitatet ovenfor er hentet fra Nigel Farages tale til partiet under Ukips vårkonferanse 2014. Det er tatt med her fordi det sier noe om både hvordan Ukip ser på seg selv, og hvordan partiet ønsker å posisjonere seg. Konteksten er ikke helt uvesentlig når man leser dette. Bakgrunnen for det som blir sagt i første delen av sitatet, er at et Ukip-medlem i forbindelse flomkatastrofen som rammet sørlige deler av Storbritannia vinteren 2014, uttalte at uværet var en straff fra Gud for at landet hadde valgt å legalisere ekteskap for homofile¹⁶.

Poenget her er ikke innholdet i uttalelsene fra dette Ukip-medlemmet (selv om mye kan sies om det). Det som imidlertid er verdt å legge merke til, er hvordan Nigel Farage reagerer på de negative presseoppslagene som kom i etterkant av denne episoden. Det er åpenbart at Farage mener at partiet hans blir urettferdig behandlet, og at dette er en storm i et vannglass. Hver gang et medlem av Ukip uttaler noe som ikke sees på som «politisk korrekt», blir partiet angrepet av en samstemt presse. Sagt på en annen måte: Partier som tør å utfordre etablissementet får gjennomgå.

I talen bruker Farage mye tid på å poengtere at Ukips medlemmer ikke er som andre politikere. Mens de ledende folkene i de tre store partiene er født inn i de samme fornemme familiene, har gått på de samme eliteskolene og har tilbrakt hele sitt yrkesliv i Westminster, har Ukip-medlemmene helt andre erfaringer og referanserammer. Dette er folk som aldri tidligere har vært engasjert i politikk, og som har sin yrkeserfaring fra «den virkelige verden».

¹⁵ Fra Nigel Farages tale under Ukips vårkonferanse 2014: <http://www.ukip.org/newsroom/speeches-interviews/1198-watch-nigel-farage-s-keynote-speech>

¹⁶ <http://www.theguardian.com/society/2014/jan/18/uk-storms-divine-retirubtion-gay-marriage-ukip>

Poenget er å trekke opp et klart skille mellom karrierepolitikere i parlamentet og «mannen i gata», som Ukip åpenbart søker å representere. Når Farage demoniserer «*the political class*», som har sviktet folket og bak deres rygg overlatt styringen av landet til Brussel, ønsker han antakelig å fremheve den kløften som han mener eksisterer mellom *folket* på den ene siden og den politiske *eliten* på den andre.

Det samme poenget blir understreket enda sterkere av Ukips nestleder, Paul Nuttall. I motsetning til Nigel Farage som kommer fra en relativt privilegert bakgrunn, og har sin yrkeserfaring som trader i The City of London, har Nuttall en mer typisk arbeiderklassebakgrunn fra Nord-England. Dette er et faktum som gjør det enklere for ham å trekke et klasseaspekt inn i diskusjonen:

«I'm from a place called Bootle. Bootle is one of the poorest constituencies in the country. It has the lowest life expectancy in England. Since the collapse of the docks, unemployment has been high. Bootle itself has had a Labour MP since 1945. In fact it was Labour's safest seat in the country between 1997 and 2005. (...) The Labour Party itself has abandoned its working class roots. (...) The Labour MPs today follow the same routs as the Conservatives and the Liberal Democrats. They go to private school, they go to Oxbridge, they get a job in an MP's office, and they become an MP. None of them, ladies and gentlemen, would know what it's like in a working man's club, none of them would know a council estate if it fell out of the sky and hit them in the head»¹⁷

Gjennomgangstemaet i hele Nuttalls tale til partikonferansen er hvordan Labour ikke lenger kan sies å representere de velgerne og de verdene de en gang representerte. Partiet har i stedet beveget seg bort fra dette, og blitt en del av den «politiske klassen» som styrer landet. Det er ikke lengre noen forskjell på en Labour-representant og et parlamentsmedlem fra De konservative. De er alle del av den samme eksklusive klubben. Kontrasten til «vanlige folk» og deres liv blir bare større og større.

Nuttalls poeng virker å være at Labour en gang i tiden faktisk representerte havnearbeiderne i Bootle og andre arbeidsfolk, men at partiet i senere år fullstendig har mistet kontakten med dette segmentet. Avstanden mellom de ledende politikerne (*Eliten*) og de som bor i sosialboliger og drikker øl på arbeiderklubbene (*Folket*), har med andre ord blitt så stor at det

¹⁷ Paul Nuttalls tale til Ukips partikonferanse, september 2013. Hentet fra: <http://www.youtube.com/watch?v=RWLuykXWmbM>

ikke lenger er mulig for førstkommende gruppe å forestille seg hvordan livet virkelig er for vanlige folk. På toppen av dette har man også ført en politikk som direkte rammer dem som befinner seg på bunnen av den sosiale stigen:

«And Labour's policies do not reflect life in working class constituencies. In Between 1997 and 2010, they allowed 3 million people to come to the country. And the people who are most affected by this, were working class people. Working class people, in working class communities. Wages were driven down, and people were put out of work. And why did the Labour Party do this? Well, Tony Blair's former adviser tells us it was to rub the Right's nose in diversity. To create a truly multicultural society. But they didn't put this in any of their manifestos, they never asked the people, and quite frankly it's an utter disgrace»¹⁷.

Sitatet ovenfor inneholder klare elementer av det som i denne oppgaven defineres som nativisme. Motstanden mot det multikulturelle samfunnet og den rådende innvandringspolitikken er klar. Men de populistiske elementene i disse uttalelsene, er like interessante. Man tegner her et bilde av en politisk elite som er så selvopptatt og ute av takt med folket, at de er villig til å føre en politikk som er direkte skadelig for vanlige folk. Man antyder sågar at dette ble gjort kun for å score poeng mot den politiske høyresiden.

Likevel er det den siste setningen som er mest interessant, og som sier mest om Ukips budskap: Alt dette ble gjort uten å ta det minste hensyn til folket eller velgerne. Man antyder sågar at partiet bevisst har bedratt velgerne ved å føre en helt annen politikk enn det som ble lovet. Igjen ser vi altså antydninger i retning av en bevisst konspirasjon der de ledende politiske partiene med viten og vilje har ført en politikk som var skadelig for vanlige folk.

Populisme er imidlertid ikke noe som bare kommer til uttrykk gjennom politiske taler. Programmene som partiene gir ut i forbindelse med valg er også en form for kommunikasjon fra partiene rettet mot velgerne. Det er også her partiene presenterer den konkrete politikken sin. Disse er derfor godt egnet for å undersøke et partis politiske profil. I det følgende vil jeg derfor presentere resultatet av en systematisk gjennomgang av Ukips programmer.

5.3.1.2 Populistisk ideologi

Igjen kan det være greit å minne om skillet mellom en populistisk *strategi* og en populistisk *ideologi*. Sistnevnte kjennetegnes som vi husker av tre kjennetegn: (1) Tvytydig holdning til det representative demokratiet, herunder en demokratiforståelse som setter likhetstegn mellom

folkesuverenitet og et demokratisk styresett. (2) Grunnleggende skille mellom *folket* og *eliten*. Og (3) Sterk tro på at ens eget parti representerer folket i denne konflikten. Med disse i bakhodet kan vi se nærmere på Ukips partiprogrammer.

Tittelen på Ukips program i forbindelse med parlamentsvalget i 2010 er «Empowering the people», med underoverskriften «Time for Common Sense Britain» (Ukip 2010). Allerede her ser vi altså tegn på en populistisk samfunnsforståelse, der man er opptatt av å gi makt tilbake til *folket*. Fokuset på «Common Sense», kan tolkes i samme retning. Fra kapittel 4 husker vi at et annet viktig element i den populistiske strategien er å beskyldte de politiske elitene for å overkomplisere politikken. Ukip antyder med denne tittelen at en velfungerende politikk ikke trenger å være så vanskelig, sunn fornuft holder lenge.

Svært mange av punktene i Ukips program peker på EU som Storbritannias store, altoverskyggende problem. Hvis man bare kunne frigjort seg fra denne europeiske «superstaten», ville mange av landets problemer kunne la seg løse. Et eksempel er følgende formulering:

«We will no longer be governed by an undemocratic and autocratic European Union or ruled by its unelected bureaucrats, commissioners, multiple presidents and judges. UKIP will give power back to Westminster and to the people through binding national and local referenda and more effective, locally-elected representatives» (Ukip 2010:3)

Dette utdraget inneholder klare populistiske trekk, og gir samtidig et innblikk i Ukips begrunnelse for partiets ekstremt sterke EU-skepsis. Det er tydelig at Ukip ser på EU som et eliteprosjekt langt borte fra folk flest. Mektige byråkrater utøver stor makt over folks hverdag uten engang å være valgt. *Direkte* folkemakt er altså en av hovedingrediensene i den populistiske ideologien, og som vi ser legger Ukip mye vekt på akkurat dette.

For Ukip er det å melde seg ut av EU det samme som å føre makt *tilbake til folket*. Byråkrater, dommere og kommisjonærer i Brussel er ikke valgt av folket, og deres makt regnes følgelig heller ikke som legitim. Partiet tar også til orde for økt bruk av folkeavstemninger både på lokalt og nasjonalt nivå. Begrunnelsen er den samme, altså å overføre makt til folket. Også dette er en av populismeindikatorerne det ble pekt på i kapittel 4. Fokuset på folkemakt er tydelig fra første side i programmet. Eksempelvis i følgende formulering:

“UKIP will introduce ‘Direct Democracy’ whereby 5% of the national or local electorate can demand a binding referendum on any issue” (Ukip 2010: 18)

Mer direkte folkemakt blir altså trukket frem som en god oppskrift på et mer velfungerende demokrati. Oppsummert viser den gjennomgangen at Ukip har helt klare innslag av både populistisk strategi og populistisk ideologi slik disse ble presentert i teoridelen.

5.3.2 Nativisme

I kapittel 4 ble nativisme definert som en defensiv form for nasjonalisme som søker å bevare og beskytte nasjonen og dens «opprinnelig» befolkning fra trusler utenfra. Det ble også vist til flere praktiskpolitiske utslag av denne grunnholdningen. Under følger en gjennomgang av Ukips programmer. Ved hjelp av skjemaet i tabell 4.1 vil jeg trekke ut eksempler på en nativistisk politikk.

Ukips program i forbindelse med lokalvalgene i Storbritannia i 2013 har følgende tittel: «Open door immigration is crippling local services in the UK» (Ukip 2013:1). Man viser altså til en direkte forbindelse mellom en fri innvandringspolitikk og problemene man opplever med tjenestetilbudet i britiske lokalsamfunn. Som allerede nevnt ser Ukip på EU som roten til de fleste av Storbritannias problemer på mange politikkområder. Dette gjelder i høyeste grad også i innvandringspolitikken.

Følgende formulering fra det samme partiprogrammet er illustrerende:

«Our housing, education, health and social services cannot cope with constantly rising numbers of people coming to live and work here from abroad. We must end open door immigration from the EU and run a properly controlled system to admit manageable numbers of people who have something to offer our country» (Ukip 2013:8)

Muligheten til å føre en mer selvstendig innvandringspolitikk er altså en viktig årsak til at Ukip ønsker å melde seg ut av EU. Igjen ser vi også koblingen til offentlige tjenester og problemene disse har med å utføre oppgavene sine. Argumentet er altså at den store innvandringen (fra EU), legger et så stort press på disse tjenestene at det vil gå ut over befolkningen på sikt. Disse standpunktene ligner på det som i litteraturen om høyrepopulisme omtales som *velferdssjåvinisme*, altså at landets «opprinnelige» befolkning skal ha fortrinnsrett når knappe offentlige goder skal fordeles.

Innvandrings- og asylpolitikken har også en fremtredende plass i Ukips program fra parlamentsvalget i 2010:

«As a member of the EU, Britain has lost control of her borders. Some 2.5 million immigrants have arrived since 1997 and up to one million economic migrants live here illegally. Former New Labour staff maintains that this policy has been a deliberate attempt to water down the British identity and buy votes. EU and human rights legislation means we cannot even expel foreign criminals if they come from another EU country» (Ukip 2010:5)

Partiet tar også til orde for en fullstendig innvandringsstopp i fem år etterfulgt av et system der man kun gir innreise til mennesker som har sikret seg en forhåndstillatelse. Det hersker med andre ord liten tvil om at Ukip går inn for betydelige innstramminger i innvandringspolitikken. Som påpekt i kapittel 4, er dette et av de fremste kjennetegnene ved en nativistisk bevegelse.

Det noe konspiratoriske punktet om New Labours holdning i innvandringspolitikken er noe vi også ser i utdraget fra Paul Nuttall ovenfor. Som det også ble vist i forrige avsnitt er eliteforakt og anti-establishmenttankegang en sentral del av Ukips budskap. Fokuset på «britisk identitet» er imidlertid interessant. Identitet og verdier var to sentrale punkter som ble trukket frem da nativisme ble operasjonalisert i kapittel 4. I den forbindelse er følgende punkt også svært relevant:

«New citizens should pass a citizenship test and sign a ‘Declaration of British Citizenship’ promising to uphold Britain’s democratic and tolerant way of life” (Ukip 2010:5)

Videre blir det også slått fast at:

«[Britain should] End the active promotion of the doctrine of multiculturalism by local and national government and all publicly funded bodies” (Ukip 2010:6)

Ukip virker altså å ha klare oppfatninger om hvilke verdier som bør prege samfunnet (selv om det er noe uklart hva en ‘Declaration of British Citizenship’ faktisk innebærer). Partiet ser på ukontrollert innvandring som en klar trussel mot disse verdiene, og søker derfor innstramminger. Det er også klare indikasjoner på at Ukip anser den britiske identiteten for å være truet. Som vist ovenfor antyder man sågar at tidligere regjeringer har ført en bevisst politikk med det siktemål å «vanne ut» den britiske identiteten. Motstanden mot det multikulturelle samfunnet er også et svært vanlig standpunkt hos de nativistiske bevegelsene.

Innvandringspolitikk er definitivt et viktig spørsmål for Ukip når partiet kommuniserer med velgerne. Oppfatning hos partier virker imidlertid å være at dette er et tema som de etablerte partiene konsekvent unngår, og at de aller helst vil la være å snakke om det. Farage virker oppriktig stolt når han poengterer at Ukip har lyktes med å løfte dette temaet opp i den offentlige samtalen:

«We've certainly changed the debate on immigration. This is a debate that I think is vital. It's the single most important, biggest question that is currently, urgently facing our country. And it affects everything. It affects the National Health Service. It affects our broader economy. It affects primary school places, public services, and yet the establishment have done everything they can to close down debate on this issue, and to decry anybody that dares to discuss the issue somehow as being bad and racist»¹⁸

Farage legger ingenting imellom når han omtaler innvandringspolitikk som det desidert viktigste spørsmålet Storbritannia står ovenfor. Igjen er det verdt å legge merke til de klare koblingene mellom stor innvandring og problemer med å levere tilstrekkelig gode tjenester til innbyggerne. Den klare antydningen i Farages argument er altså at man står overfor et klart valg mellom fortsatt høy innvandring eller å opprettholde dagens velferdstilbud. Man kan ikke oppnå begge deler.

Uttalelsen har også et klart populistisk element. Når Farage slår fast at etablissementet har jobbet hardt for å stenge hele debatten om innvandring, og avfeie alle våger ta opp spørsmålet som rasister, viser han igjen en klar forakt for de politiske elitene. Når det gjelder kritikk av den rådende innvandringspolitikken, kan det også være verdt å vende litt tilbake til Paul Nuttalls uttalelser ovenfor. Nuttall gjør det klart *hvem* som taper hvis dagens politikk blir videreført. Det er ikke den politiske eliten, men de fattige arbeiderne som befinner seg nederst på den sosiale rangstigen.

For å oppsummere er det helt klart at Ukips politiske plattform inneholder nativistiske trekk. Dette kommer til uttrykk både i den konkrete politikken partiet ønsker å føre, og i retorikken partiets fremste talsmenn benytter.

5.3.3 Autoritær verdipolitikk og streng kriminalpolitikk

¹⁸ Fra Nigel Farages tale til Ukips partikonferanse, september 2013. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-24177511>

Autoritarianisme ble i forrige kapittel definert som troen på et strengt ordnet samfunn der alle overtramp mot de rådende idealene skal straffes hardt. Disiplin og lojalitet ovenfor tradisjonelle autoriteter ble trukket frem som viktig kjennetegn på denne samfunnsforståelsen. I Ukips programmer finner vi flere punkter som klart er preget av et slikt syn. Følgende programpunkt egner seg godt som startpunkt for analysen:

«UKIP will ensure the British people have a government with the will to punish those who threaten and harm them. We believe victims' rights are more important than the rights and comfort of criminals. It is time to implement forthright law and order policies and to adopt zero tolerance on crime.» (Ukip 2010: 6)

Formuleringen ovenfor inneholder klare antydninger om at den gjeldende kriminalpolitikken er for godhjertet og «soft» overfor lovbrutere. Man har derfor behov for en betydelig innstramming også her. Man slår fast at det bør innføres en nulltoleranse når det kommer til lovbrudd, og at disse må straffes hardt. Hvis vi vender tilbake til indikatorene i tabell 4.1 ser vi at troen på at et «ordnet» samfunn er et godt samfunn, er en viktig komponent når man skal måle autoritarianisme.

Ukip virker å ha en sterk tro på at strengere straffer vil fungere disiplinerende på befolkningen. Hvis man er tydelig på at kriminalitet vil bli slått hardt ned på, vil terskelen for å begå lovbrudd også være høyere. Medisinen som skal til for å sikre et mer lovlydig samfunn er altså en tøffere kriminalpolitikk. Innstrammingene på dette feltet blir spesifisert i flere punkter i programmet. Partiet går eksempelvis inn for det følgende:

“Ensure sentences mean what they say: life must mean life.”

“Double prison places through better use of existing prisons and a substantial programme of new prison building. UKIP will also end the scandal of early releases and weak sentencing.”

“Introduce ‘Boot Camps’ for young offenders to stop them spiralling into a life of crime”

“Introduce a ‘three strikes and you’re out’ policy to deal with persistent offenders and make our streets safer for the public”(Ukip 2010:6)

Når det gjelder punktene om strengere kriminalpolitikk og en oppfatning om at samfunnet har beveget seg i gal retning, er det derfor liten tvil om at Ukip klart fremviser de kjennetegnene

som ble trukket frem i kapittel 4. Følgende formulering gir også et innblikk i partiets tanker i skolepolitikken:

“UKIP will pass legislation that establishes beyond doubt the right for schools and teachers to impose proper discipline on pupils without fear of scurrilous legal action destroying their careers” (Ukip 2010:11)

Igjen ser vi altså denne sterke troen på at mer disiplin og strengere rammer er det som skal til for å få utviklingen til å gå i ønsket retning. Man skriver ikke direkte at man ønsker å tillate fysisk avstraffelse, men formulering kan helt klart tolkes slik.

Når det gjelder verdispørsmål som kjønnsnøytral ekteskapslovgivning blir ikke dette nevnt i noen av Ukips partiprogrammer, og det er derfor noe uklart hvor partiet stiller seg. Partiet har også nektet å ta et klart standpunkt offentlig¹⁹. Dette kan også henge sammen med valgtaktiske hensyn. Partiet har antakelig både velgere som støtter dette, og velgere som er imot. Den tryggeste løsningen kan derfor være å ikke ta et klart standpunkt.

Oppsummert er det likevel slik at Ukip klart treffer også på denne siste indikatoren som gjelder høyrepopulisme. Undersøkelsene viser dermed at det er god dekning for hypotese 2 om høyrepopulisme. Ukip har helt klart en ideologi og et politisk budskap som ligger tett opp mot den høyrepopulistiske kjernen slik denne ble presentert i kapittel 4. Som denne gjennomgangen har vist finner vi klare trekk av både populisme, nativisme og autoritær verdiorientering hos partiet.

5.4 Partiorganisasjon

Vi har nå kommet frem til den siste hypotesen som ble presentert i kapittel 1. Den tar for seg Ukips organisatoriske struktur og lyder som følger:

H₃: UK Independence Party har beveget seg i retning av en organisatorisk struktur som ligner de andre britiske partiene.

Denne siste hypotesen søker altså å spore en utvikling. Jeg kommer derfor til å gå frem på følgende måte: Ved hjelp av de tilgjengelige kildene vil det først gis en beskrivelse av hvordan Ukips organisatoriske struktur var fra partiets oppstart i 1993 og frem til Nigel Farage overtok som leder. Steg to består i å analysere partiets statutter i dag opp mot det

¹⁹ <http://www.theguardian.com/politics/2014/mar/28/gay-marriage-nigel-farage-ukip>

teoretiske rammeverket som ble beskrevet i kapittel 4. Hensikten med denne fremgangsmåten er å beskrive hvordan partiet har utviklet seg gjennom disse årene.

5.4.1 Eneherskere, maktkamp og splittelser – Ukip etablerer seg.

Ved første øyekast virker det tvilsomt som om Ukip heller mest mot den første kategorien i tabell 4.2. Som vi husker kjennetegnes denne kategorien av en svært dominerende leder, og hele partiet og dets appell er basert på lederens evner til å kommunisere med velgerne (Scarrows 2005 :15).

Som Scarrows (2005: 15) selv skriver:

«In such parties, the leader may be self-selected (perhaps as the party founder) ... in practice the leader can dominate party decisions while holding a variety of formal positions within the organization»

Denne beskrivelsen stemmer godt overens med den rollen Alan Sked hadde i Ukips tidlige historie. Sked grunnla selv partiet i 1993, og hans posisjon som leder var aldri truet de første årene. Som partiets stifter og desidert mest fremtredende medlem styrte han personlig mye av partiaktiviteten (Daniel 2005: 20-22). Skeds rolle som den ubestridte lederen illustreres godt av prosessen rundt nedtegningen av partiets konstitusjon høsten 1993.

På stiftelsesmøtet hadde den skolerte juristen Hugh Moelwyn-Hughes utarbeidet et forslag til vedtekter og statutter som partiet skulle ta stilling til. Juristen hadde blitt tildelt dette oppdraget av Sked personlig, men da partilederen leste igjennom utkastet bestemte han seg for å forkaste hele forslaget uten debatt (Farage 2011: 72-73). Han var av den oppfatning at utkastet var altfor «komplisert» (ibid). Det hele endte med at Sked selv skrev partiets konstitusjon. Det resulterende dokumentet ga partilederen (altså Sked selv) svært vide fullmakter.

Moelwyn-Hughes har senere uttalt følgende om hendelsen:

*«He refused to believe that anyone had skills other than his own or that, if they had, they might be of value. He could not delegate. Everything was about Alan, and **all decisions must be referred to him**. He was certainly no administrator, and, as soon as this was pointed out, he flew into fury.» (Daniel 2005:20)*

Hendelsen er beskrevet på samme måte av Nigel Farage (2011: 78-79). Her bør det selvsagt poengteres at de tilgjengelige kildene selv var involvert i partiet, og at begge har et anstrengt forhold til Alan Sked i dag. Vi skal derfor vokte oss for å ta alt som står beskrevet bokstavelig. Men det er liten grunn til å tvile på hovedbudskapet, nemlig at Alan Sked i disse første årene kontrollerte det meste som foregikk i partiet. Også Ford og Goodwin (2014: 25), beskriver Sked som en omstridt leder som ofte kom i konflikt med de andre partimedlemmene.

Selv om Alan Sked forsøkte å styre partiet med jernhånd de første årene, var han aldri i stand til å få de andre i partiledelsen til å stille seg lojalt bak ham. I tillegg til å kritisere lederstilen hans var mange svært skuffet over at han ikke var i stand til (eller ikke ønsket) å innlede et samarbeid med det andre euroskeptiske partiet av betydning på den tiden, James Goldsmiths *Referendum Party* (Ford og Goodwin 2014: 32-33). De interne konfliktene ble bare verre og verre, og det hele endte med at Sked ble fjernet som partileder.

Kuppet mot Sked ble ledet av trioen Nigel Farage, David Lott og Michael Holmes. Sistnevnte overtok ledervervet. Partiets problemer var likevel ikke over. Også Michael Holmes viste seg å være en kontroversiell leder. Eksekutivkomitemedlem og senere Europaparlamentsmedlem Graham Booth beskriver Holmes på følgende måte: «Unfortunately one huge ego had been replaced by another, still bigger» (Sitert i Daniel 2005: 54).

Disse interne stridighetene gjorde at det ble umulig for partiet å etablere seg skikkelig på den nasjonale politiske scenen. Til tross for et overraskende godt valg til Europaparlamentet i 1999 (se kapittel 3), var partiet nemlig snart i trøbbel igjen. På nytt opplevde man at sentrale figurer havnet i åpenlys konflikt med hverandre, og Holmes måtte i likhet med sin forgjenger tåle kritikk for å være for enerådende og dominerende (Ford og Goodwin 2014: 35).

Han kom også med uttalelser offentlig som kunne tolkes som EU-positive, noe som toppet seg da han møtte til et gruppemøte i partiet iført et jakkemerke fra Europaparlamentet. I Ukip-kretser var dette for kjetteri å regne, og på nyåret i år 2000 var hans periode i lederstolen over (Farage 2011: 122-126). Også denne gangen var Nigel Farage helt sentral i lederens fall. Sammen med blant andre partiorganistoren David Lott og Jeffrey Titford fikk han grasrota i partiet med seg på at lederen måtte gå (Daniel 2005:72-73)

Når man igjen måtte velge ny leder falt valget på Jeffrey Titford. Hans periode som leder forløp særdeles rolig sammenlignet med årene før. Titford forsøkte å samle partiet, og

opptrådte nok mer forsonende i lederstolen enn sine forgjengere (Ford og Goodwin 2014: 42). Denne epoken i Ukips historie bør nok sees på som en rolig overgangsperiode der partiet forsøkte å samle seg og mobilisere på nytt. Titfords høye alder (han nærmet seg på dette tidspunktet 70 år) bidrog nok også til at hans periode i lederstolen ble relativt rolig.

Etter at Jeffrey Titford hadde fullført sin relativt korte periode som partileder i 2002, var partiet på nytt på utkikk etter en ny leder. Relativt raskt samlet man seg imidlertid rundt Roger Knapman. Knapman var en relativt profilert politiker som ganske kort tid i forveien hadde hoppet over til Ukip fra De konservative. Han hadde blant annet regjeringserfaring fra 1980-tallet, og hadde i tillegg vært innpisker for De konservative i parlamentet. Han ble også regnet for å være en dyktig organisasjonsbygger (Daniel 2005:109).

Knapman brukte sin politiske erfaring til å sette i gang en ganske omfattende moderniserings- og profesjonaliseringsprosess i partiet. Knapman ga med andre ord hele partiorganisasjonen et løft. Dette ble også poengtert av en kilde innad i partiet:

“[y]ou have to remember that as a party we had no political experience. Nearly all of us were people from out in the sticks, not from the political village. Knapman also didn't stir up trouble. He was a credible leader” (Sitert fra Ford og Goodwin 2014:42)

Knapman satset hardt på å bygge organisasjonene nedenfra. Mange lokale partilag ble grunnlagt og man lyktes også med å øke medlemstallet fra omtrent 8000 da Knapman overtok, til over 20 000 (Farage 2011: 155-156).

Under Knapmans stødige ledelse var det nok mange som trodde at ledersituasjonen i Ukip var i ferd med å roe seg litt. De tok grundig feil. I forkant av Europaparlamentsvalget i 2004 fikk Ukip et nytt og særdeles profilert medlem. Robert Kilroy-Silk var en tidligere Labour-politiker som gjennom flere år hadde ledet sitt eget TV-program hos BBC (se kapittel 3). Med en profilert mediepersonlighet som Kilroy-Silk på laget opplevde Ukip plutselig en interesse rundt partiet ulikt alt de tidligere hadde sett (Ford og Goodwin 2014: 46).

I utgangspunktet var ledelsen i Ukip svært godt fornøyd med å få Kilroy-Silk med på laget. All oppmerksomheten og interessen rundt partiet gjorde at utsiktene foran Europaparlamentsvalget plutselig var veldig gode. Problemet var at det nye stjerneskuddet helt fra starten av hadde åpenbare ambisjoner om å ta over styringen av partiet (ibid). Etter et veldig godt valg (som blant annet sikret Kilroy-Silk en plass i Europaparlamentet), bestemte han seg for å åpent utfordre Knapman om ledervervet.

På landsmøtet samme høst gikk Kilroy-Silk på talerstolen og oppfordret partimedlemmene til å kaste Roger Knapman og fremmet samtidig sitt eget kandidatur (Ford og Goodwin 2014: 50). Problemet var at han nok satte i gang angrepet sitt litt for tidlig, og dermed overspilte hånden han satt med. Selv om Kilroy-Silk på rekordtid hadde oppnådd stor popularitet både blant Ukips medlemmer og velgere, hadde han i veldig liten grad vært involvert i noen form for partiarbeid. Mange var derfor skeptiske til å overlate styringen av partiet til en nykommer som ikke hadde vært med på de harde slagene i partiets tidlige historie (ibid).

Kilroy-Silk hadde altså ikke nok støtte innad i partiet til å gjennomføre det kuppet han hadde planlagt. Etter en kort periode med heftig krancling i offentligheten blant de involverte partene, forsvant Kilroy-Silk ut av partiet like raskt som han hadde entret det. På nyåret i 2005 kuttet han alle bånd til partiet (Ford og Goodwin 2014: 52).

Da situasjonen omsider roet seg ned igjen fikk Knapman fullføre sin lederperiode uten noe mer dramatikk. Da han gikk av i 2006, og partiet skulle velge ny leder, var det i realiteten bare en kandidat. Nigel Farage hadde vært en sentral mann i partiet helt fra oppstarten, men hadde frem til dette tidspunktet ikke hatt noe ønske om å overta ledervervet. Nå følte han seg imidlertid klar, og så frem til oppgaven:

“I’d done every other job in UKIP. Becoming leader of UKIP when it was less than one per cent in the opinion polls and off the radar, well it was a good time to buy stock. Taking over at that time, I simply couldn’t lose” (Ford og Goodwin 2014: 71).

Med unntak av en kortere periode i 2009-2010, har Farage altså ledet Ukip siden 2006. Det korte avbrekket skyldtes at han ved parlamentsvalget i 2010 ønsket å utfordre Speakeren i Underhuset, John Bercow (Farage 2011: 229-30). Dette lyktes han ikke med, og Bercow ble komfortabelt gjenvalgt. På selve valgdagen i mai 2010 havnet Farage også i en alvorlig flyulykke, noe som satte han ut av spill i en periode. Han var imidlertid tilbake til Ukips partikonferanse samme høst, og ble der valgt til leder på nytt.

Da Nigel Farage tok fatt på sin andre periode som leder høsten 2010, igangsatte han samtidig en del organisatoriske endringer i partiet. For det første ble partilederrollen rendyrket på en måte som skilte seg betraktelig fra det som hadde vært normen i partiet. Som vi har sett var Ukip fra starten av preget av en veldig dominant leder som i realiteten hadde ansvar for det meste som foregikk i partiet. Nå var planen å fordele arbeide mer (Ford og Goodwin 2014: 90).

I sin rolle som leder påtok Farage seg ansvaret for det han selv omtalte som «de tre M'ene», Media, Money og Messaging. Andre, mer administrative oppgaver ble fordelt på andre i partiledelsen. Man opprettet blant annet to helt nye roller, en *partiformann* (Chairman) og *partidirektør* (Director). Begge rollene ble permanente fulltidsstillinger med konkrete oppgaver. Tanken var altså å avlaste partilederen, slik at han kunne konsentrere seg om å spre partiets budskap i offentligheten (Ford og Goodwin 2014: 90).

I tillegg satte Farage også i gang en full revideringsprosess av partiets konstitusjon. Hensikten her var å profesjonalisere partiet, og klargjøre spillereglene på en bedre måte enn det som hadde vært tilfelle til nå. Denne nye konstitusjonen ble vedtatt av partiet våren 2012. Den reviderte og oppdaterte konstitusjonen fra 2012 utgjør hovedtyngden av datamaterialet i analysen nedenfor. Ved hjelp av det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel 4, vil konstitusjonen bli gjennomgått i detalj.

5.4.2 Ukips organisatoriske struktur i dag – en analyse

Gjennomgangen ovenfor tegner et bilde av et parti i etableringsfasen. Helt fra partiets stiftelsesmøte i 1993 har sterke og dominerende personligheter vært et gjennomgangstema. Bitre personstrider og kringling om ledervervet har også vært et tilbakevendende fenomen. Inntrykket man sitter igjen med er at Ukip har ligget tett opp mot den modellen som Scarrow omtaler som «dominant leder».

Som nevnte ovenfor ønsket imidlertid Nigel Farage å gjøre en del endringer i måten partiet organiserte seg på da ha overtok ledervervet for andre gang. I den følgende analysen vil jeg derfor gjennom en grundig gjennomgang av partiets statutter, undersøke hvorvidt partiet er i ferd med å bevege seg bort fra modellen med en altoverskyggende leder, og mot en modell som ligner den man finner hos partiene Ukip konkurrerer mot.

5.4.2.1 Inkluderingsindikatorer

Hvis vi går tilbake til det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel 4, husker vi at dette består av tre sentrale konsepter: inkludering, sentralisering og institusjonalisering.

Inkludering handler kort oppsummert om *hvor mange* og *hvem* som får delta når et parti skal ta viktige avgjørelser. Dette kan igjen måles ved hjelp av til sammen ti inkluderingsindikatorer. I de følgende avsnittene vil jeg gjennomgå alle disse etter tur for å undersøke hvor Ukip plasserer seg.

Den første inkluderingsindikatoren handler om *menige medlemmers status og rettigheter*. Et parti scorer høyt på inkludering hvis de menige partimedlemmene har anledning til å delta aktivt i viktige interne prosesser i partiet. Paragraf 4.1.1 i Ukips konstitusjon slår fast at hvem som helst kan bli medlem av partiet så lenge de deler partiets overordnede kjernestandpunkter (Ukip 2012a: 4). Videre slås det fast i paragraf 4.1.2 at alle medlemmer

“[s]hall be entitled to vote in all relevant internal Party elections or ballots, provided that no new member shall be entitled to vote in any such election until 28 days have elapsed from the commencement of his membership” (Ukip 2012a: 4).

Vi ser altså at partiet gir alle ordinære medlemmer rett til å delta i interne valg og avstemninger. Selv om de menige medlemmene altså får delta i alle interne valgprosesser, scorer ikke partiet mer enn middels på denne første inkluderingsindikatoren. Grunnen til det er at medlemmene kun får anledningen til å stemme på kandidater som er forhåndsgodkjent av partiet sentralt (Ukip 2012a:19). Dette er selvsagt noe som begrenser påvirkningsmulighetene en del.

Den andre inkluderingsindikatoren handler om *minoriteters rettigheter*. Dette handler om i hvilken grad partiet har fått på plass mekanismer som søker å promotere kvinner, ungdom og etniske minoriteter til ledende verv i partiet. I Ukips konstitusjon finnes det ingen referanser til noen slike mekanismer. Vi må derfor konkludere med at partiet scorer lavt på denne indikatoren.

Den tredje indikatoren handler om *partikongresser*, og hvor ofte disse avholdes. Dette punktet dekkes av henholdsvis paragraf 5.5 og 5.6 i konstitusjonen. De lyder som følger:

“The Annual Conference shall be open to Party members “in good standing”, associate members and guests. Its business shall include the consideration of motions on Party policy and strategy, in accordance with the Rules of Procedure”

Og

“Motions carried shall only have advisory force and will be listed for discussion by the NEC [National Executive Committee] within 3 months of the motion having been carried” (Ukip 2012a: 7)

Dette med partimedlemmer «in good standing» er en formulering som gjentas ofte i konstitusjonen. Man er «in good standing» så lenge man har betalt kontigenten og ikke er

suspendert eller ekskludert fra partiet, eller er funnet skyldig i andre overtramp (Ukip 2012a: 4). Det slås altså fast at partikonferansen skal avholdes en gang i året. Konferansen er også åpen for alle. På disse punktene scorer man altså rimelig høyt på inkludering.

Man scorer imidlertid ikke like høyt når vi ser på hvor mye makt som blir gitt til dette organet. Selv om man på partikonferansene skal vurdere både partiets politikk og strategi, har dette organet kun en rådgivende myndighet. Vedtak som blir fattet må altså «diskuteres» i eksekutivkomiteen, men de er ikke bindende. Når vi tar hensyn til dette scorer ikke partiet mer enn middels på denne indikatoren.

Den fjerde indikatoren handler om *metoder for konflikthåndtering*, og i forlengelsen av dette hvem som har myndighet til å avgjøre eventuelle disputer internt i partiet. I Ukip er det den nasjonale eksekutivkomiteen (NEC) som har denne myndigheten. Paragraf 4.2.1 i konstitusjonen slår fast at:

“(...) the NEC may from time to time make Rules of Procedure concerning the refusal of or exclusion from membership of persons or classes of persons whose admittance to membership of the Party would, in its opinion, be inimical to the interests of the Party” (Ukip 2012a: 4)

I konstitusjonen er det også spesifisert hvilke overtramp som ikke tolereres, og strafferammen for disse (Ukip 2012a: 5). I alle slike tilfeller er det den nasjonale eksekutivkomiteen som har det siste ordet. Konklusjonen må derfor bli at Ukip scorer lavt på denne inkluderingsindikatoren. Partiet sentralt kontrollerer disse prosessene fullt ut

Den neste inkluderingsindikatoren handler nettopp om rollen til den *nasjonale eksekutivkomiteen*. Dette med å delegere noe ansvar til en sentral ledergruppe, er noe man finner igjen i nesten alle politiske partier. Det som imidlertid varierer er hvor mye makt denne gruppen har, og hvor mye vekt den blir tillagt i den daglige driften av partiet. I Ukip har eksekutivkomiteen en meget sentral rolle. Dette blir klart for eksempel i paragraf 6.1:

“The NEC shall function as the principal management and administrative authority of the Party, in particular for the purposes of company law” (Ukip 2012a: 8)

Den nasjonale eksekutivkomiteen sitter altså med det øverste ansvar for selve driften av partiet. I tillegg til det overordnede administrative ansvaret har komiteen også ansvarsoppgaver som omfatter økonomi og utarbeidelse av partiprogrammer, samt å bistå partilederen i politiske spørsmål (ibid). I og med at Ukip delegerer så mange tunge arbeidsoppgaver til eksekutivkomiteen scorer partiet lavt på denne inkluderingsindikatoren.

Den sjettede inkluderingsindikatoren handler om *partilederens rolle*. Som det ble poengtert i kapittel 4 er en mektig partileder med vide fullmakter en indikator på et *ekskluderende* parti. Når man leser Ukips konstitusjon blir det umiddelbart klart at partilederen gis en veldig sentral rolle i partiet. For det første blir det slått fast i paragraf 7.1 at

“The Party Leader shall give political direction to the party and shall be responsible for the development of the Party’s policies with the agreement of the NEC” (Ukip 2012a: 14)

Følgende formulering fra partiets lovbok er også illustrerende:

“The Party Leader shall have the right to create or amend policy where new information or media interest requires the urgent formation or correction of Party policy” (Ukip 2012b:31).

Når det gjelder partiets politikk kan vi altså slå fast at Ukips partileder har en veldig sentral og fri rolle. I tillegg til å ha det overordnede ansvaret for politikkkutforming, har partilederen altså myndighet til å personlig avgjøre hvordan partiet stiller seg i en bestemt sak, dersom partiprogrammet ikke gir et godt svar på dette. I tillegg til det politiske har partilederen også makt til å ta del i mye av den daglige driften av partiet, men må her dele ansvaret med eksekutivkomiteen (Ukip 2012a: 14-15). Oppsummert må man derfor konkludere med at Ukip har en sterk leder, og scorer dermed lavt på denne inkluderingsindikatoren.

Rekruttering til offentlige embeter er av stor betydning i alle politiske partier. Hvordan partiene nominerer kandidater til disse embetene er derfor et viktig element når man skal vurdere inkluderingsgraden i et parti. Som vi så i forrige kapittel har de etablerte britiske partiene en ganske sentralstyrt prosess på dette området. Dette er også tilfellet i Ukip.

Paragraf 12.1.1 i konstitusjonen lyder som følger:

“The party shall establish lists of approved candidates for elections to public office. (...) Persons holding elective office shall have no automatic right to reselection or to a place on such approved candidates lists” (Ukip 2012a: 19).

Man slår altså ettertrykkelig fast at det er partiet sentralt som bestemmer hvem som får muligheten til å stille til valg for partiet. Dersom man ønsker å stille som kandidat for Ukip må man først sende inn en søknad til partikontoret, og motta en godkjenning herfra. Dette

betyr samtidig at de lokale partilagene ikke har noe de skal ha sagt i slike spørsmål. Konklusjonen må derfor bli at Ukip scorer lavt også på denne inkluderingsindikatoren.

Det er imidlertid ikke bare til offentlige verv man trenger kandidater. Også til *interne partiverv* er man avhengig av kvalifiserte kandidater. I det teoretiske rammeverket fokuseres det hovedsakelig på den nasjonale eksekutivkomiteen, og sammensetningen av den. Spørsmålet er altså hvordan medlemmene av denne komiteen velges ut, og hvem som kan stille til valg. Paragraf 6.8 i konstitusjonen slår fast at alle betalende Ukip-medlemmer «in good standing» kan stille til valg for en plass i eksekutivkomiteen (Ukip 2012a: 10). I utgangspunktet virker adgangskriteriene altså å være ganske åpne. Imidlertid er det også her slike at alle som ønsker å stille til valg først må godkjennes sentralt. Medlemmene av eksekutivkomiteen blir valgt for tre år av gangen, og det finnes ingen gjenvalsbegrensninger (ibid).

Selve valget til eksekutivkomiteen er åpent for alle partimedlemmer. Men i og med at alle kandidater også til disse vervene må godkjennes sentralt, scorer ikke partiet mer enn middels på denne inkluderingsindikatoren.

Den siste inkluderingsindikatoren handler om *partiprogrammet*. Som det ble slått fast i teoridelen er partiprogrammet et meget viktig dokument som fungerer som en direkte forbindelse mellom partiet og velgerne. Det er her partiet foreslår sine politiske løsninger, og gir velgerne innsyn i partiets standpunkter. Et tegn på et inkluderende parti er dersom alle partimedlemmer har mulighet til å aktivt delta i programarbeidet.

I Ukip er det midlertid slik at utarbeidelsen av partiprogrammet hovedsakelig foregår fra sentralt hold. Partiets menige medlemmer kan på den årlige partikonferansen delta i avstemninger om politiske spørsmål, men disse er bare rådgivende, og partiet behøver altså ikke å ta hensyn til dem (Ukip 2012a: 7).

I partiets regelbok blir det utvetydig slått fast at

“The National Executive Committee shall have responsibility for the final approval of all Manifestos” (Ukip 2012b: 31).

Det er derfor helt klart at også utarbeidelsen av partiprogrammet er en prosess som blir gjennomført uten at de menige partimedlemmene har særlig innflytelse. Ukip scorer dermed lavt på inkludering også i dette tilfellet.

Etter å ha gjennomgått de ni inkluderingsindikatorerne konkluderer jeg dermed med at Ukip scorer lavt på seks av indikatorerne, og middels på tre. Slik jeg vurderer det scorer partiet altså ikke høyt på noen av indikatorerne. Konklusjonen må derfor bli at Ukip generelt er et ganske ekskluderende parti, der nesten alle viktige avgjørelser blir tatt av partilederen og den nasjonale eksekutivkomiteen. De menige partimedlemmene har svært begrensede muligheter til å påvirke retningen i partiet.

5.4.2.2 Sentraliseringsindikatorer

Som vi husker fra kapittel 4, poengterer Scarrow (2005) at sentralisering i bunn og grunn handler om hvor mye makt partiet sentralt (representert hovedsakelig ved den nasjonale eksekutivkomiteen og partilederen) har, sammenlignet med de lavere lagene av organisasjonen. Totalt fem sentraliseringsindikatorer ble så gjennomgått. I det følgende vil disse benyttes til å vurdere grad av sentralisering i Ukip.

Den første sentraliseringsindikatoren handler om *forholdet mellom nasjonale og subnasjonale partiorganer*. Det sentrale spørsmålet som stilles her, er hvor mye makt de lokale avdelingene har sammenlignet med partiet på nasjonalt nivå. Jo mer makt de lokale avdelingene har, desto mer desentralisert kan partiet sies å være. Dette forholdet blir behandlet i paragraf 3.6 i partiets konstitusjon:

“The NEC may establish, suspend or disband branches or other means of organisation as the NEC may from time to time deem necessary. Such constituency associations, branches or organisations may only be established with the written authority of the NEC” (Ukip 2012a: 3)

Dette utdraget levner liten tvil om styrkeforholdet mellom de lokale avdelingene og partiet på nasjonalt nivå. Selve eksistensen til disse lokale avdelingene er til enhver tid avhengig av partiledelsenes nåde. Ingen kan starte et lokallag uten skriftlig tillatelse fra den nasjonale eksekutivkomiteen, og komiteen forbeholder seg retten til å når som helst oppløse lokallagene.

Som det ble påpekt under gjennomgangen av inkluderingsindikatorerne over, er det også det nasjonale partiet som kontrollerer både politikktutforming og kandidatseleksjon. Konklusjonen må derfor bli at Ukip scorer veldig høyt på denne sentraliseringsindikatoren.

Rekruttering til offentlig verv ble behandlet over som en inkluderingsindikator, men dette punktet dreier seg også om grad av sentralisering. Igjen er dette et spørsmål om makt. På hvilket nivå av partiet blir det bestemt hvem som får muligheten til å representere Ukip i valg. Siden dette punktet ble behandlet ovenfor, er det ikke nødvendig å gjenta alt i detalj. Men også her er det klart at makten ligger hos partiet sentralt.

Alle som ønsker å stille som kandidat må først godkjennes av den nasjonale eksekutivkomiteen. De ulike lokallagene får så mulighet til å stemme over de aktuelle kandidatene. Også på denne sentraliseringsindikatoren scorer Ukip derfor høyt

Partilederen er også et punkt som fungerer både som inkluderings- og sentraliseringsindikator. Som det ble understreket over har Ukips partileder veldig mye makt. Det er han som styrer hele retningen partiet tar, og han har i tillegg vide fullmakter når det kommer til politikkutforming. Dette er helt klart en indikasjon på et sentralisert parti, og Ukip scorer dermed høyt også på denne indikatoren.

Den fjerde sentraliseringsindikatoren handler om lokallagenes *frihet til å nominere fritt til lokale embeter*. Altså er dette et spørsmål om i hvilken grad partiet på nasjonalt nivå blander seg inn i nominasjonsprosesser til offentlige embeter lokalt. Eksempelvis kan dette dreie seg om valg til kommunestyre eller borgermestervalg. Hvis de lokale avdelingene stort sett får bestemme dette selv, indikerer det et desentralisert parti.

Når man leser gjennom statuttene får man inntrykk av at lokallagene stort sett får avgjøre disse tingene selv, uten noen innblanding ovenfra. Følgende formulering fra partiets lovbook bekrefter dette inntrykket:

“In general the local branch or constituency association shall have responsibility for candidate selection for local authority elections and by-elections” (Ukip 2012b: 49)

Med andre ord har de lokale avdelingene selv ansvar for å finne egnede kandidater ved slike lokalvalg. Men også her ligger faktisk det siste ordet hos partiet sentralt, noe som blir klart etter å ha lest det følgende:

“The National Executive Committee has the sole right to de-select candidates previously selected to stand for UKIP **at any type of public election**” (Ukip 2012b: 44, min utheving).

Altså er det slik at også på dette punktet er det den nasjonale eksekutivkomiteen som har siste ordet. Hvis lokallagene nominerer en kandidat som partiet sentralt ikke liker, forbeholder man seg altså retten til å gripe inn hvis man finner det nødvendig. Konklusjonen min blir derfor at Ukip scorer høyt på sentralisering også her.

Den femte og siste sentraliseringsindikatoren er lokallagenes *frihet til å nominere fritt til lokale partiverv*. Hvis partiets ledelse sentralt kan blande seg inn også når de subnasjonale avdelingene skal nominere sine egne lokale tillitsvalgte, indikerer dette et veldig sentralisert parti.

Etter å ha gjennomgått både Ukips konstitusjon og lovbok, virker det ikke som om partiet har noen klare retningslinjer for hvilke regler som skal gjelde når de lokale avdelingene velger tillitsvalgte. Konklusjonen må derfor bli at partiet lar de ulike lokallagene bestemme dette selv. Men siden det ikke finnes tilgjengelig informasjon, kan jeg ikke gi partiet noen score på denne indikatoren.

For å oppsummere kort, er det ingen tvil om at Ukip er et veldig sentralisert parti. Min vurdering er at partiet scorer høyt på fire av de fem sentraliseringsindikatorerne, mens partiet ikke lar seg rangere på den siste.

5.4.2.3 Institusjonalisering

Som nevnte i kapittel 4 utelater von dem Berge et al. institusjonalisering fra sitt teoretisk rammeverk. Imidlertid kommer Scarrow (2005:6) med noen betraktninger rundt begrepet. Det er vanskelig å operasjonalisere institusjonalisering på noen god måte, men det er likevel klart at tid er viktig når man skal vurdere dette. Enhver organisasjon trenger noe tid for å «sette seg», og dette er nok også tilfelle for politiske partier.

Ukip er fortsatt et relativt ungt parti, og som vi har sett i denne oppgaven har partiet også hatt en ganske turbulent historie. Hyppige lederskifter og mye intern krangling er gode stikkord i så måte. Man kan derfor stille spørsmål ved i hvilken grad det har vært mulig for partiet å institusjonalisere klare regler og prosedyrer. Det er først i de seneste årene under Nigel Farages lederskap at partier virker å ha funnet tilstrekkelig ro og stabilitet til å kunne arbeide mer målrettet politisk.

Scarrow (2005:6) påpeker også at institusjonalisering i stor grad handler om i hvilken grad partiet har fått på plass formaliserte regler og prosedyrer som skal fungere som retningslinjer

for partiets aktivitet. På dette punktet har Ukip kommet ganske langt. Partiets konstitusjon (Ukip 2012a) og lovbok (Ukip 2012b) gir en veldig detaljert oversikt over partiets struktur. Likevel må det igjen påpekes at begge disse dokumentene er av nyere dato. Som tidligere nevnt var det Nigel Farage selv som ønsket et omfattende overhaling av partiets statutter da han overtok som leder for andre gang i 2010. Det er derfor for tidlig å konkludere med at disse nye organisatoriske retningslinjene blir varige.

For å oppsummere er det vanskelig å si noe nøyaktig om grad av institusjonalisering, mye på grunn av en manglende operasjonalisering av begrepet. Likevel vil jeg hevde at Ukip, mye på grunn av partiets relativt unge alder, vanskelig kan betraktes som fullt ut institusjonalisert. I tillegg virker partiet å være veldig avhengig av Nigel Farages sterke personlighet. Dersom Farage skulle trekke seg fra partiledervervet vil man få den ultimate testen på hvor sterke disse nye organisatoriske strukturene egentlig er.

5.4.3 Ukip – på vei mot etablisementet?

Kjernen i hypotese 3 er å spore den organisatoriske utviklingen i Ukip, og undersøke hvorvidt partiet i dag har blitt tvunget inn i en struktur som ligner den man finner hos de etablerte britiske partiene. Som det ble vist til i kapittel 4 virker både Labour og De konservative å ligge relativt nær det som av Scarrow (2005:16) omtales som *notabilitetspartiet*. Denne partitypen kjennetegnes først og fremst av at en liten gruppe mennesker sentralt sitter med det meste av makten i partiet.

Gjennomgangen over viste at Ukip er et parti som scorer veldig høyt på sentralisering, lavt på inkludering og som viser tegn til institusjonalisering. Hvis vi vender tilbake til tabell 4.1, ser vi at et parti med disse trekkene nok ligger nærmest type 1, altså det lederdominerte partiet. Dette kan tyde på at partiet har beholdt mye av den samme organisatoriske strukturen som det har hatt fra starten av. Da partiets lederhistorikk ble gjennomgått i avsnitt 5.4.1, var konklusjonen også at partiet hadde vært kjennetegnet av sterke ledere.

Likevel skal man vokte seg med å konkludere for snart. Selv om Ukip gjennom hele sin historie har vært et parti med markante lederskikkelser, betyr ikke det at partiet ikke har endret seg. Hvis vi sammenligner partiet i dag med slik det så ut under Alan Sked tidlig på 1990-tallet, virker det helt klart at det har skjedd endringer. Mens Sked nærmest så på partiet som sin personlige eiendom, virker Farage å være en person som i hvert fall i noe større grad er i stand til å delegere oppgaver.

Jeg vil hevde at Ukip, i likhet med både Labour og De konservative, i dag også innehar noen av kjennetegnene til notabilitetspartiet. Det er minst tre grunner til dette. For det første er ingen tvil om at Ukips eksekutivkomite sitter med veldig mye makt. Dette er en sentral ledergruppe som fra partiets hovedkontor har myndighet til å kontrollere mye av det som skjer på lavere nivå i partiet. En liten gruppe på toppen sitter altså med betydelig makt.

For det andre virker det som om partiet under Nigel Farages lederskap er i ferd med å finne sin plass i det politiske Storbritannia. Vi ser altså starten på en institusjonaliseringsprosess. Man har dyrket frem et politisk budskap som virker å engasjere partiets velgere, og Farage har som nevnt brukt en del tid på å overhale partiets organisatoriske struktur for å bli bedre i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Den tredje grunnen henger litt sammen med den forrige. Det handler om at partiet de seneste årene har prøvd å dyrke frem en kjerne av profesjonelle aktivister som kan fronte partiet offentlig. Et problem Ukip har hatt er at de har vært helt avhengige av karismatiske ledere som Sked og Farage. De har altså manglet kompetente folk til å representere partiet i offentligheten. Den seneste tiden har vi imidlertid sett en klar tendens til at partiet har forsøkt å fronte en del nye kandidater for å avlaste Farage²⁰. Det er klart et ledd i profesjonaliseringen av partiet.

I tillegg er det viktig å påpeke at spørsmålet som blir stilt i hypotese 3 er om Ukip i dag har en organisatorisk struktur som ligner de andre britiske partiene. Spørsmålet handler med andre ord ikke bare om endringer hos Ukip. Man må også ta hensyn til utviklingen hos de andre partiene. Kanskje er vi i ferd med å få en utvikling der én bestemt måte å organisere seg på blir fullstendig dominerende? Selv om Ukip og de to store partiene i britisk politikk kommer fra veldig ulike tradisjoner, kan det derfor tenkes at de er i ferd med å bevege seg mot hverandre.

Min konklusjon blir dermed at Ukip i dag fortsatt ligger nærmest type 1 i tabell 4.1, men at partiet har beveget seg nærmere type 2. Partiet innehar dermed en slags mellomposisjon mellom disse. Samtidig virker det som at de etablerte partiene i Storbritannia også har beveget seg mot denne typen, dog fra et ganske annet utgangspunkt. En annen måte å si dette på er at Ukip er midt i en utviklingsprosess som enda ikke er fullført. Hvis vi skal forsøke å se litt

²⁰ <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/not-just-nigel-farage-ukip-unveil-new-top-team-to-combat-oneman-band-image-9474710.html>

fremover, kan vi derfor se for oss en prosess der partiet om noen år har beveget seg enda nærmere det som her omtales som notabilitetspartiet.

Svaret på det spørsmålet som stilles i hypotese 3 er dermed et betinget ja. Ukip har i dag en organisatorisk struktur som ligger *nærmere* de etablerte partiene enn tidligere. Likevel er det fortsatt betydelige forskjeller mellom dem.

6. Oppsummering og konklusjon

UK Independence Party overrasket mange ved å bli største parti i Storbritannia ved europaparlamentsvalget i mai 2013. Selv om partiet også tidligere har levert gode resultater i disse valgene, var dette resultatet langt bedre enn de aller fleste hadde forventet. Partiet økte sin oppslutning fra forrige valg i 2009 med mer enn ti prosent, og tok mandater fra alle valgkretsene i Storbritannia. Dette inkluderer steder som Wales og Skottland hvor partiet tidligere knapt har vært synlig.

Ukips sterke resultat åpner opp mange interessante spørsmål som angår både britisk og europeisk politikk. I og med at partiet i løpet av kort tid har kommet nærmest fra intet, er det også relativt ukjent for mange. Denne oppgaven har forsøkt å svare på noen av de spørsmålene Ukips inntreden i rikspolitikken i Storbritannia stiller oss ovenfor. På de neste sidene vil jeg først oppsummere de viktigste funnene mine. Deretter forsøker jeg å tenke litt høyt rundt hva de siste ukers hendelser kan bety for årene fremover.

6.1 Kjent fenomen - nytt territorium.

Aller først i denne oppsummeringen vil jeg vende tilbake til tittelen på oppgaven. På forsiden stilles følgende spørsmål: *Ny politisk kraft i et definert politisk rom?* Tittelen setter søkelyset på to forhold ved Ukips fremvekst som jeg mener er spesielt interessante. Første delen av spørsmålet spiller på det faktum at Ukip er et parti som ikke lar seg enkelt plassere i en bestemt partifamilie. Som det blir påpekt i kapittel 1 er det mange som ukritisk plasserer Ukip i den høyrepopulistiske partifamilien uten at man nødvendigvis har undersøkt så nøye hva partiet egentlig står for.

Et viktig mål for meg i denne oppgaven har derfor vært å undersøke i hvilken grad dette er en riktig beskrivelse av partiet. Etter å ha analysert Ukips politiske budskap konkluderer jeg i kapittel 5 med at Ukip de seneste årene faktisk har lagt seg på en politisk linje som ligger svært nær den tradisjonelle høyrepopulismen som vi kjenner fra andre land i Vest-Europa. Likevel må denne konklusjonen modereres noe.

For det er også klart at Ukip benytter seg av en formel som på noen punkter skiller seg fra det som er kjent fra andre land i Europa. Ukip har en sterk EU-motstand som selve kjernen i det politiske prosjektet sitt. Partiet har så brukt denne euroskeptiske grunnholdningen aktivt i det de har inntatt de andre politiske standpunktene som utgjør den høyrepopulistiske kjernen. Spesielt på to området er dette veldig tydelig.

Det første gjelder partiets populistiske kritikk av det politiske etablissementet. Helt fra Ukips spede begynnelse tidlig på 1990-tallet har «de politiske elitene» i Brussel vært en skyteskive når partiet har uttalt seg i mediene. Partiet har klaget over kommisjonærer, dommere og byråkrater som britiske velgere aldri har stemt på, men som likevel får bestemme i spørsmål som er viktige for britiske velgere. Denne samme kritikken har lett latt seg overføre til de nasjonale politikerne i Westminster. Når Ukip fordømmer LibLabCon-sensusen deltar partiet i en øvelse det allerede har god trening i.

Det andre området dette kommer tydelig frem på handler om innvandringspolitikk. Selv om Ukip ønsker omfattende reformer på hele innvandringsfeltet, kan man merke seg at partiet spesielt har markert seg som en kritiker av den høye arbeidsinnvandringen fra EU. Den omfattende kampanjen partiet førte i forbindelse med at overgangsordningene for Romania og Bulgaria var i ferd med å gå ut, er illustrerende. Partiet kobler altså aktivt sammen EU-saken og innvandringspolitikken.

Vi kan altså si at Ukip har tatt i bruk et politisk budskap som er velkjent andre steder i Europa, men har satt sin egen vri på det. Fenomenet Ukip representerer er altså ikke nytt, men partiet har på noen områder fornyet det. På en måte representerer Ukip likevel noe nytt. Storbritannia ble lenge regnet som et unntakstilfelle når det gjaldt de høyrepopulistiske partienes inntreden. Landet har nemlig aldri hatt et slikt parti av betydning før. Ukips gjennombrudd utfordrer denne oppfatningen om Storbritannia som et unntakstilfelle.

6.2 Et politisk tomrom som måtte fylles?

Den andre delen av spørsmålet som stilles på forsiden tar for seg begrepet politisk rom. Kort oppsummert kan vi si at politiske rom er noe som oppstår når de eksisterende partiene flytter på seg og etterlater noen velgere uten et «hjem». Det er to grunner til at jeg mener dette konseptet er svært nyttig i en analyse av Ukips fremvekst.

Det første blir grundig behandlet i kapittel 2 i denne oppgaven. Dette handler om at den britiske velgermassen, i likhet med andre land i vesten, har endret seg betydelig med årene. Som vi har sett var det lenge sånn i Storbritannia at over 90 prosent av velgerne stemte på enten Labour eller De konservative. Dette mønsteret har sett helt annerledes ut de siste tiårene. Velgerne er ikke lenger bundet til de politiske partiene i samme grad. Mange endrer parti fra valg til valg, og det som en gang var et sterkt bånd mellom parti og velger er betydelig svekket.

Dette har selvsagt stor betydning for utviklingen av partisystemet. Når man har fått en stor gruppe velgere som ikke lenger har et bestemt parti de identifiserer seg med, åpner det seg selvsagt muligheter for nye partier. Det er nettopp dette vi har sett skje i Storbritannia de siste 15-20 årene. Det finnes imidlertid noen faktorer (valgordningen er den viktigste) som har motvirket denne prosessen. Storbritannia har derfor beholdt et ganske typisk to-partisystem helt frem til våre dager. Likevel er det altså en tydelig utvikling i retning av folk blir mer tilbøyelige til å eksperimentere med stemmeseddelen.

Samtidig med denne svekkelsen av båndene mellom velger og parti, har vi sett en annen utvikling som er ekstremt viktig for å forklare Ukips oppsving. Også dette kan relateres til politisk rom. Robert Ford og Matthew Goodwin (2014) skriver i sin bok mye om en gruppe de omtaler som «*Britain's left behind voters*».

Dette er en gruppe mennesker som har blitt etterlatt, mens resten av samfunnet har beveget seg fremover i en forrykende fart. Ofte dreier det seg om eldre velgere som har slitt med å omstille seg raskt nok til det moderne samfunnet. Mange av dem har også bakgrunn fra den gamle britiske industrien som har slitt i en årrekke. Dette er også et segment som har blitt rammet hardt av de siste årenes finanskrise.

Sist, men ikke minst, er dette også en gruppe som virker å ha forlatt de etablerte politiske partiene, og som stiller seg veldig kritisk til den politiske eliten. Nettopp dette velgersegmentet har Ukip forsynt seg godt av. I og med at de etablerte partiene hele tiden er tvunget til å søke mot det politiske sentrum, har de etterlatt seg en gruppe velgere uten et politisk «hjem». Ukip har lyktes med å mobilisere mange av disse.

6.3 Tilbakeblikk på problemstillingen

Jeg vil avslutningsvis spole tilbake til kjernespørsmålene i problemstillingen. Første del av spørsmålet dreier seg om hvilken ideologisk strømning Ukip representerer. Denne delen av problemstillingen henger nøye sammen med hypotese 2, som spør om Ukip bør betraktes som et høyrepopulistisk parti. Jeg mener bestemt at det er empirisk belegg for å Ukip klassifisere Ukip på denne måten, selv om partiet til en viss grad har laget sin egen vri på denne politiske strømningen.

Når det gjelder spørsmål to, har det undersøkende arbeidet avdekket at Ukip har vært gjennom en utvikling når det gjelder organisatorisk struktur. Partiet har gjennom hele sin historie vært preget av dominerende lederskikkelser, og partiet ligger fortsatt nærmest den partitypen som

her omtales som dominant leder. Likevel er det også slik at partiet har gått i retning av å overlate mer makt til en sentral ledergruppe (den nasjonale eksekutivkomiteen). Denne organisasjonsformen, hvor en liten gruppe fra partiet sentralt gis mye makt og vide fullmakter, virker å bli mer og mer vanlig hos de politiske partiene. Vi ser altså en antydning om at også Ukip beveger i retning av det som her har blitt omtalt som notabilitetspartiet.

I kapittel 1 ble det også presentert en hypotese som spurte om Ukip bør betraktes som et nisjeparti. Gjennomgangen av de politiske programmene Ukip har gått til valg for gir ikke grunnlag for en slik konklusjon, men som nevnt ser vi en klar tendens til at partiet tolker mange politiske spørsmål i lys av EU-saken.

Håpet er selvsagt at arbeidet med denne oppgaven har bidratt til å belyse fenomenet Ukip. Partiet har opplevd en formidabel fremgang de siste årene, og det kan ikke utelukkes at partiet vil lykkes med å bli et permanent innslag i britisk politikk. Likevel skal man vokte seg mot å trekke den konklusjonen for tidlig. Partiet har fortsatt til gode å sikre seg representasjon i parlamentet i Westminster. Den neste store testen for partiet blir følgelig parlamentsvalget i 2015.

7. Litteratur

Abedi, Amir & Thomas Carl Lundberg (2009) *Doomed to Failure? UKIP and the Organisational Challenges Facing Right-Wing Populist Anti-Political Establishment Parties* i: *Parliamentary Affairs*, Vol. 62, No. 1, 72-87

Adams, James, Michael Clark, Lawrence Ezrow, Garrett Glasgow (2006) *Are Niche Parties Fundamentally Different from Mainstream Parties? The Causes and the Electoral Consequences of Western European Parties' Policy Shifts, 1976-1998* i: *American Journal of Political Science*, Vol. 50, No. 3, 513-529

Aldrich, John (1995) *Why parties?: the origin and transformation of political parties in America*. Chicago: The University of Chicago Press.

Andersen, Svein S. (2013) *Casestudier: forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. Bergen: Fagbokforlaget

Art, David (2011) *Inside the Radical Right. The Development of Anti-Immigrant Parties in Western Europe*. Cambridge University Press.

Bale, Tim, Dan Hough & Stijn van Kessel (2012) *In or out of Proportion? Labour and Social Democratic Parties' Responses to the Radical Right* i: Jens Rydgren (red.), *Class Politics and the Radical Right*. Routledge.

Betz, Hans-Georg (2007) *Against the 'Green Totalitarianism': Anti-Islamic Nativism in Contemporary Radical Right- Wing Populism in Western Europe*. i: Christina Schori Liang, Red. *Europe for the Europeans* (2007)

Bornschieer, Simon (2005) *Do Right-Wing Populist Parties constitute a European Party Family? A Comparison of their Programmatic Profile and their Positioning in Political Space*.

Budge, Ian, Hans-Dieter Klingemann, Andrea Volkens, Judith Bara, Eric Tannenbaum (2001) *Mapping policy Preferences. Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1998*. Oxford University Press.

Collier, David, Fernando Daniel Hidalgo & Andra Olivia Maciuceanu (2006) *Essentially contested concepts: Debates and applications* i: *Journal of Political Ideologies*, Vol. 11, No. 3, 211-246.

- Curtice, John (2010) *So What Went Wrong with the Electoral System? The 2010 Election Result and the Debate About Electoral Reform*. i: *Parliamentary Affairs*, Vol. 63, No. 4, 623-638.
- Dalton, Russel J. (2008) *Citizen Politics. Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. CQ Press
- Daniel, Mark (2005) *Cranks and Gadflies. The Story of UKIP*. Timewell Press
- De Vaus, David (2005) *Research Design in Social Research*. SAGE publications
- Driver, Stephen (2011) *Understanding British Party Politics*. Polity Press.
- Elo, Satu & Helvi Kyngäs (2008) *The Qualitative Content Analysis process*. i: *Journal of Advanced Nursing*, vol. 62, No. 1, 107-115
- Ennsner, Laurenz (2012) *The homogeneity of West European party families: The radical right in comparative perspective* i: *Party Politics*, Vol. 18, No. 2, 151-171.
- Farage, Nigel (2011) *Flying Free*. Biteback Publishing
- Ford, Robert & Matthew Goodwin (2014) *Revolt on the Right. Explaining Support for the Radical Right in Britain* Routledge
- Gallie, W.B. (1956) *Essentially Contested Concepts* i: *Proceedings of the Aristotelian Society*, Vol. 56, 167-198.
- Geddes, Barbara (2003) *Paradigms and Sand Castles: Theory Building and Research Design in Comparative Politics*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Gerring, John (2007) *Case Study Research. Principles and Practices*. Cambridge University Press.
- Grønmo, Sigmund (2007) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Halvorsen, Knut (2008) *Å forske på samfunnet*. Cappelen Akademisk
- Hayton, Richard (2010) *Towards the Mainstream? UKIP and the 2009 Elections to the European Parliament* i: *Politics*, Vol. 30, No. 1, 26-35.

- John, Peter & Helen Margetts (2009) *The Latent Support for the Extreme Right in British Politics* i: West European Politics, Vol. 32, No. 3, 496-513.
- Kavanagh, Dennis & Peter Morris (1994) *Consensus politics from Attlee to Major*. Oxford: Blackwell
- Kavanagh, Dennis, David Richards, Martin Smith & Andrew Geddes (2006) *British Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Landman, Todd (2008) *Issues and Methods in Comparative Politics. An Introduction*. London and New York: Routledge.
- Levin, William C. (1994) *Sociological Ideas*. Wadsworth Publishing Company: Belmont, California.
- Lijphart, Arend (1971) *Comparative Politics and the Comparative Method* i: The American Political Science Review Vol. 65, No. 3, 682-693.
- Lijphart, Arend (1999) *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven and London: Yale University Press
- Lynch, Philip & Richard Whitaker (2011) *Explaining support for the UK Independence Party at the 2009 European Parliament elections* i: Journal of Elections, Public Opinion and Parties, Vol. 21, No. 3, 359-379.
- Lynch, Philip, Richard Whitaker & Gemma Loomes (2012) *The UK Independence Party: understanding a niche party's strategy, candidates and supporters* i: Parliamentary Affairs, Vol. 65, No. 4, 733-757
- Lynch, Philip & Paul Fairclough (2013) *UK Government and Politics*. Hodder Education.
- Mair, Peter & Cas Mudde (1998) *The Party Family and its Study* i: Annual Review of Political Science, Vol. 1, No. 1, 211-229.
- Meguid, Bonnie (2008) *Party Competition between Unequals. Strategies and Electoral Fortunes in Western Europe*. Cambridge University Press
- Mudde, Cas (2004) *The Populist Zeitgeist*. Government and Opposition

- Mudde, Cas (2007) *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Donnell, Guillermo A. (1973) *Modernization and Bureaucratic-Authoritarianism: Studies in South American Politics*. Institute of International Studies: University of California, Berkeley.
- Rydgren, Jens (2004) *Vad är radikal högerpopulism?* i: Jens Rydgren og Anders Widfeldt (red.): *Från Le Pen till Pim Fortuyn – populism och parlamentarisk högerextremism i dagens Europa*. Malmö: Liber
- Rydgren, Jens (2005) *Is Extreme Right-Wing Populism Contagious? Explaining the Emergence of a New Party Family* i: *European Journal of Political Research* Vol. 44, No. 3, 413-437.
- Scarrow, Susan (1996) *Parties and their Members*. Oxford University Press.
- Scarrow, Susan (2005) *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives*. Hentet 4/6-14 fra: https://www.ndi.org/files/1951_polpart_scarrow_110105.pdf
- Schori Liang, Christina (2007) *Europe for the Europeans. The Foreign and Security Policy of the Populist Radical Right*. Aldershot: Ashgate.
- Schreier, Margrit (2012) *Qualitative Content Analysis in Practice*. SAGE Publications
- Skirbekk, Sigurd (2014, 3. Mars) *Idealtype* i: Store Norske Leksikon. Hentet 12. mars 2014 fra: <http://snl.no/idealtype>
- Stevenson, John (1993) *Third party politics since 1945 : liberals, alliance and liberal democrats*. Oxford: Blackwell.
- Taggart, Paul (2003) *The Populist Turn in the Politics of the New Europe*. Hentet 4/6-14 fra: <http://aei.pitt.edu/2962/1/165.pdf>
- Usherwood, Simon (2008) *The dilemmas of a single-issue party – The UK Independence Party* i: *Representation*, Vol. 44, No. 3, 255-264.
- von dem Berge, Benjamin, Thomas Puguntke, Peter Obert & Diana Tipei (2013) *Measuring Intra-Party Democracy : A Guide for the Content Analysis of Party Statutes with Examples from Hungary, Slovakia and Romania*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg

Wagner, Markus (2012) *Defining and measuring niche parties* i: Party Politics, Vol. 18, No. 6, 845-864.

Webb, Paul (2000) *The modern British party system*. London: Sage

Webb, Paul (2005) *The Continuing Advance of the Minor Parties* i: Parliamentary Affairs, Vol. 58, No. 4, 757-775

White, John Kenneth (2006) *What is a political party?* i: Richard S. Katz og William Crotty (2006) Red. *Handbook of Party Politics*. SAGE Publications

Yin, Robert K. (2009) *Case Study Research. Design and Methods*, SAGE Publications

Zaslave, Andrej (2008) *Here to Stay? Populism as a New Party Type* i: European Review, Vol. 16, No. 3, 319-336.

Ukips Partiprogrammer og andre dokumenter:

Ukip (1997) *UK Independence Party MANIFESTO*. Hentet 4/6-14 fra:

<http://www.politicsresources.net/area/uk/man/ukip97.htm>

Ukip (2001) *General Election Manifesto*. Hentet 4/6-14 fra:

<http://www.politicsresources.net/area/uk/e01/man/ukip/UKIP2001.htm>

Ukip (2005) *We want our country back*. Hentet 4/6-14 fra:

http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/UKIP_uk_manifesto.pdf

Ukip (2010) *Time for Common Sense Britain*. Hentet 4/6-14 fra: <http://www.general-election-2010.co.uk/2010-general-election-manifestos/UKIP-Party-Manifesto-2010.pdf>

Ukip (2012a) *The Party Constitution*. Hentet 4/6-14 fra: <http://www.ukip-southbucks.com/constitution.pdf>

Ukip (2012b) UK Independence Party. Rules if Procedure. Hentet 4/6-14 fra:

<http://ukipscotland.files.wordpress.com/2011/05/ukip-official-rules-of-procedure.pdf>

Ukip (2013) *Open door immigration is crippling local services in the UK*. Hentet 4/6-14 fra:

<http://www.ukipwestcumbria.org.uk/uploads/2013local.pdf>

